

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Glud-Hjarna Sogns Historie

GLUD-HJARNØ SOGNS HISTORIE

GLUD-HJARNØ SOGNS HISTORIE

SAMLET OG NEDSKREVET AF
JENS P. BAUNGAARD

HORSENS
ANDREAS HANSENS BOGTRYKKERI
MCMXLVIII

Forord.

Stoffet til denne Bog har jeg ordnet og nedskrevet i de fem onde Aar, da Danmark var i Fjendevold. Jeg har haft det Formaal med disse Optegnelser at bevare, hvad der vides om Sognet og dets Befolkning igennem de svundne Tider, og jeg haaber, at disse Fortids-Erindringer maa have Efterslægtens Interesse.

Glud, den 9. April 1948.

Jens P. Baungaard.

Glud Sogn.

Sognet omgives af Skjold, Raarup og As Sogne, Kattegat og Hjarnø Sund, der skiller det fra Annekset Hjarnø, samt Horsens Fjord. Sognet deles ved en Dalsænkning, der gaar fra Glud Hov, ved Horsens Fjord, til As Vig, i to omtrent lige store Dele. Den vestlige Del bestaar af Byerne Glud (Over Glud) og Øster Bisholdt. Den østlige Del har Nørby, Østrup, Sønderby og Ladepladsen Snaptun.

Navnet Glud er et af de ældgamle Landsbynavne, som ikke er let at forklare. Navnet kan hentyde til en Lysning eller aaben Plads i en Skov.

At der i Oldtiden har været en ret talrig Befolkning her paa denne Plads er der ingen Tvivl om, derom vidner de mange Flinteredskaber, der er fundet her, ligesom der ifølge „Danske Atlas“ tidligere skal have været mange Gravhøje og hedenske Altre (Dysser) her paa Egnen. Tæt Nord for Glud har der paa flad Mark været en nu helt forsvunden Langdysse. Øst for Østrup er der paa den lave Forstrand fundet en lille Stenalder Køkkenmødding. Ved Gaarden Marienlund er der under flad Mark fremdraget et Par rigt udstyrede Lerkargrave fra den ældre Jernalder. En mindre Grav fra samme Tidsalder er ogsaa fundet paa Gaardejer Rasmus Jacobsens Mark. En Køkkenmødding paa Borg er konstateret, men aldrig undersøgt.

Glud Kirke.

Det kan godt tænkes, at der paa den Plads, hvor Kirken nu ligger, i Oldtiden har været et hedensk Gudehov, som saa ved Kristendommens Indførelse er blevet erstattet af en Kirke, rimelig-

Glud Kirke.

vis bygget af Træ, denne er saa senere blevet efterfulgt af den nuværende Kirke. Denne er opført omkring 1150 og bestaar af Kor og Skib samt Vaabehus imod Syd. Kor og Skib er fra romansk Tid og bygget af raa Granit med tilhugne Hjørnekvadre. I senkatolsk Tid fik Koret Hvælvinger, og samtidig synes Vaabehuset at være bygget.

Det menes, at Kirken har haft et Taarn, men dette vides ikke med Bestemthed. Den sydlige Mur er tildels ombygget og forsynet med større Vinduer. Den nordlige Mur er bevaret i sin oprindelige Skikkelse, dog er de gamle rundbuede Vinduer og den gamle Norddør, Kvindedøren, blevet tilmurede. Vestgavlen er blevet helt ombygget i 1875.

Den gamle Kirke, der udefra synes ret ubetydelig, giver et helt andet Indtryk, naar man træder ind over dens Tærskel. Den rummer nemlig et smukt og hyggeligt Kirkerum prydet med gamle Billedskærerarbejder, som baade ved deres Mangfoldighed og ved deres stærke Farver giver hele Kirkens Indre sit særlige Præg.

Glud Kirkes Indre.

Den store, prægtige Altertavle, der er et rigt Snitværk af den bekendte Billedskærer Peder Jensen Kolding, er opsat 1654 og skal være bekostet af Lensmanden paa Stjernholm Slot, Laurits Ulfeld. Døbefonten er af Malm paa en Fod af Kamp og er prydet med Billeder af de 12 Apostle. I Døbefadets Bund er der et Billede af Maria Bebudelse. Fonten er støbt af Johan Lehmeyer i Gluchstadt 1702 og er bekostet af Kirkens daværende Ejer, Herman Lorenz von Nissen, Amtmand i Segebjerg. Han solgte senere baade Glud og Hjarnø Kirker til sin Hustrus Farbroder, Sognepræst Niels Sørensen Glud, og de har siden da været i Glud Slægtens Eje.

Prædikestolen er fra 1637 og skænket af Jacob Sørensen Glud, Kapellan ved Nicolaj Kirke i København; han var Søn af Sognepræst i Glud, Søren Jørgensen Raarup. Kalk og Disk er 1740 efter Præstegaardens Brand blevet istandsatte af Enkeprovstinde Marie Margrethe Dreyer og har følgende Indskrift:

„Paany er Kalk og Disk sat i Stand, 22. November 1740. Den

forrige blev Brændt i Præstegaardens Brand den 23. Oktober 1740 — Marie Margrethe Dreyer Sal. Povel Gluds“.

Lysekronen er skænket til Kirken af Marie Margrethe Dreyers Moder, Fru Johanne Marie Povlsen, Sal. Comerceraad Hans Dreyers i Kjøbenhavn.

Foruden et Krucifiks fra den katolske Tid findes der i Kirken ophængt paa den nordre Væg tre Epitafier. Det første er over Kammerraad, Godsejer Jacob Andreas Glud, opsat 1884 af taknemmelige Bønder for hans humane Afløsning af Hoveriet og billige Salg af Fæstegodset.

Det næste er over Provst Povl Glud og har følgende Indskrift:

„Til stedsevarende Æresminde af velædle, velærværdige og høilærde Magister Poul Glud, H. M. K. Assessor i Consistorio, Provst over Bjerge Herred, Sognepræst til Glud og Hjarnø Menigheder, som døde 1739, 61 Aar gl. Hans Fader Niels Glud døde 1711, 77 Aar gl. og Farfader Søren Andersen Jelling døde 1681, 91 Aar gl. — Alle tre vare Sognepræster og Provster over 121 Aar. Og hans Frue Marie Margrethe Dreyer til Jensgaard, døde 1754, 64 Aar gl. hvilke foruden 11 Børn, som døde i Ungdommen, efterlod Hr. Hans Glud, Sognepræst her sammesteds, gift med Drude Chatrine Clausen, som med Broderen Jacob Glud, født 1726 ejede Jensgaard. Døttrene var Johanne Marie Glud, født 1723, gift med Hr. Christian Carl Plesner, Sognepræst til Raarup. Karen Elisabeth Glud, født 1727, gift med Hr. Nicolaj Langballe, Sognepræst til Ousted og Taaning. Er af deres bemeldte fire efterlevende Børn de salige Afdøde dette Monument til Almindelse bekostet, bedende at Efterkommerne vil konservere deres Grav og betænke, at de ej maa gøre Andet, end hvad de selv vil hændis. Gud give dem og os alle en glædelig Opstandelse“.

Det tredie Epitafium har følgende Indskrift:

„Under Altergulvets nordre Side hviler ærværdige, hæderlige og vellærde Hr. Niels Sørensen Glud, fordem Sognepræst i Glud og Hjarnø Menigheder i 46 Aar, samt Provst i Bjerre Herred i 30 Aar, født i Glud Præstegaard den 12. Februar 1634, død den 8. April 1711 og hans kjære Hustru Anne Margrethe Hansdatter Blichfeldt, født i Raarup Præstegaard den 7. Februar 1646, død

den 16. Maj 1727. De levede et christeligt og lykkeligt Ægteskab i 44 Aar og velsignedes med 6 Børn, 5 Sønner og 1 Datter. Tvende Sønner, Søren og Povl, var før Forældrenes Død Præster, den Første i Kattrup, den Anden i Glud. De Fire bortkaldtes tidlig ved Døden. Gud give Forældrene med Børnene en glædelig og frydefuld Opstandelse til det evige Liv“.

I Vaabenhuset er opstillet to Ligsten, som tidligere har ligget i Kirkens Kor. Den ene har en Indskrift, hvoraf følgende endnu er læselig:

„Herunder er begrafen, hæderlig og vellærde Mand. Hr. Søfren Jørgensøn Raarup, som hafver betjent Glud og Hjarnø, Menighed udi 35 Aar og døde Anno 1618. Han levede i ... Aar med sin dydig og gudfryctig Hustru Maren Jens Daatter, som vor Herre bortkaldede til sig anno ... den 9. Marts udi til Alders ... Aar. Gud velsignede dennem udi deres eckteskab med XI Børn, 3 Sønner og 8 Døttre, af hvilke den ene Søn og den ene Datter hviler ocsaa under denne Sten. Gud gifve dennem med alle deres Børn en glædelig Opstandelse“.

Den anden Ligsten er over Gludslægtens Stamfader og har følgende Indskrift:

„Herunder ligger i Ro og Hvile den hæderlig og højt bedaget Mand. Hr. Søfren Andersen Jelling, barnefødt udi Jelling Præstegaard anno 1590, som retsindigen hafver forestaaet Glud og Hjarnø Menigheder udi 63 Aar og været Provst i Bjerre Herred paa 43 Aarstid og derefter saligen hensov den 23. Maj anno 1681 udi hans Alders 91 Aar, efter at han sit ganske Lefnet, christelig og berømmelig havde henbragt. Hos hannem hviler ogsaa hans kjære Hustru den dydige og gudfrygtige Qvinde Maren Søfrendatter, barnefødt udi Glud Præstegaard anno 1593, som Gud henkaldet den 7. Maj 1666 udi sit Alders 74 Aar, oc hafver Gud velsignet dennem i deres Ægteskab med V Sønner og IV Døttre. Gud samle dem med Glæde i de Retfærdiges Opstandelse.

Sacrum. Gud min Tillid.“

Kirkens gamle Klokke, der hænger i en Klokkestabel paa Kirkegaarden, har følgende Indskrift paa Latin: „*Love Herren med*

Trompet, Lover Herren med Bækken“ — Lavet af mig Mathias Bennich, Lybæk. Anno 1578.

Indgangsportalen til Kirkegaarden er ogsaa meget gammel; dette kan ses baade af Stilen og den Plads, den er bygget paa, idet den viser, at Vejen har gaaet lige Syd for Kirken. Vaabehuset er ogsaa bygget ud paa den gamle Vej. Pladsen foran Kirkelaagen bliver endnu benævnt med Navnet „Træhesten“; dette kunde tyde paa, at et saadant Strafferedskab her har haft sin Plads i fordums Tid.

Præsterækken i Glud Hjarnø Sognekald.

1. Hr. Palle nævnes som den første Præst efter Reformationen, men om ham vides intet uden Navnet.
2. Hr. Søren, han havde en Søn Ivar, der var kaldet til hans Eftermand, men druknede paa Hjemvejen fra Rostock, hvor han havde været for at tage Magistergraden.
3. Søren Jørgensen Raarup, kaldet 1583. Hans Datter Maren bliver gift med Eftermanden.
4. Søren Andersen Jelling fra 1618. Hans Børn antog Navnet Glud. Hans ældste Søn, Søren, blev Biskop i Viborg og optaget i Adelsstanden.
5. Niels Sørensen Glud fra 1665. Fra hans første Embedsaar begynder Glud Sogns Kirkebog.
6. Poul Glud fra 1711. I Naadsensaaret efter hans Død 1739 nedbrændte Præstegaarden.
7. Hans Glud fra 1740. Han tog Embedseksamen kort efter Faderens Død og blev kaldet til Præst her af Moderen, der ejede begge Kirkerne.
8. Paul Christian Claussen fra 1780. Han døde af Tyfus 1790 og var da kun 38 Aar gammel.
9. Christian Plesner fra 1790. Han efterfølges af sin Søn:
10. Mathæus Plesner, der siden 1815 havde været Kapellan hos Faderen. Han efterfølges 1874 af Sønnen:
11. Peder Plesner. Han havde, før han fik Kaldet i Glud, været Præst i As Klakring i 25 Aar.
12. Frederik Schiøning Aagaard fra 1894. Han døde i Glud Præste-

gaard 1905' og ligger begravet paa Glud Kirkegaard, hvor Sognets Beboere rejste ham en Mindesten.

13. Christian Laurits Andersen fra 1905. Han døde 1927 og ligger begravet paa Glud Kirkegaard, hvor Menigheden har rejst en smuk Mindesten paa hans Grav.
14. Johannes Ferdinand Fenger fra 1927.

Slægten Glud var Præster her i 5 Led fra 1583 til 1780, altsaa i 197 Aar. Slægten Plesner i 3 Led fra 1790 til 1894, altsaa i 104 Aar. I de godt 400 Aar, der er forløbet siden Reformationen, har der altsaa kun været 14 Præster i dette Kald. Saavidt det kan ses, er de alle døde i Glud Præstegaard og ligger begravede enten under Kirkegulvet eller paa Kirkegaarden her.

Glud By.

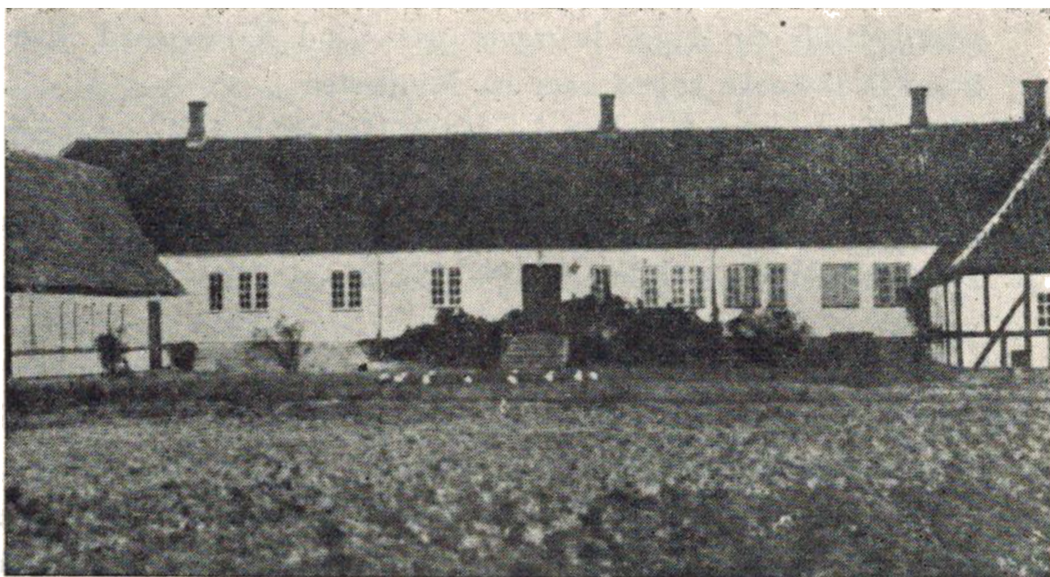
Alle Gaardene i Glud laa i fordums Tid langs med Byens nordre Gade. Dette uheldige Forhold blev efter Udskiftningen af Fællesskabet afhjulpet ved, at en Del af Gaardene blev udflyttet paa deres Marker. Strandkjærgaard synes at være den første, der er blevet udflyttet, men efterhaanden er flere fulgt efter, saaledes at der nu kun er 3 Gaarde tilbage, der ligger paa deres oprindelige Plads.

I Aaret 1803 var der 13 Gaarde i Byen, deraf er de 10 altsaa udflyttet. Gaarden Borg er ikke deri medregnet, da den vistnok aldrig har ligget i Byen.

Om de gamle Gaarde og deres Beboere meddeles her, hvad jeg har kunnet finde i gamle Protokoller og andre Steder. Det er ganske vist kun mest Navne, men ogsaa disse kan jo have Interesse, særlig for dem, der stadig er i Besiddelse af de gamle Slægtsgaarde, og dem er der endnu en Del af her i Sognet.

Glud Præstegaard. Mtr. Nr. 1 a.

Gaarden har oprindeligt været paa samme Størrelse som de andre Gaarde i Byen, men har efterhaanden faaet sit Areal betydelig for-

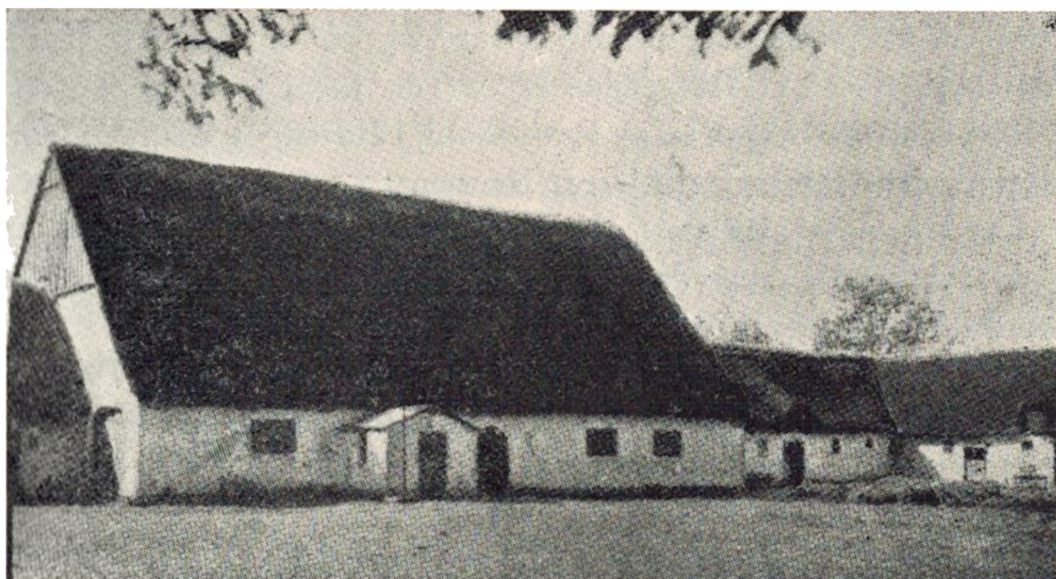
Glud Præstegaard før Nedbrydningen i 1936.

øget. En Gaard, hvoraf Husmandsstedet Thygeborg er tilbage, er omkring 1660 langt ind under Præstegaarden. En anden Gaard, der har ligget paa den Plads, hvor senere Enkesædet blev bygget, og som nedbrændte sammen med Præstegaarden 1740, blev ogsaa lagt ind under Præstegaarden, saa at denne ved Udskiftningen af Fællesskabet i 1804 har et Tilliggende af 110 Tdr. Land med næsten 12 Tdr. Hartkorn.

1659 nedbrændte Præstegaarden fuldstændig. Branden opstod ved, at en polsk Soldat vilde fange en Høne, og da denne fløj op paa Taget, tog han sin Bøsse og skød efter Hønen med det Resultat, at der gik Ild i Taget, og Gaarden brændte.

Sognepræsten, Søren Andersen Jelling, henvendte sig i den Anledning til Kongen med følgende Bønsskrift:

„Jeg fattige Præstemand hafer mig for Eders Kgl. Mayestæt udi høyeste Maade at beklage over den store Jammer og Elendighed, som jeg med flere i denne forleden Bedrøvelige Krigstid hafer udstanden ved mægtige Kontributioner, idelige Udplyndringer og lange Indkvarteringer, thi foruden alle andre Besværligheder, hafer et ganske polsk Regiment til Hest staaet udi mit Sogn, hvorover baade jeg og det ganske Sogn er paa det høyeste blefuet ruineret og forarmet, saa at der faa endnu findes som i dette Aar noget

Gl. Glud Præstegaard. Avlsgaarden.

af Jorden havfer dyrket. Herforuden hafer en Polak forleden Sommer skudt Ild paa min Gaard, saa at Stuehuset med en anden hosliggende Længe med al min fattige Formue og de øvrige Lefnetsmidler, udi en hast er blefet forbrændt, hvorved jeg paa min Alderdom med min Hustru og Børn er geraaden i stor Nød og Elende. Hvorfor jeg paa det allerunderdanigste beder Eders Kgl. Mayestæt, at mig fattige Mand af kongelig Clements til min Præstegaards Opbyggelse og større Skaders Oprettelse, af hver Kirke udi Aarhus Stift en Rgsdl. maatte bevilges.

Glud Præstegaard den 8. September anno 1660.

Søren Andersen Jelling

Guds Ords uværdige Tiener til Glud og Hjarnø
Menigheder udi Aarhus Stift, Jylland.“

I Naadsensaaret efter Provst Poul Gluds Død, 1740, nedbrændte Præstegaarden atter fuldstændig. Enkeprovstinde Marie Margrethe Dreyer lod den samme Aar opføre i meget herskabelig Stil. Den 17. December 1923 nedbrændte Gaardens Avlsbygninger, og den gamle stilfulde Gaards Saga var dermed forbi. Det meste af Jorden

blev udstykket til Statshusmandsbrug, og en mindre Avlsgaard blev bygget med et Tilliggende af 26 Tdr. Land foruden Skoven. I 1936 blev der bygget en ny Præstebolig i Haven, og Gaarden blev solgt til dens Forpagter, Ricardt Hansen.

I et Hjørne af den store Have blev der i Aaret 1833 bygget et Enkesæde med Udhus, da der var lagt en Jordlod paa ca. 5 Tdr. Land derunder.

Enkesædet, der i mange Aar ikke havde været beboet af Præsteker, er nu nedbrudt, og Haven er lagt ind under Præstegaarden.

1859 havde Præstegaarden 11 Tdr., 7 Skp., 2 Fk., 1 Album Hartkorn, og Arealet var 110 Tdr. Land. Besætningen var 8 Heste, 32 Køer og Ungkvæg, 30 Faar, men ingen Svin.

Præsteembedet havde dette Aar foruden Gaarden følgende Indtægter: 46 Tdr. Rug, 153 Tdr. Byg og 138 Tdr. Havre. I Smaaredsel 22 Lsp. Ost, 13 Stk. Smør, 70 Snese Æg, 15 Gæs og 56 Par Kyllinger. I Offer og Accidentser 360 Rdl. Til Brød og Vin 16 Rdl. I Renter af Kapitalen m. m. 2928 Rdl. Af Hovedgaardene Jensgaard og Boller faar Præsten udvist Brænde gratis. Paa Embedet hvilede følgende Byrder: Skatter m. m. 208 Rdl., Ekspedition 8 Rdl., Hjælpe- og Enkekassen 11 Rdl., Indlaan 500 Rdl. og Gjæsteri til Bygholm 1 Rdl., 32 Skilling.

„Tønstrup“. Mtr. Nr. 4 a.

Denne Gaard var beliggende lige Vest for Glud Skole, indtil dens nuværende Ejer lod den nedbryde og byggede en ny Gaard ved Landevejen. 1729 er Mandens Navn Jens Paulsen. 1730 hedder han Søren Svendsen. 1732 er der en ny Mand ved Navn Jacob Ølsted; han er vistnok gift med Formandens Enke. 1741 er der atter en ny Mand, han hedder Rasmus Thomasen (Gram). 1803 hedder Manden Niels Jørgensen, og Gaarden har da 7 Tdr. Hartkorn. 1827 har Jens Rasmussen Gaarden, han er død 1846, og Enken bliver gift med Hans Mikkelsen, han køber 1884 Gaarden til Selveje fra Boller og sælger den med det samme til Marius

Rasmussen, han sælger den 1893 til sin Broder Niels Rasmussen, hvis Enke 1913 sælger Gaarden til dens nuværende Ejer Jens Olesen Jensen.

„Kirkely“. Mtr. Nr. 5 a.

Paa denne Gaards Ejere og Fæstere kendes Navnene helt fra 1662. Mandens Navn var da Rasmus Tammesøn. Han havde da bygget Gaarden op, og Stuehuset stod indtil 1911, da det blev nedbrudt og genopført paa et Hjørne af Marken og anvendt til Museum. 1700 har Peder Gram Gaarden. 1730 Peder Pedersen Gram. 1759 Kresten Andersen. 1780 Jørgen Ølsted. 1785 Anders Knudsen. 1838 Jørgen Andersen. 1867 Niels Dam Nielsen, der købte Gaarden til Selveje fra Boller. Niels Dams Enke blev 1880 gift med Jens Krestensen, der 1906 sælger Gaarden til Jesper Hansen. 1911 køber Karl Hjarne Juelsen Gaarden. Han var i mange Aar Sogneraadsformand. Hans Enke har nu Gaarden med en Søn som Bestyrer.

Mikkel Nybyes Gaard. Mtr. Nr. 13 a.

1729 hedder Manden Rasmus Rasmussen, som døde 1742, og hans Enke har Gaarden, indtil en Søn, Jacob, faar Gaarden 1750. Gaarden har 1803 5 Tdr. Hartkorn, og Manden hedder Rasmus Jacobsen. 1812 er Mandens Navn Peder Nyby. 1847 har Mikkel Mikkelsen (Nyby) Gaarden. 1884 bliver Gaarden tildels udstykket af Hans Jacobsen, der har købt den til Selveje fra Boller. Han bygger en Gaard paa Søndermarken, som han kort efter sælger til Anton Hyldborg, der 1888 sælger til Karl Sørensen, som 1920 afstod Gaarden til sin Søn Rasmus Sørensen. Hvor Gaarden forhen laa, er der nu Brugsforening og Skole.

„Korsvejgaard“. Mtr. Nr. 6 a.

Denne Gaard var beliggende lige Vest for Præstegaarden indtil 1855, da den flyttedes til sin nuværende Plads. 1729 hedder Manden Jørgen Sørensen, som efterfølges af sin Søn Hans Jørgensen. 1803 er Mandens Navn Niels Rasmussen, og Gaarden har da 7 Tdr.

Hartkorn. 1806 har en Svigersøn, Anders Jensen, overtaget Gaarden. 1820 er Mandens Navn Niels Nielsen, og han sælger den til Jørgen Borg, der flytter Gaarden ud paa Marken og sælger til Jens Sørensen, som 1863 sælger Gaarden til Anders Hansen, hvis Enke afstaar Gaarden til sin Søn Hans Andersen Hansen, hvis Søn, Frederik Hansen, nu ejer Gaarden.

„Løkkegaard“ . Mtr. Nr. 14 a.

1729 hedder Manden Mads Jensen. 1736 har en Svigersøn, Jens Olufsen, overtaget den. 1803 har Gaarden 6 Tdr. Hartkorn, og Manden hedder Lave Thomsen. 1827 overtager Sønnen, Thomas Lavesen, Gaarden; han bliver 1857 Sognefoged og Lægdsmand. 1870 faar en Søn, Bertel Johan Thomsen, Gaarden. Hans Datter arver Gaarden, og hun bliver gift med Lærer Chr. Nielsen ved Glud Skole; han har Gaarden i nogle Aar, til han 1895 sælger den til fhv. Mejeribestyrer Kristian Nielsen, som var Sogneraadformand i nogle Aar, indtil han i 1901 omkom ved en Kørselsulykke. Hans Enke solgte Gaarden 1909 til Johannes Hansen Kjær, som Aaret efter solgte til Karl Hansen, der nu har Gaarden. Karl Hansen var i en Periode Formand for Glud Hjarnø Sogneraad.

„Stenhøjgaard“ . Mtr. Nr. 7 a.

1729 hedder Manden i denne Gaard Hans Knudsen. 1803 er Mandens Navn Mikkell Nielsen, som er Sognefoged, og Gaarden har da 7 Tdr. Hartkorn. 1836 har en Søn, Peder Mikkelsen, Gaarden; han er ogsaa Sognefoged, men døde allerede Aaret efter, og hans Enke bliver gift med Søren Pedersen, hvis Søn, Peder Michael Sørensen, overtager Gaarden 1874. Hans Svigersøn, Rasmus Kamuk Kristiansen, faar Gaarden, som 1922 nedbrændte. Han sælger en Del af Jorden fra og bygger en ny Gaard paa en Hovedparcel af Jorden. Gaarden ejes nu af Carl Pedersen.

„Bjerregaard“ . Mtr. Nr. 23 a.

Gaarden var indtil 1856 Tvillinggaard sammen med Gaarden Nr. 21 a. 1729 hedder Manden Peder Dam. 1803 har Gaarden

Strandkjærgaard, Glud.

4 Tdr. Hartkorn, og Manden hedder Rasmus Jensen; han har Gaarden til 1851, da Morten Jensen overtager den. Hans Svigersøn, Jørgen Sørensen, har den nogle Aar; han sælger 1891 Gaarden til Jens Jørgen Jensen, som 1931 afstaar den til sin Søn Rasmus V. Jensen.

„Bjergaardslund“. Mtr. Nr. 21 a.

I denne Gaard hed Manden i 1729 Rasmus Bjerregaard. 1803 benævnes han Jørgen Bjerregaard, og Gaarden har da 4 Tdr. Hartkorn; han døde 1816, og hans Enke afstaar 1825 Gaarden til Søren Bjerregaard, hvis Enke 1846 afstaar Gaarden til Hans Ulriksen, der flytter Gaarden ud paa Marken. 1870 overtager Hans Jørgen Eriksen Gaarden. 1877 bliver den købt af Jørgen Jacobsen, som 1892 sælger den til Jens Laursen, der 1920 afstaar Gaarden til sin Svigersøn, Jens Møller, som nu er Gaardens Ejer.

„Strandkjærgaard“. Mtr. Nr. 8 a.

Gaardens Bygninger laa indtil 1805 i Glud By paa den nordre Banke, hvor der endnu findes en fælles Brønd, som har tilhørt Gaarden. 1729 hedder Manden Rasmus Nielsen, der døde 1735,

og Enken bliver Aaret efter gift med Vogn Thomsen. Hendes Søn af første Ægteskab, Niels Rasmussen, faar Gaarden. 1803 har Gaarden 7 Tdr. Hartkorn. 1836 hedder Manden Jørgen Nielsen, hvis Efterfølger hedder Jens Nielsen, der 1874 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard. 1892 overtager hans Søn, Hans Nielsen, Gaarden, som han 1919 afstaar til Svigersønnen Jørgen Naldahl, der 1923 sælger Gaarden til Peder Jensen, men køber den igen 1934.

„Gyldenro“. Mtr. Nr. 20 a.

1729 hedder Manden Jørgen Ølsted. 1748 har hans Søn, Jørgen Jørgensen, Gaarden. 1803 hedder Manden Mikkell Therkelsen, og Gaarden har da 4 Tdr. Hartkorn. 1809 har Hans Rasmussen (Brok) Gaarden; hans Enke bliver 1830 gift med Jørgen Jørgensen Stougaard. Hun døde 1850, og Jørgen Stougaard gifter sig igen 1853 med Pigen Ane Jacobsdatter. Han døde 1864, og hans Enke bliver gift med Jens Vogn Nielsen, der flyttede Gaarden ud paa Marken; den laa før inde i Byen, dèr hvor Smeden nu bor. 1904 sælger Jens Vogn Nielsen Gaarden til Peder Stærk Hansen, hvis Enke nu har den med en Søn som Bestyrer.

„Marienlund“. Mtr. Nr. 15 a.

Gaardens Bygninger laa forhen i Glud By, dèr hvor nu Telefoncentralen ligger. 1729 er Mandens Navn Peder Ølsted. 1738 har en Svigersøn, Anders Jensen, Gaarden. 1803 er Mandens Navn Hans Eriksen, som flytter Gaarden ud paa Marken; den havde da 6 Tdr. Hartkorn. 1839 har Sønnen, Jacob Hansen, den, han afstaar den 1871 til Svigersønnen Hakon Schvarts, hvis Plejesøn sælger Gaarden til Anders P. Sørensen, hvis Fallitbo 1932 sælger den til dens nuværende Ejer Laurits H. Laursen.

„Søndergaard“. Mtr. Nr. 22 a.

Denne Gaard laa ogsaa paa en indkneben Plads i Glud By, omtrent dèr hvor nu Ahrensminde ligger. 1729 er Mandens Navn

Rasmus Dammand. 1731 har en Svigersøn, Knud Sørensen, der ogsaa bliver kaldt Dammand, overtaget Gaarden; han er død 1738, og Enken bliver gift med Kresten Jørgensen, som ogsaa ret hurtigt faar Tilnavnet Dammand. 1803 har Gaarden 3 Tdr. Hartkorn, og Manden hedder Kresten Pedersen, der er død 1841, og hans Enke bliver gift anden Gang ogsaa med en Mand ved Navn Kristen Pedersen. Hans Søn, August Pedersen, overtager Gaarden 1903. Hans Enke har nu Gaarden med en Søn som Bestyrer.

„Borg“. Mtr. Nr. 9 a.

Det ser ud til, at der paa Halvøen Borg eller Borre, som det udtales, har været en Gaard fra meget gamle Tider, og der skal have været lidt Gæstgiveri, idet Baadene fra Endelave paa deres Horsensrejser tit ankrede op og overnattede her. 1729 er Mandens Navn Niels Pedersen, der er død 1733, og hans Enke afstaar Aaret efter Gaarden til sin Broder, som hedder Jens Hansen. 1803 er Mandens Navn Jørgen Borre, og Gaarden har da 3 Tdr. Hartkorn. 1806 har en Søn, Søren, faaet Gaarden, som han afstaar til Dines Andersen, hvis Enke 1832 bliver gift med Christoffer Nielsen, hvis Søn, Niels Christoffersen, 1857 køber Gaarden til Selveje fra Boller. Hans Dødsbo sælger 1886 Gaarden til Kristian Skov Pedersen, som 1912 sælger den til Christian Kristiansen, der lod Gaardens Bygninger nedbryde og lagde Jorden ind under sin Ejendom, der bærer Navnet Søborg. Kristian Kristiansen afstod 1947 Søborg til sin Svigersøn Ingemann Kristiansen. En Lod, kaldet Stenholt, som hørte under Søborg, har Kristian Kristiansen selv beholdt og dør bygget sig en Villa og paa Jorden anlagt en Frugtplantage.

Husmandssteder i Glud.

Der var ved Udskiftningen af Fællesskabet 6 Huse med Jord i Glud By. Huset „Fuglsang“, Mtr. Nr. 19, havde sin Jord dør, hvor P. M. Pedersen nu har sin Ejendom. Huset blev 1880 købt af Karen Rasmusdatter fra Boller. Jorden var skilt fra 1875 og købt ogsaa fra Boller af Anders Hansen.

Borg 1904.

Personerne paa Billedet er fra venstre: Søren Baungaard, Marie Nielsen, Gdr. Kristian Skov Pedersen med Barnet Jens Christian Baungaard, Ane Marg. Pedersen, Karen Marie Baungaard, Jens P. Baungaard, Arbm. Chr. Sørensen.

Købmandsgaarden i Glud.

„Thygeborg“, der oprindeligt har været en Gaard, blev under Svenskekrigen 1658 afbrændt sammen med mange andre Gaarde, deriblandt Præstegaarden. Jorden blev saa lagt ind under Præstegaarden og kun Gaardens Toft blev tilbage som Husmandssted. Her boede indtil 1850 Sognets Jordemoder.

Neden for Banken i Glud By var der 4 Husmandssteder. Det Hus, som nu Slagter P. Christiansen ejer, havde noget Jord ved den anden Side af Vejen, hvor nu Mejeri og Forsamlingshus ligger, men sin meste Jord havde Ejendommen helt nede ved Borg. Niels Sørensen Bødker købte 1852 Ejendommen til Selveje fra Jensgaard. Han byggede saa nede paa Jordlodden og solgte Huset i Glud. Ejendommen, der har Mtr. Nr. 12, ejes nu af Jørgen Jørgensen.

Købmandsgaarden, Mtr. Nr. 18 a, var ogsaa et Husmandssted og havde sin Jordlod, hvor nu Søren Th. Nielsen har sin Ejendom. 1857 købte Enke Lovisa Augusta Rasmusdatter Ejendommen til Selveje fra Jensgaard og sælger Jorden til Søren Thomsen. 1880 sælger hun Huset til Anton Elisius Møller, der indretter Bageri i Huset; kort efter sælger han Huset til sin Broder, Købmand Møller, der ogsaa driver Købmandshandel i Ejendommen. I hans Tid nedbrændte Ejendommen, og en Handelskommis indebrændte. Der

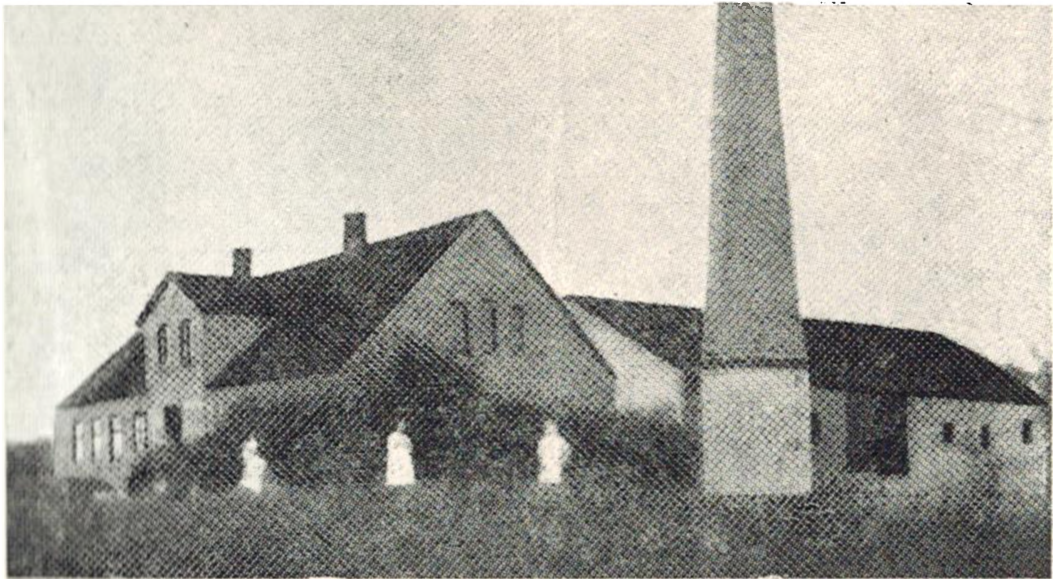

Nordre Banke i Glud.

har siden været mange forskellige Købmænd i Ejendommen, som nu ejes af Købmand A. Bager, der 1945 købte den af sin Svigerfader, Købmand Thørsleff.

Hvor Barber Jørgen Madsens Hus nu ligger, var der ogsaa et Husmandssted, og her boede Bysmeden. Smedien laa, hvor nu Sadelmager Nielsen Hus ligger, altsaa i Nørby. 1729 benævnes Smeden Anders Smed. 1747 er der to Smede, den nye bliver kaldt Laurits Smed, og han er gift med Anders Smeds Datter. 1803 er der en Kresten Smed. 1825 har hans Søn, Hans Christensen, Pladsen. 1861 hedder Smeden Niels Nielsen, der vistnok var den sidste Bysmed. Men paa Pladsen lige overfor det gamle Smedehus blev der 1895 bygget en ny Smedie og Beboelse af Smedemester Søren Jensen, hvis Enke solgte Forretningen til Thomas Fewre, som nogle Aar efter solgte til Hans Toft, der nu ejer den.

Lille Strandkjær, Mtr. Nr. 10, har oprindeligt ligget i Glud paa den Plads, hvor Skomager Jacobsen nu har bygget nyt Hus. Det blev i 1820 bygget paa Jordlodden. I 1836 nedbrændte Ejendommen. Mandens Navn var da Søren Jensen. 1876 køber Hans Jacobsen Ejendommen til Selveje fra Boller. Hans Datterdatter, Ellen Jacobsen, har nu Ejendommen.

Glud Mejeri 1894.

Personerne paa Billedet er Fru Rasmussen, Mejerske Marie Axelgaard og Mejeribestyrer Rasmussen.

„Ejgholm“ er bebygget 1853 af en Mand ved Navn Jens Jørgen Ejgholm, der var Fisker, men ogsaa noget af en Kvaksalver; han var særlig meget søgt som Tandlæge.

Søren Jørgensens Ejendom, der oprindeligt var paa ca. 3 Tdr. Land, er ved Indkøb af Udlodder fra Gaardene i Glud blevet til en lille Gaard. Her boede 1830 en Mand, som kaldes Anders Vøjle, der skal have været Tjener, før han fik Ejendommen og gav sig til at være Rebslager; dette Haandværk har været drevet paa Ejendommen lige til Nutiden. 1851 faar Sønnen, Jørgen Andersen, Ejendommen, som han 1896 afstaar til sin Søn, Søren Jørgensen, hvis Enke nu har den med en Søn som Bestyrer.

Jens Munchs Ejendom, der ogsaa er fra omkring 1830, og ligeledes bestaar af mange sammenkøbte Udlodder. Den første Mand, der nævnes, hed Søren Borre, hvis Eftermand var Ole Sørensen, som var Hjulmand; han sælger 1870 til Niels Mikkelsen, hvis Enke sælger til Hans Kilstofte, hvis Enke 1922 sælger den til Jens Munch.

Anders Jensens Ejendom beboes 1830 af en Mand ved Navn Anders Lassen, der havde en ret omfattende Virksomhed med at

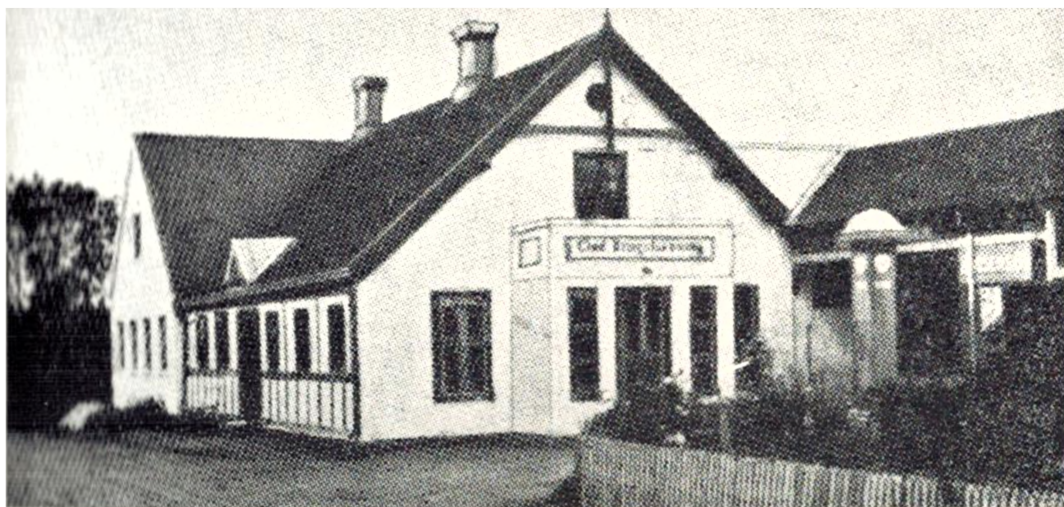

Glud Mejeri 1944.

lave Træderskaber saasom Høledrag, Hulskovle, River m. m. Hans Eftermand var Rasmus Hamborg, som solgte Ejendommen til Anders Jensen, hvis Søn, Jens J. Jensen, nu har den.

„Holborg“, Mtr. Nr. 11. Denne Ejendoms Bygninger skal have ligget lige overfor, hvor nu Brugsforeningen har sine Bygninger. Den er først i 1800 udflyttet. 1840 er der en Tømrer Hans Lund Rasmussen, der har Ejendommen, som han 1852 køber til Selveje fra Jensgaard. Hans Søn, Søren Skov Hansen, havde Ejendommen i mange Aar; han solgte den til dens nuværende Ejer Jørgen Andersen.

Der, hvor Skomager Mads Jensen nu bor, har der fra meget gammel Tid været et Hus med flere smaa Lejligheder. Her bor i 1741 Jørgen Podemand; det er Præstens Gartner, og han har anlagt den gamle Præstegaardshave. Hans Efterfølger, der hedder Lave Christensen, bor ogsaa i Huset. 1860 køber Peder Therkelsen den østre Ende af Huset; han blev efterhaanden noget utilregnelig og fik bl. a. den Idé, at Huset skulde brændes af. Han forsøgte først at faa dette til at ske ved et „Uheld“, som en Nabo dog fik forpurret. Han gik saa op paa Loftet med en Visk Halm, som han havde Ild i for bedre at kunne se paa det mørke Loft, saa brændte Huset, og Peder Therkelsen kom paa Sindsygeanstalt.

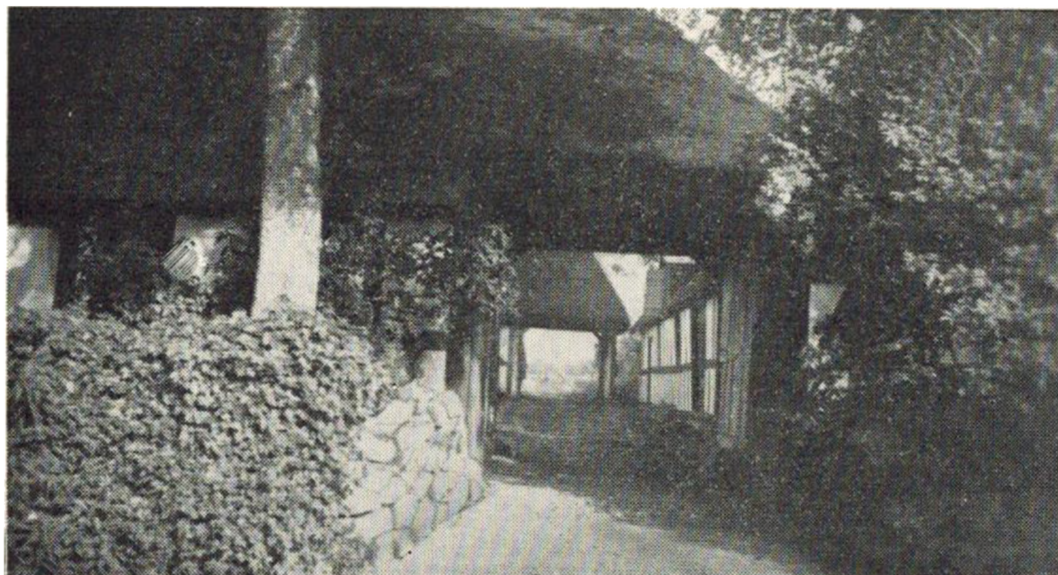

Glud Brugsforening.

1884 blev der bygget et privat Mejeri i Glud; det blev 1894 omdannet til Andelsmejeri. — 1889 blev der lige ved Siden af Mejeriet bygget et Forsamlingshus. Paa denne Plads, der er det mest centrale Punkt i Sognet, er der i Aarenes Løb bygget flere Huse af Haandværkere og Forretningsfolk.

Ved Byens nordre Gade er der flere meget gamle Huse, og et af disse, der nu ejes af Rentier Chr. Bach, har indtil 1833 været Enkesæde til Præstegaarden. Huset blev 1847 købt af Jens Jørgen Rasmussen fra Provst Mathæus Plesner.

Hvor Mikkell Nybyes Gaard tidligere var beliggende, er der nu en Brugsforening.

Bondgaard (Porten) Øster Bisholdt.

Øster Bisholt og Over Glud.

Stodsholdt Bæk, der er Skel imellem Glud og Skjold Sogne, deler Bisholt By i to Dele, hvoraf den mindre, østlige, Del hører til Glud Sogn.

„Stougaard“. Mtr. Nr. 1 a.

Gaarden ligger i Glud Sogn med sine Bygninger og en Del af Marken, medens den største Del af Marken ligger i Skjold Sogn. 1729 hedder Manden Hans Rasmussen, der er død 1730, og Enken bliver Aaret efter gift med Jørgen Sørensen. 1803 er Mandens Navn Jørgen Stougaard. Gaarden har da 6 $\frac{1}{2}$ Tdr. Hartkorn. 1826 har Rasmus Broch Gaarden, som hans Enke, Kirsten Jørgensdatter, 1871 køber til Selveje fra Boller. Hun afstaar kort efter Gaarden til sin Søn, Jørgen Rasmussen, som sælger den 1894 til sin Broder, Hans Jørgen Rasmussen, der 1911 sælger til Jens Juhl Jensen, som 1932 sælger Gaarden til Thorvald Andersen.

„Bondgaard“. Mtr. Nr. 2 a.

1729 er Mandens Navn Søren Rasmussen (Bonde). 1743 er der en ny Mand, der hedder Jeppe Rasmussen, som afstaar Gaarden

„Badensminde“.

til en Søn, Rasmus Jeppesen, hvis Søn, Jeppe Rasmussen, 1825 overtager Gaarden, som da har 4 Tdr. Hartkorn. 1847 er Mandens Navn Hans Jensen, som 1872 køber Gaarden til Selveje fra Boller og afstaar den 1887 til sin Søn, Jens Hansen, som har Gaarden til 1930, da han afstaar den til Viggo Pedersen, hvis Hustru er en Slægtning af Jens Hansen. Hans Søn, Jens Pedersen, ejer nu Gaarden.

„Teglsøgaard“ . Mtr. Nr. 7 a.

1729 er Mandens Navn Søren Sørensen, som kort efter afstaar Gaarden til en Søn, der hedder Hans Sørensen. 1803 har Gaarden 7 Tdr. Hartkorn, og Mandens Navn er Søren Olesen, som 1810 afstaar Gaarden til Jørgen Thomsen, der har den til 1840, da han afstaar den til Mads Hansen, som 1875 køber Gaarden til Selveje fra Boller og sælger den med det samme til Jørgen Madsen, hvis Søn, Mads Nielsen Madsen, overtog Gaarden 1910. Samtidig faar en anden Søn, Peder Hansen Madsen, en Udlod fra Gaarden, hvorpaa han bygger en ny lille Gaard, som han 1928 sælger til Alfred Mathiasen, der sælger den 1940 til Jørgen Jørgensen, som 1945 afstaar den til sin Svigersøn Arne Holst Hansen.

„Badensminde“. Mtr. Nr. 8 a. Øster Bisholdt.

1729 er Mandens Navn Søren Hansøn, der er død 1739, og hans Enke afstaar 1742 Gaarden til en Søn, Jens Sørensen; men han dør allerede 1745, og Enken bliver gift med Anders Therkelsen. 1780 faar hendes Søn af første Ægteskab, Søren Jensøn (Stougaard) Gaarden; hans Enke afstaar Gaarden 1810 til Sønnen, Hans Sørensen (Nørgaard), der byggede Gaarden op fra nyt, som den staar den Dag i Dag. Paa en Dørhammer over Storstuedøren er anbragt følgende Indskrift:

Op Bygt og Bekostet Anno 1811
Af Hans Sørensen Nørgaard og hans
Dydsirede Kone Anne Katrine Madsdatter von Baden
Gud dette Huus Bevare
fra Ildebrand og fare
En hver som Fred i Hjertet har
Hans ind og ud Gang Gud bevar
Men haver Nogen Ondt i Sind
Gid det Gaar ud før hand Gaar ind.

En Søn, Søren Hansen, faar 1843 Gaarden, som han 1857 køber til Selveje; den har hidtil været Fæstegaard under Boller Gods. 1884 faar hans Søn, Andreas Peder Baden Sørensen, Gaarden; hans to Børn faar 1916 Gaarden til Deling. Sønnen, Søren Baden Sørensen, faar Nørremarken, hvorpaa han bygger en Gaard, som bliver kaldt „Bisholdt Østergaard“. Datteren og Svingersønnen, Stougaard Jørgensen, fik den gamle Gaard og Marken nærmest Byen. Deres Svingersøn, Kristian Sørensen, har nu denne Gaard.

Den paa Dørhammeren nævnte Anne Katrine Madsdatter von Baden, var fra Vestergaard i Bisholdt og nedstammer fra den Horsens Borgmester Ernst Ernstsøn von Baden. Gaarden har før i Tiden heddet Nørgaard, men bliver nu stadig benævnt „Badensminde“.

„Koldsgaard“. Mtr. Nr. 6 a.

Denne Gaard, der 1803 havde 8¹/₂ Tdr. Hartkorn, var den største Bondegaard i Glud Sogn. 1729 hedder Manden Jørgen Nielsen,

der er død 1733, og hans Enke afstaar kort efter Gaarden til en Svigersøn, som hedder Rasmus Sørensen. 1803 er Mandens Navn Søren (Koldsgaard); hans rigtige Efternavn vides ikke. Han afstaar 1807 Gaarden til Frederik Andersen, hvis Søn, Rasmus Frederiksen, 1837 overtager Gaarden, som han 1857 køber til Selveje fra Boller. Nogle Aar før er der blevet taget noget Jord fra Gaarden, hvorpaa der blev bygget 4 Husmandssteder paa ca. 6 Tdr. Land hver. Rasmus Frederiksen solgte 1857 noget mere Jord fra. En Lod blev købt af Kommunen til Jordemoderhus, og en anden Lod køber Jørgen Knudsen og bygger derpaa; denne Ejendom, der nu drives som Gartneri, ejes af Gartner Arne Krogh. Rasmus Frederiksen afstaar 1887 Gaarden til sin Dattersøn, Søren Rasmus Hansen, som sælger Resten af Søndermarken til sin Søn, Karl Hansen, der her bygger en ny Gaard, som kaldes „Lille Koldsgaard“. 1934 sælger han „Koldsgaard“ til Ejnar J. Glassov.

„Kirstinelund“. Mtr. Nr. 5 a.

1729 er Mandens Navn Jens Pedersen, der 1731 afstaar Gaarden til en Søn, Peder Jensen, som er død 1745, og Enken bliver Aaret efter gift med Rasmus Mortensen. 1803 er Mandens Navn Rasmus Rasmussen, og Gaarden har da 7 Tdr., 5 Skp. Hartkorn. 1809 har en Søn, Jens Rasmussen, overtaget Gaarden, som han 1824 afstaar til Kynde Simonsen, der køber Gaarden til Selveje og sælger den 1856 til Anders Rasmussen (Stamper), som 1898 afstaar Gaarden til sin Svigersøn, Bertel Kristiansen, der sælger Søndermarken fra, og hans Enke sælger 1932 Gaarden til Niels Land Hjerrild Iversen. En Lod paa godt 15 Tdr. Land er ogsaa solgt fra Gaarden. Der er paa denne Lod bygget en Gaard kaldet „Bredablik“, som ejes af Aksel Henriksen. Søndermarken blev købt af Marius Nielsen, som der har bygget en Gaard kaldet „Hanselhøj“.

Gaarden Mtr. Nr. 3 a.

1729 er Mandens Navn Søren Pedersen. 1742 har en Plejesøn, Rasmus Knudsen (Due), overtaget Gaarden. Han er død 1745, og Enken bliver gift med Hans Rasmussen (Brok). 1803 har en Søn,

Rasmus Hansen (Brok), Gaarden, der da har 6 Tdr., 4 Skp. Hartkorn. Han er død 1817 og efterfølges af Hans Peter Hansen, der er død 1839, og Enken bliver gift med Peder Madsen Stærk, som afstaar Gaarden til Johannes Hansen, der 1869 køber den til Selveje fra Boller. Johannes Hansens Enke lod Gaarden udstykke imellem 3 af sine Børn. Svigersønnen, Hans Jensen, faar Halvdelen af Søndermarken, hvorpaa han bygger en Gaard, „Hulagergaard“, som nu ejes af Rasmus H. Rasmussen. Sønnen, Hans H. Hansen, faar den anden Halvdel af Søndermarken; denne Gaard, der hedder „Kølsten“, ejes nu af Rasmus Peter Jacobsen. Den gamle Gaard fik Datteren, Karen Hansen, som sælger den 1927 til Aage Ejnar Jensen, der sælger 1930 til Jens Bentsen Sørensen, som 1940 sælger til Frk. Maren Glassov, der 1943 afstaar Gaarden til Broder, Ejnar J. Glassov, som 1947 sælger Gaarden til Viggo Pedersen.

„Stodsholdtgaard“. Mtr. Nr. 4 a.

1729 hedder Manden Hans Rasmussen (Glattrup). 1763 har Søren Jørgensen, og Gaarden har da 6 Tdr., 4 Skp. Hartkorn. en Søn, Peter Hansen, overtaget Gaarden. 1803 er Mandens Navn 1826 har hans Søn overtaget Gaarden. Han hedder Jørgen Sørensen og er 2 Aar efter død. Hans Enke bliver gift med Mads Nielsen, der i mange Aar var Sognefoged i Glud Sogn. Hans Søn, Jørgen Madsen, køber Gaarden til Selveje og afstaar den 1875 til sin Svoger Jørgen Jørgensen, hvis Søn, Mads Nielsen Jørgensen, overtager Gaarden 1910, og efter at have solgt Søndermarken fra til Orla Eriksen, sælger han 1936 Gaarden til Chresten Flemming Andersen.

„Senelund“. Mtr. Nr. 9.

1811 er der en mindre Gaard beliggende i Over Glud i Nærheden af Kirstinelund. Manden, der har denne Gaard, bliver kaldt Kresten Ladefoged, som ca. 1850 afstaar Gaarden til Thomas Jørgensen Zacho, der flytter Bygningerne ned paa Marken og 1870 sælger Gaarden til Kresten Julsen, hvis Plejesøn, Karl Hjarnø Hansen overtager den 1910. Han sælger den Aaret efter til Christian

Hush. 1934 overtager dennes Svigersøn, Rasmus Peter Rasmussen, Gaarden.

„Høllet“. Mtr. Nr. 10 a.

Dette Hus havde sin Jord lige Øst for Vejen, der hvor nu Statshumund Jørgen Madsens Ejendom ligger. Huset er meget gammelt. 1740 bor her en Mand, som hedder Oluf Laumand. 1803 er Mandens Navn Peder Bryder. 1836 har Peder Pedersen Huset. Han sælger det til Søren Hansen, „Badensminde“, hvis Søn, Peder Baden, 1889 sælger Huset til Rasmus Rasmussen (Kusk). Hans Datter, Marie Rasmussen, ejer nu Huset.

Ejendommen Mtr. Nr. 15.

Denne Ejendom havde indtil 1851 sine Bygninger liggende inde i Byen, og det ser ud til, at Bysmeden har boet der. 1729 hedder han Niels Smed og 1740 Jens Borre. 1803 bliver Manden kaldt Marcus Skræder. 1822 har hans Søn, Hans Peder Marcussen, Ejendommen, som han sælger til Søren Andreas Kyndesen, der flytter Bygningerne ud paa Marken. Han køber 1892 Ejendommen til Selveje fra Boller og sælger den med det samme til Cecilia Jørgensen, hvis Søn, Jørgen Rasmussen, overtog Gaarden 1926.

Ejendommen Mtr. Nr. 16.

Denne Ejendom var indtil 1872 en Jordlod, som Degnen Thomas Hansen havde i Fæste fra Jensgaard. Nævnte Aar køber han Jorden og lader opføre Bygninger til sin Søn, Dyrlæge Niels Chr. Hansen, der sælger den 1918 til Bertel Kristiansen, „Kirstinelund“, som har den til 1932, da Landpost Rasmus Jensen køber den. Hans Enke sælger 1942 Ejendommen til Hans Viktor Nielsen.

Husmandssteder.

De fire Husmandssteder, der blev bygget paa Jorder, der blev taget fra „Koldsgaard“ omkring 1837, var Fæstehuse under Boller.

Deres Navne, som havde dem 1837, var Rasmus Pedersen, Jørgen Knudsen, Kristen Nielsen og Andreas Pedersen. Det nordligste af disse Huse blev købt af Anders Stampe, der lagde Jorden ind under sin Gaard og lod Huset nedbryde. Det næste, Mtr. Nr. 12, blev 1903 købt til Selveje af Gartner Niels Peter Nielsen, hvis to Sønner, Aagaard og Johannes Nielsen, nu har Ejendommen, der drives som Gartneri. Mtr. Nr. 13 sælger Søren Kristensen 1858 til Niels Jensen, som 1884 afstaar den til Jens Peter Nielsen, hvis Søn, Marius Nielsen, overtager den 1907 og sælger den 1925 til Peder Laursen, som 1942 sælger til Gunnar Mortensen. Mtr. Nr. 14 bliver 1877 købt til Selveje af Landpost Rasmus Jacobsen, hvis Søn, Landpost Niels Chr. Jacobsen, overtager Ejendommen 1920 og sælger den 1941 til Niels Dodensig, som straks efter sælger den til Magnus Chr. Holgersen.

Efter gamle Kort ser det ud til, at der har været en Sti eller Vej tværs over Markerne fra Glud Kirke og til Bisholt. En anden Sti, der kaldes en Tingsti, er der endnu Spor af bag om Flemming Andersens Gaard. En Sti, som gik fra Orla Eriksens Ejendom og til Stourup, blev nedlagt 1880.

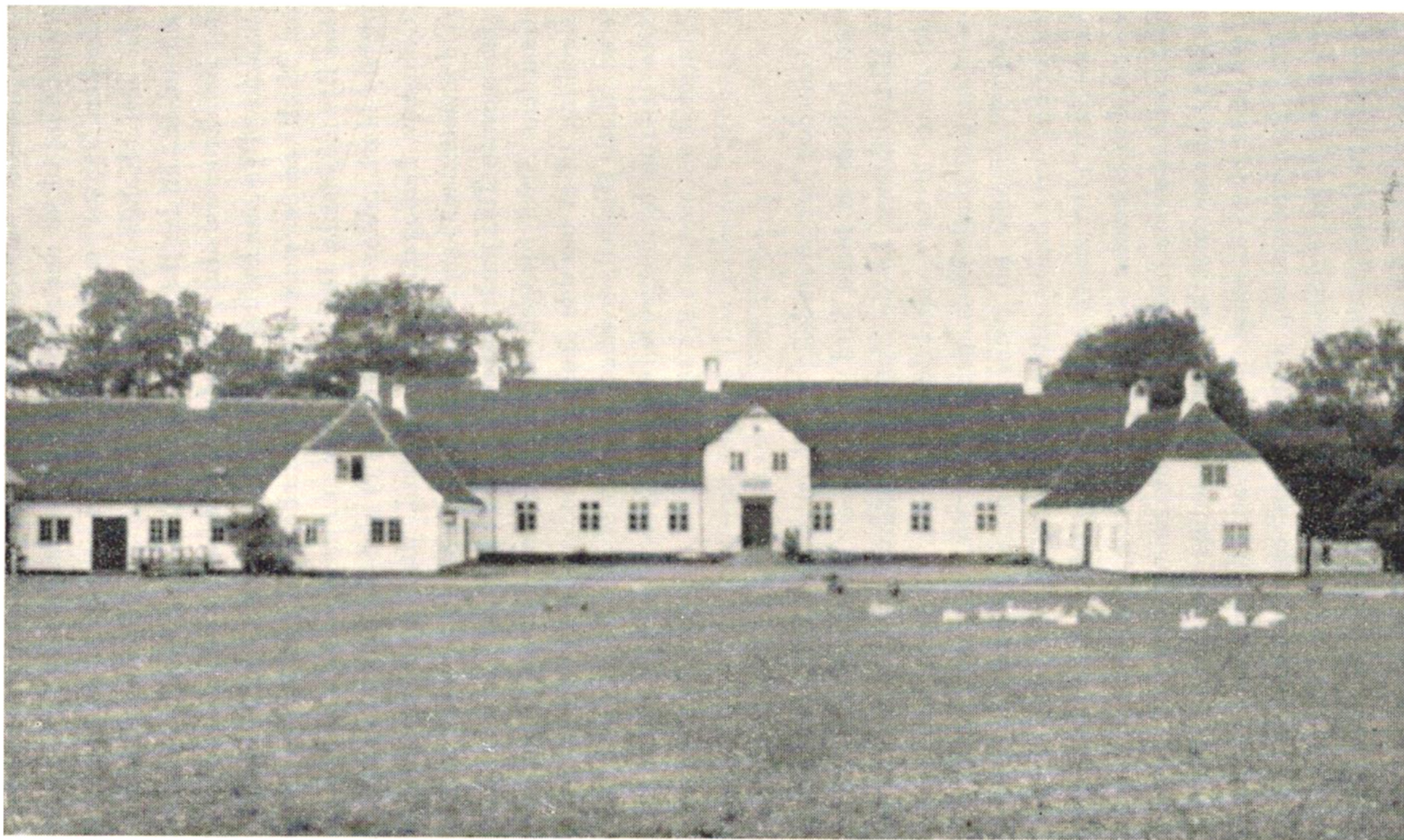
Østrup.

Østrup er jo nok den By i Sognet, der først er bebygget, næst efter Glud. Navnet vidner om høj Ælde, og Pladsen, Byen er bygget paa, en Dalsænkning med en vandrig Bæk, var godt egnet til Boplads. Forbindelsesvejen over Mosegrøften ved „Holmen“ har oprindelig været et Vadested, som efterhaanden er blevet opfyldt med Jord og Sten, saa der er blevet en fast Vej. Byen laa i gamle Dage samlet paa en meget lille Plads, men var dog i 1740 den By i Sognet, der havde de fleste Beboere. Der var den Gang i Østrup 38 Familier foruden Jensgaard. Til Sammenligning kan noteres, at Glud havde 23 Familier foruden Præstegaarden, og Sønderby havde 27 Familier. Ved Udskiftningen af Fællesskabet omkring 1805 er det paa Grund af dens indknebne Plads den By

i Sognet, der faar de fleste Udflyttergaarde. Og dette gav igen Anledning til, at der maatte foretages mange Magelæg med Byens Marker. Der var indtil 1770 en Gaard beliggende nærmest Nørby; den hed „Kandborg“. Denne Gaard er da blevet nedlagt, og det ser ud til, at der da er foretaget et Magelæg imellem Godsejeren og Bønderne i Østrup, saaledes at disse har faaet Gaardens Jorder nærmest Byen til Deling, og Godsejeren har saa til Gengæld faaet en Mark ved det store Batteri, som ellers var fælles Faaregræsning for Byens Gaarde. Der blev i mange Aar drevet Faaresjæfferi paa denne Mark under Jensgaard, nu er den forlængst tilplantet med Granskov. Nabogaarden til Jensgaard, Mtr. Nr. 3, har paa samme Tid maattet afstaa et ret betydeligt Areal til Jensgaard. Det har paa nævnte Tidspunkt været Godsejeren meget om at gøre at faa Gaardens Areal forøget, da han paa den Tid søger om kongelig Bevilling til at besidde Jensgaard med underlagt fri og ufri Jord med adelig Frihed, hvilket ogsaa blev bevilget i 1788, efter at Øen Hjarnø og begge Kirker var blevet købt og lagt ind under Godset.

„Jensgaard“. Mtr. Nr. 1 a og 2 a.

Gaarden har oprindelig været en Ladegaard, som saa senere ved Indkøb af mere Jord og Gods er blevet til en Hovedgaard. I Middelalderen havde Øm Kloster Jordegods her paa Egnen, og det menes at have været Jensgaard, der dengang benævnes Inæs, som er det gamle Navn paa det Terræn, hvorpaa Gaarden ligger. Dette Navn, der nu synes helt glemt i Folkemunde, menes saa senere at være blevet udtalt som Jens og saaledes er blevet Gaardens Navn. Der er ogsaa Formodning om, at Gaarden skal have været den bekendte Abbed Jens' private Ejendom, og at Navnet da skulle stamme fra ham. Klosterkrøniken beretter, at 1246 har nogle Krigere røvet Klosterets Heste her paa Inæs, og da Abbed Jens satte efter Røverne, blev han alvorligt saaret i venstre Arm. Dette Saar vilde aldrig rigtigt læges, og da man for nogle Aar siden ved Udgravning af Klosterruinerne fandt hans Grav, kunde man paa Skelettet se, at der havde været Bener i Saaret. Først omkring 1600 er der historiske Oplysninger om Gaarden, som da

„Jensgaard“. Hovedbygningen set fra Gaardsiden.

„Jensgaard“ set fra Haven.

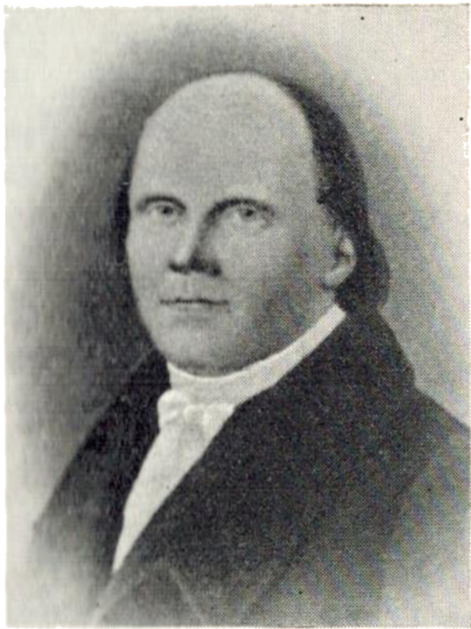
njøn af Johan Rud til Møgelkjær, og 1610 af dennes Søstersøn, Knud Gyldenstjerne, hvis Enke, Sofie Lindenow, bragte den med Møgelkjær til sin anden Mand Henrik Rantzau. Da hun døde barnløs 1666, kom Jensgaard til at tilfalde flere af hendes Arvinger. En Halvpart fik Chresten Skeel til Bangsbo, død 1670 ugift. En anden Part fik Fru Anna Rammel, som efter sin Mand, Peder Rødtz, død 1676, mageskiftede Jensgaard til Jacob Arenfeldt. Hans Broder, Jørgen Arenfeldt, skødede 1690 Jensgaard med Gods til Raadmand i Horsens, Chresten Nielsen Thonbo, der var gift med en Datter af Billedsnider Peder Jensen Kolding, der har lavet Altertavlen til Glud Kirke. Hendes Søn af første Ægteskab, Mathias Fogh, fik 1708 Jensgaard; han døde 1716, og hans Enke, Karen Marie Hofmand, drev selv Gaarden indtil 1743, da hun afstod Gaarden med Skov, Tiender og Gods til sin Søn, Kancellisekretær Tøger Hofmand Fogh, der døde allerede 1747, og Godset bliver ved Dødsboauktion solgt til Enkeprovstinde Marie Margrethe Dreyer for 17.800 Rigsdaler. Hun ejede i Forvejen hele Øen Hjørnø med Kirke samt Glud Kirke og en Del Huse og Bøndergods i Glud Sogn. Hun byggede Gaarden op fra nyt. Hovedbygningen og det meste af den gamle Lade staar endnu fra hendes Tid. 1754 overdrog hun Godset til sine to Sønner, Hans og Jacob

„Jensgaard“. Avlsgaarden.

Glud, sidstnævnte er Eneejer af Jensgaard fra 1759, medens Broderen, Pastor Hans Glud, faar Hjarnø og begge Kirkerne. Ved hans Død arves dette Gods af hans eneste Datter, der var gift med Godsejer, Kaptajn Jacob Hanson til Lyngsbækgaard. Han sælger 1788 Glud og Hjarnø Kirker samt Hjarnø Land m. v. til Godsejer Jacob Glud for 10.000 Rigsdaler, saa hele Godset nu igen er samlet paa een Haand. Kancelliraad Jacob Gluds Enke, Marie Chatrine Juel, skødede 1795 Godset til sin Søn, cand. teol., Kammerraad Poul Glud, der 1830 skødede Gaarden til sin eneste Søn, exam. jur., Kammerraad Jacob Andreas Glud, med Glud, Hjarnø og Raarup Kirker samt komplet Gods for 60.000 Rigsbankdaler Sølv. Han solgte de fleste af Fæstegaardene til deres Fæstere, og en Del af Godset bliver givet som Arvepart til nogle af hans Børn. Den ældste Søn, cand. juris, Justitsraad Poul Christian Glud, faar Jensgaard med Glud Kirke og Resten af Bøndergodset for 121.500 Rigsdaler. Ved hans Død 1913 arvedes Gaarden af hans Brodersøn, Poul Christian Glud. Da han døde barnløs 1944, blev Gaarden overtaget af en yngre Fætter, Poul Axel Glud, der i en Del Aar havde haft Gaarden i Forpagtning. Poul Axel Glud døde 1947, og hans Søn, Godsejer Mogens Glud, ejer nu Gaarden.

Hovedbygningen er opført 1753 og er en teglhængt Bindings-

Cancelliraad Jacob Glud.

*Justitsraad, cand. theol
Poul Glud.*

værkbygning paa eet Stokværk med Kvist og to Sidefløje. En grundmuret Mejeribygning er senere tilbygget. Over Hoveddøren er indsat en Sandstensplade med følgende Indskrift:

Med Lov til Ham, som Throner i det Høye
opløfter jeg, hver Morgen glad, mit Øye
i denne Boe, hvor Fædres blide Minde
en Krands jeg her, med Sønlig Tak vil binde.
Gid Korn og Græs, maa Mark og Enge pryde
og Huset mig, med min Vendinde fryde.

P. G. 1795 A. M. K. B.

(Poul Glud og Ane Magdalene Kirstine Bjørn).

Laden, der er fra samme Tid som Hovedbygningen, er af Egeblindingsværk. Staldbygningerne, der ogsaa er af Bindingsværk, er senere ombygget.

Jønsgaard har et Areal paa 330 Tdr. Land Ager og Eng og 300 Tdr. Land Skov.

Kammerraad Jacob A. Glud.

Kammerraad Jacob A. Glud havde, før han fik Jensgaards Gods, i nogle Aar været Forpagter paa Tyrrestrup og var der blevet gift med en Datter af Godsejeren paa denne Gaard. Han overtog Jensgaard i en meget kritisk og daarlig Tid. Det var Efterveerne efter Napoleonskrigene og Statsbankerotten i Forbindelse med nogle meget daarlige Høstaar, der havde forarmet baade Hovedgaarden og Bønderne. Men det viste sig snart, at Kammerraaden og hans meget dygtige Frue forstod at faa det til at gaa fremad. Han var en meget dygtig og human Godsejer. Hans første Opgave var at faa Hoveriet afløst, hvilket skete paa en for Bønderne meget fordelagtig Maade; derefter tog han fat paa Salget af Fæstegodset, hvorved han ogsaa stadig havde for Øje, at hans Bønder blev behandlet paa en god og hensynsfuld Maade. Under Krigene i 48 og 64 var han Sognets en god Mand, der sammen med Provst Plesner varedede om Sognets Interesser, saa vidt de kunde, ligesom Kammerraaden meget ofte selv paatog sig meget store Udgifter, som ellers skulde have været betalt af Bønderne. Da han i 1867 havde afstaaet Jensgaard, rejste Godsejerparret til København, hvor Kammerraaden døde 1884. Da hans Baare blev ført til Glud Kirke for at nedsættes i Familiegravstedet, var mange af Sognets Bønder

modt ved Sogneskellet med Fakler for at ledsage deres gamle af-
holdte Godsherre til hans sidste Hvilested. Ved en Indsamling i
Bognet var der indkommet et Beløb, som blev anvendt til en Minde-
tavle af Marmor i en smuk Egeramme, som blev ophængt paa
Nordmuren i Glud Kirke og har følgende Indskrift:

Minde over Kammerraad Godsejer
Jacob Andreas Glud.
født paa Jensgaard 8de Maj 1800.
Ejer af Jensgaard fra 1830 til 1867.
død i Kjøbenhavn 22de Februar 1884.
og begravet i sine Fædres Gravsted her paa Kirkegaarden.

Taknemlige Bønder o. Fl. i Glud Sogn.
der paaskjønnede hans billige Afløsning af Hoveriet.
hans meget billige Salg af Fæstegodset.
som og hans betydelige milde Gaver til Kommunen.
have følt Trang til at give ham et varigt Minde.

At gavne og fornøje.
Det havde han for Øje.

Over hans efterladte Enke Frue Marie Glud, født Søltoft.
der saa kærligt og trofast
delte Livets Glæder med ham i 57 Aar.
og over alle deres 7 Børn være Herrens Velsignelse.

„Damgaard“. Mtr. Nr. 3 a.

1729 er det en Enke, som har Gaarden; hun bliver benævnt
som Jens Falsters Hustru. 1732 har en Søn, Rasmus Falster,
faaet Gaarden; han er død 1734, og Enken bliver Aaret efter gift
med Niels Pedersen; han efterfølges af en Svigersøn, Søren Jør-
gensen. 1803 er Mandens Navn Jørgen Jonsøn. 1818 hedder Man-
den Niels Jensen, som 1847 afstaar Gaarden til Anders Andersen,

der 1869 køber den til Selveje fra Jensgaard. 1879 faar Sønnen, Jørgen Rasmussen, Gaarden, som han 1901 afstaar til Svigersønnen, Søren Peder Sørensen, der 1932 sælger Gaarden til Knud Kristensen. Gaarden havde indtil 1770 et større Tilliggende, men maatte da afstaa ca. 20 Tdr. Land til Jensgaard. Navnet Falster er først nævnt i Forbindelse med denne Gaard. Det menes at stamme fra en Ladefoged paa Jensgaard. Navnet er altsaa over 200 Aar gammelt i Østrup. Gaarden havde i 1803 5 Tdr. Hartkorn.

Daugaard Sørensen Ejendom. Mtr. Nr. 8 a.

Denne Ejendom er Resten af en Gaard, som er udstykket. 1729 er Mandens Navn Anders Nielsen. 1733 hedder han Bertel Ibsøn. 1760 har Jens Sørensen Gaarden. 1803 dennes Svigersøn, Søren Jacobsen. Gaarden var da paa 6 Tdr. Hartkorn. 1834 er Mandens Navn Holger Rasmussen, der er død 1848, og hans Enke afstaar 1861 Nørremarken til en Søn, Rasmus Peder Holgersen, som her bygger en lille Gaard „Marielyst“. 1896 overtager Holger Christian Holgersen Gaarden, som nu indehaves af dennes Enke med en Søn som Bestyrer. Et større Areal er samtidig solgt fra; en Del hører under Tønballegaard. En Lod blev købt af Jens Andersen i 1870. Han byggede paa Jorden. 1896 fik en Søn, Rasmus Andersen, Ejendommen, som han 1930 sælger til P. Larsen, der har den til 1941, da den købes af Stig Lautsen. Ejendommen kaldes „Stenagergaard“. Resten af Gaarden faar Mads Pedersen 1871; han sælger 1894 til Peder Olesen, som 1910 mageskifter Ejendom med Kristian Pedersen, der 1941 sælger til Købmand Tørsleff i Glud, som kort efter sælger Ejendommen til Daugaard Sørensen.

„Falstergaard“. Mtr. Nr. 9 a.

Gaardens Bygninger var forhen beliggende Nord for Vejen sammen med Gaarden Mtr. Nr. 10. 1729 er Mandens Navn Anders Jørgensen, der er død 1734, og Enken bliver gift med en Søn fra Gaarden Mtr. Nr. 3 a; han hedder Søren Falster. Derefter er det en Svigersøn, der faar Gaarden; hans Navn vides ikke bestemt,

muligvis hedder han Jørgen Rasmussen Dam. 1803 har Gaarden 1 Tdr. Hartkorn. 1811 har Hans Jørgensen Gaarden. Hans Søn, Laurus Hansen, faar 1852 Gaarden, som han Aaret efter køber til Nulveje fra Jensgaard. Hans Søn, Hans Laursen, overtager den 1889, og hans Søn, Jens Peter Laursen, har nu Gaarden, som han overtog 1939.

„Stenegaard“. Mtr. Nr. 10 a.

Gaarden var indtil 1834 beliggende paa en indkneben Plads i Onttrup By Øst for Skræderbanken. 1729 er Mandens Navn Jens Povlsen, der efterfølges af en Søn Povl Jensen. 1803 har dennes Svigersøn, Hans Nielsen, Gaarden, som da har 4 Tdr. Hartkorn. Hans Nielsens Datter, Birthe Marie, bliver 1831 gift med Knud Nielsen fra Hosby. Han flyttede Gaarden ud paa Marken. Hans Søn, Hans Knudsen, overtager Gaarden 1872. Han blev den første Hønde, der valgtes til Sogneraadsformand, da Justitsraad Poul Glud flyttede fra Sognet. Gaarden ejes nu af en Søn, Knud Peter Knudsen, som overtog den 1914.

„Bækgaard“. Mtr. Nr. 11 a.

1729 er Mandens Navn Rasmus Jørgensen med Tilnavnet „Ousøn“. Dette Tilnavn følger Familien i flere Slægtled. 1740 har en Søn, Jørgen Rasmussen, Gaarden. 1803 er Mandens Navn Henrik Rasmussen (Ousøn). 1820 har Svigersønnen, Rasmus Christensen, overtaget Gaarden. Han er Søn af Chresten Ladefoged paa Øster Bisholdt Mark og var en meget kundskabsrig Mand, der blev betragtet som „Klog Mand“. 1858 køber han Gaarden til Nulveje fra Jensgaard og sælger samtidig en større Lod af Marken til Købmand Lauritsen, Snaptun. 1877 overdrager han Gaarden til en Søn, Jørgen Rasmussen, som kort efter foretager et Mageskifte med Niels Sørensen i Gaarden Mtr. Nr. 6.a, saaledes at Niels Sørensen faar Jørgen Rasmussens Gaard og Marken nærmest Byen, og Jørgen Rasmussen faar den anden Gaard til Nedbrydning og Marken Nord for Byen, hvor han saa bygger en ny Gaard

„Bækgaard“.

„Østrupgaard“. Niels Sørensen afstaar 1911 Gaarden til Sønnen, Søren Sørensen, der 1922 sælger Gaarden til sin Broder Peter Wiin Sørensen.

„Østrupgaard“. Mtr. Nr. 5.

Herunder omtales først Brugere af Gaarden Mtr. Nr. 6 a, som ved Mageskifte imellem Niels Sørensen og Jørgen Rasmussen blev nedbrudt og flyttet ud paa Marken. 1729 er Mandens Navn Steffen Sørensen. 1750 har en Søn, Mikkel Steffensen, overtaget Gaarden, som 1803 har 5 Tdr. Hartkorn, og Manden hedder da Rasmus Jepsen, der er død 1819, og hans Enke har selv Gaarden i 20 Aar til 1839, da hun afstaar den til sin Søn, Søren Rasmussen, der 1855 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard og afstaar den 1877 til Sønnen, Niels Sørensen, som kort efter foretager det under Gaarden Mtr. Nr. 11 omtalte Mageskifte med Jørgen Rasmussen. Baade han og hans Søn, Rasmus Christensen Rasmussen, som overtog Gaarden 1912, har ved Indkøb af mere Jord forøget Gaardens Areal betydeligt. Begge disse Gaarde, baade „Bækgaard“ og „Østrupgaard“, har, bortset fra Mageskiftet, været i samme Slægts Besiddelse i over 200 Aar.

Mtr. Nr. 7 a.

Denne Gaard, der var Tvillinggaard med Mtr. Nr. 6 a, er nu helt udstykket. 1729 er Mandens Navn Rasmus Tonnisen. 1740 har en Søn, Laurits Tonnisen, Gaarden. Tonnisen er rimeligvis et Æfternavn, da baade Fader og Søn benævnes ved dette Efternavn. 1803 er Mandens Navn Thomas Madsen, og Gaarden har da 5 Tdr. Hartkorn. 1810 hedder Manden Jens Jensen, der er død 1820, og Enken bliver gift med Jørgen Nielsen. 1836 har hendes Søn af første Ægteskab, Jeppe Jensen, faaet Gaarden, som hans Enke, Maren Hansdatter, 1876 sælger til Niels Nielsen, der 1914 sælger Gaarden til Karl Pedersen, som har Gaarden et Par Aar, indtil den nedbrændte, og han sælger Gaardens Jorder til Hans Hansen, „Karensminde“, og R. C. Rasmussen, „Østrupgaard“, der lægger Jorden ind under deres Gaarde.

Søren Kristensens Enkes Gaard. Mtr. Nr. 12 a.

1729 er Mandens Navn Morten Andersen. 1737 er det en Mand, som bliver kaldt Niels Ladefoged, der har Gaarden. Han er død 1747, og en Søn, som bliver kaldt Jens Ladefoged, overtager Gaarden. 1803 er Mandens Navn Niels Jørgensen, og Gaarden har da 6 Tdr. Hartkorn. Han efterfølges 1805 af Svigersønnen, Erik Rasmussen, der er død 1827, og hans Enke maa paa Grund af Sindsyge og Armod afstaa Gaarden til en Slægtning, Rasmus Sørensen, hvis Søn, Rasmus Rasmussen, 1868 faar Gaarden, som han 1882 omgæskifter med Kristian Zacho i Gaarden Mtr. Nr. 14 a. Zacho sælger 1888 Gaarden til Hans P. Laursen, som 1907 sælger til Kristen Sørensen. Hans Søn, Søren Christensen Sørensen, faar Gaarden 1907; hans Enke har nu Gaarden med en Søn som Høstyrer.

Gaarden Mtr. Nr. 5 a.

1729 er Mandens Navn Niels Clemmensen. 1752 har en Søn, Clemmensen Nielsen, Gaarden. 1803 hedder Manden Niels Haarup, og Gaarden har da 4 Tdr. Hartkorn. 1816 har Peder Pedersen (Blank) Gaarden. 1840 er det Erik Jensen, som har den; han

køber den 1854 til Selveje fra Jensgaard. Omkring 1880 sælger han det meste af Jorden fra Gaarden og Bygningerne samt den søndre Toft til Smed Niels Nielsen. Ved hans Død overtager Svigersønnen, Laurs J. Pedersen, denne Ejendom, som hans Enke sælger til Jens Jørgen Vinter, hvis Enke sælger den sidste Jord fra og Bygninger og Have til Landpost Evald Rasmussen.

„Karensminde“. Mtr. Nr. 13 a.

1729 hedder Manden i denne Gaard Kristoffer Kristensen, der er død 1730, og Enken bliver gift med Rasmus Nielsen (Møller). 1803 har Hans Jørgensen Gaarden, som da har 6 Tdr. Hartkorn. 1812 er han død, og Enken bliver gift med hans Broder, Mourits Jørgensen. 1818 har en Svigersøn, Jørgen Rasmussen (Dam), overtaget Gaarden. 1832 er Hans Hansen Mand i Gaarden; han er død 1848, og hans Enke afstaar 1862 Gaarden til Sønnen, Hans Peter Hansen, som Aaret efter køber den til Selveje fra Jensgaard. 1897 afstaar han Gaarden til sin Søn, Hans Hansen, hvis Søn, Laurits H. Hansen, nu har Gaarden.

Gaarden Mtr. Nr. 14 a.

Denne Gaard, der var en Tvillinggaard med Mtr. Nr. 15, var forhen beliggende i Engen lige Nord for Vejen, men blev senere udflyttet og bygget oppe paa Marken, hvor den nu ligger. 1729 er Mandens Navn Søren Ibsøn, der er død 1746, og Enken bliver gift med Jens Rasmussen, hvis Søn har Gaarden 1803, da den er paa 4 Tdr. Hartkorn. 1830 har Sønnen, Jens Sørensen, Gaarden, som han 1839 afstaar til Niels Rasmussen, der er død 1853, og Enken bliver gift med Kristian Zacho, som 1882 mageskifter Gaarden med Rasmus Rasmussen og faar dennes Gaard Mtr. Nr. 12. Rasmus Rasmussen afstaar 1911 Gaarden til sin Plejedatters Mand, Karl Marius Rasmussen.

„Karlslund“. Mtr. Nr. 15 a.

Denne Gaard var indtil 1830 beliggende i Østrup By og var

Lvillinggaard med Mtr. Nr. 14. 1729 er det en Kvinde, som har Gaarden. Hun bliver 1737 gift med Jørgen Rasmussen. 1803 er Mandens Navn Anders Jensen, og Gaarden har da 4 Tdr. Hartkorn. 1828 har en Søn, Rasmus Andersen, overtaget Gaarden, som han flytter ud paa Marken og 1853 køber til Selveje fra Jensgaard. Hans ældste Søn, Anders Rasmussen, overtog ret tidligt Gaarden, da Faderen var svagelig. Han afstod 1902 Gaarden til sin yngste Søn, Marius Rasmussen, hvis Enke 1942 solgte Gaarden til Ejler Flemming Andersen.

Gaarden Mtr. Nr. 16 a.

Denne Gaard, der oprindeligt har været et Husmandssted, var beliggende paa en meget lille Toft lige Øst for Gaarden „Karensminde“. 1833 er Mandens Navn Hans Albertsen, der er død 1844, og hans Enke afstaar 1850 Gaarden til en Søn, Niels Hansen, der 1874 køber den til Selveje fra Jensgaard. 1884 faar en Plejesøn, Hans Rasmussen, en Lod af Gaardens Jorder at bygge paa, og Høsten bliver solgt til Jørgen Rasmussen, „Østrupgaard“, og Hans P. Hansen, „Karensminde“.

„Østrup Søndergaard“. Mtr. Nr. 4 a

1729 er Mandens Navn Søren Bentson, der er død 1743, og Enken afstaar 1748 Gaarden til sin Søn Jeppe Sørensen. 1803 har Sønnen, Jens Jeppesen, Gaarden, som da har 4 Tdr. Hartkorn. 1819 er det en Slægtning, Søren Just Jeppesen, som har Gaarden, der 1855 overtages af Jeppe Jensen, som er død 1861, og Enken bliver gift med Niels Møller Sørensen, der flytter Gaarden ud paa Marken. Hans Enke sælger 1902 Gaarden til Jens Jørgen Juelsen, som 1904 sælger til Kresten Damgaard, der 1914 sælger til Jens Clausen, som 1919 sælger til Karl Kristensen, der 1930 sælger til Niels Graversen.

Jensgaards Mølle og „Pøt“.

Indtil 1840 har der været en lille Vandmølle i Jensgaard Neder-

„Jensgaard“s Mølle.

skov, hvor man endnu kan finde tydelige Spor af den. Det har kun været et lille Hus med en enkelt Kværn og ingen Beboelse. 1842 bliver der bygget en Vindmølle paa en Mark ved Østrup-Sønderbyvejen, hvor Pøtvejen støder til. Her laa et Hus, som blev kaldt „Hjørneborghuset“. Møllen var i mange Aar forpagtet ud sammen med Skævlund Mølle; der var saa en Møllersvend, som boede i et Kammer, der var indrettet i Møllen, medens hans Medhjælper i mange Aar, Skræderjens, boede i Hjørneborghus. Møllen nedbrændte 1880 og blev af dens daværende Ejer genopført i ny og meget smuk Skikkelse. Gustav Glud, Tønballegaard, der da ejede den, drev den nu i nogle Aar for egen Regning med Harald Nielsen som Bestyrer og senere Forpagter. 1908 køber Harald Nielsen Møllen, som han 1929 sælger til Peder Jul Madsen. Men det viste sig snart, at Mølleriets ikke længere kunde svare sig, og Møllen blev solgt til Nedbrydning.

1853 køber Jens Villumsen en Lod fra Gaarden Mtr. Nr. 15 og bygger derpaa. Denne Ejendom bliver af hans Søn, Ivar Jensen, forøget med mere indkøbt Jord, saa den nu er en lille Gaard kaldet „Ivarsminde“. Ivar Jensens Svoger, Jørgen Nielsen, havde Ejendommen i nogle Aar, indtil hans Søn, Niels Nielsen, overtog den. Hans Enke har nu Gaarden.

Der var mange Huse med Jord i Østrup. De fleste af Beboerne af disse Huse var Haandværkere og Arbejdere, der var knyttet til Jensgaard. Husene laa i Østrup By, men de havde deres Jordlodder langs med Pøtvejen. I Aarenes Løb blev de fleste af Husene flyttet ud paa Marken og hører stadig til Jensgaard. Et enkelt var dog blevet købt til Selveje af Slagter Jørgen Andersen, der efterhaanden fra Gaardene i Østrup købte flere Skovlodder, som han lod rydde og opførte en lille fin Gaard til sin Søn, Anders Jørgensen, som 1879 solgte Gaarden til Hans Rasmussen, der solgte den 1913 til dens nuværende Ejer, Alfred Jensen. Gaardens Navn er „Fuglsang“.

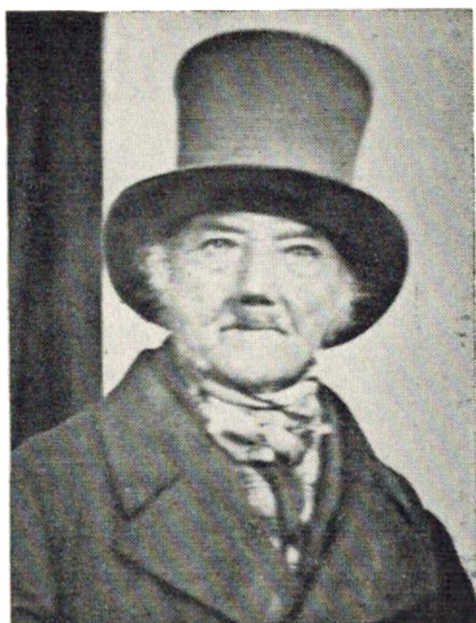
Lige ved Indkørselen til Jensgaard ligger Smedehuset, der ogsaa har en lille Jordlod ligesom Husmændene. Her var fem Smede af samme Slægt, Søn efter Fader, i over 150 Aar. Deres Navne er Niels Sørensen (Nørager), Søren Andreas Nielsen, Niels Nielsen,

Henrik Nielsen og Søren Andreas Nielsen. Hans Efterfølger blev L. P. Serritslev Rixen, hvis Enke 1947 afstaar Forretningen til Smedemester Chr. Tuesen.

Da Gludslægten blev Ejer af Jensgaard, blev der ansat en gift Skovfoged, som til at begynde med boede i et Hus i Østrup, men da Skovtyveriet var ved at tage Overhaand — det bliver fortalt, at der i haarde Isvintre kom Folk over Isen fra Endelave og stjal Træ i Skoven — blev der bygget et Skovfogedhus nede i Skoven, hvor man endnu kan finde Pladsen, hvor det var bygget. Her var samme Slægt Skovfogeder i tre Slægtled i over 100 Aar. Den første var Knud Keysen. Hans Gravsten, der indtil for faa Aar siden laa paa Glud Kirkegaard, fortæller følgende om ham: „Herunder hviler den ilive, Nu hos Gud og sin Frelser, salige Mand, Knud Keysen, født i Uth Aar 1763. Boede og Døde i Jens Gaards Skovhus 1840, tillige med sine to Koner, den første Inge Borg Jens Datter, fød paa Endelave og i 10 Aars kærlig Ægteskab avlede 2 Sønner og 2 Døttre. Den anden Bertha Christens Datter, fød i Bierggaard i Glud og i 22 Aars kærlig Ægteskab, avlede 1 Søn og 5 Døttre. Her hviler og hans kjære Forældre Key Sørensen og Ane Knuds Datter. Gud give os en glædelig Opstandelse“.

Han efterfulgtes af en Svigersøn, Rasmus Ivarsen, og denne igen af den sidste af Slægten Poul Rasmussen.

Der synes at have hersket et godt Forhold imellem Godsejerslægten og deres Folk i gamle Dage. Mange af dem, der kom til Jensgaard som unge Mennesker, blev der hele deres Liv. Her skal lige nævnes to. Den ene af dem var Godsets sidste Ridefoged, der hed C. C. Stjernholm. Han kom som 25 aarig ung Mand 1795 til Jensgaard som Forvalter og blev der i 66 Aar, indtil han døde 91 Aar gammel. Han ligger begravet paa Glud Kirkegaard, hvor hans Gravsten endnu findes. Den anden var Mikkelt Røgter, der kom til Jensgaard som Tjenestedreng, blev senere Karl og som ældre Mand Røgter. Da han var blevet over 70 Aar, syntes Godsejeren, at han skulde være fri for at bestille noget. Der blev indrettet et Kammer med Kakkelovn i den ene Fløj af Hovedbygningen til ham, hvor han saa skulde bo Resten af sin Levetid. Men dette

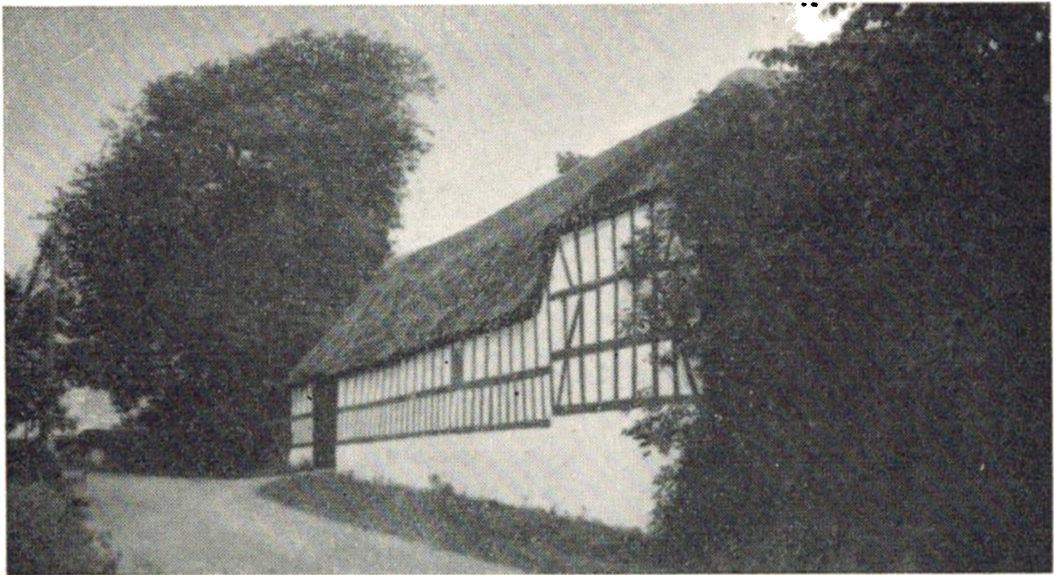

C. C. Stjernholm.

var Mikkel ikke tilfreds med; han gik op til Godsejeren, der dengang var Sogneraadsformand, og forlangte at blive indlagt paa Fattiggaarden. Men det fik han ikke noget ud af. Godsejeren svarede ham, at Fattiggaarden ikke var bygget til at huse gamle og tro Tjenere som Mikkel. Saa han maatte finde sig i at blive, hvor han var. Men at bo i det pæne Værelse var han stadig ked af, og en skønne Dag tog Mikkel sit Tøj og flyttede ind i Røgterkammeret ved Siden af Kostalden; dèr havde han boet i mange Aar, og dèr følte han sig hjemme, og dèr fik han saa Lov til at blive, indtil han døde som en meget gammel Mand. Han fik sin Grav lige uden for Laagen til Herskabets Gravsted paa Glud Kirkegaard.

Nørby.

Nørby, det er Byen Nord for Hovedbyen Østrup. Den er ikke i 1843 blevet regnet for en selvstændig By, da den faar Matrikelnumre sammen med Østrup.

Parti fra Nørby.

„Bankgaarden“. Mtr. Nr. 17 a.

1729 er Mandens Navn Peder Bank, der er død 1734, og hans Søn, Laurits Pedersen (Bank), faar Gaarden. 1781 har hans Søn, Peder Laurson, overtaget Gaarden. Han bliver gift med Sidsel Marie Eriksdatter. 4 Aar efter er Manden død, og Enken bliver 1785 gift med hans Broder, Niels Laursen. Dette Ægteskab varede i 6 Aar; saa dør han, og Enken bliver 1792 gift med Hans Knudsen, og efter hans Død 1804 bliver hun gift fjerde Gang med Jens Jørgensen (Ølsted). 1829 har en Søn af hendes tredie Ægteskab, Erik Hansen, overtaget Gaarden, der da har 6 Tdr. Hartkorn. Da Erik Hansen er død 1856, bliver hans Enke kort efter gift med Naboen, Rasmus Jørgensen, i Bækgaarden. Han lader Bækgaarden nedbryde og lægger det meste af Marken ind under Bankgaarden. Nogle Udmarker fra begge Gaarde sælger han fra. Han har i Forvejen købt begge Gaarde til Selveje fra Jensgaard. 1875 overtager hans Søn, Niels Rasmussen, Gaarden, som nu ejes af hans Søn Rasmus J. Rasmussen. I et Hjørne af Gaardens Have har der været Bystævne.

„Bækgaarden“. Mtr. Nr. 18 a.

1729 er Mandens Navn Jens Due. Omkring ved 1743 er der

Emil Andersens Gaard.

kommet en ny Mand, der hedder Jørgen Ibsøn; om han er i Familie med Jens Due vides ikke, men denne og Hustru bliver stadig boende i Gaarden. 1803 er Mandens Navn Niels Sørensen (Bæk), der er Medlem af den i 1803 oprettede Fattigcommission. Gaarden har da 6 Tdr. Hartkorn. Han er død 1836, og hans Enke bliver gift med Rasmus Jørgensen, der, da han bliver Enkemand, gifter sig med Enken i Bankgaarden.

„Højen“. Mtr. Nr. 18 b.

En Udlod af Bækgaarden, kaldet Højen, faar en Søn fra Bankgaarden som Arvelod. Han hedder Niels Peder Eriksen. Han sælger Ejendommen 1894 til Rasmus Jensen, der 1922 sælger den til Jens P. Jørgensen.

Emil Andersens Gaard. Mtr. Nr. 19 a.

1729 er Mandens Navn Knud Lauritsøn, der er død 1730, og en Søn, Rasmus Knudsøn, overtager Gaarden. 1803 har en Sviger søn, Niels Klemmensen, Gaarden, der da har 6 Tdr. Hartkorn. Hans Søn, Rasmus Nielsen, faar Gaarden 1810; han er død 1818,

og Enken bliver gift med Hans Jørgensen (Stougaard), hvis Søn, Rasmus Hansen, 1853 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Han afstaar 1878 Gaarden til Svigersønnen Laurs Jespersen; da han er død, bliver Enken gift med Peder Andersen, som faar Skøde paa Gaarden 1886. Hans Søn, Emil Ankjær Andersen, fik Gaarden i 1910. Han har købt Søndermarken fra Mtr. Nr. 20 og lagt den ind under Gaarden, som nu har været i samme Slægts Besiddelse i over 200 Aar.

Gaarden Mtr. Nr. 20 a.

1729 er Mandens Navn Henrik Melchiorson. 1750 har hans Søn, Knud Henriksen, Gaarden, som han 1800 afstaar til en Søn, der hedder Henrik Knudsen. Gaarden har da 6 Tdr. Hartkorn. 1834 har en Søn, Knud Henriksen, Gaarden; han er død 1852, og Enken bliver to Aar efter gift med Henrik Pedersen. Han afstaar 1874 Gaarden og det meste af Marken til sin Svigersøn, Jens Jørgen Knudsen, der 1910 sælger Gaarden til Niels Rasmussen, som 1914 sælger til Anders P. Sørensen, der 1918 sælger Gaarden til Therkel Jacobsen, som kort efter sælger Gaardens Jorder fra og indretter Maskinværksted i Gaardens Bygninger.

„Nørbygaard“. Mtr. Nr. 21 a.

1729 er Mandens Navn Vagn Thomsen, der er død 1734, og Sønnen, Ivar Vagnsen, faar Gaarden. 1803 er Mandens Navn Jørgen Andersen, og Gaarden har da 6 Tdr. Hartkorn, ligesom de andre Gaarde i Byen. Den har vistnok, før den blev udskiftet af Fællesskabet, været større end de andre Gaarde i Nørby. 1836 hedder Manden Jørgen Nielsen, der er død 1864, og Enken bliver gift med Jørgen Chr. Nielsen; efter hans Død bliver Gaarden 1900 solgt til Frode Valdemar Frandsen, som 1934 sælger den til to af sine Sønner. Holger Frandsen faar Gaarden i Byen, og Alfred Frandsen faar Nørremarken, hvorpaa han bygger en ny Gaard.

Gaarden Mtr. Nr. 22 a.

Nørby havde fra gammel Tid kun fem Gaarde, men omkring ved

1840 bliver der en lille Gaard mere, og Mandens Navn er Rasmus Jønsen. 1854 faar en Svigersøn, Jens Knudsen, Gaarden, som han køber til Selveje fra Jensgaard. 1894 faar hans Svigersøn, Erik Hansen, Gaarden, som han 1935 sælger til Rasmus P. Jensen, der 1940 sælger til Købmand P. Møller Eriksen, Snaptun, som saa 1942 sælger Gaarden til dens nuværende Ejer, Sofus Marinus Johnnesen.

Gaarden Mtr. Nr. 20 b.

Da Henrik Pedersen i 1874 afstod Gaarden i Nørby til Jens Jørgen Knudsen, beholdt han selv Nørremarken, hvor han bygger en ny Gaard, som han 1899 afstaar til sin Dattersøn, Kristian Jørgensen, der 1916 sælger Gaarden til Svend Frederiksen, som siden 1939 har været Sogneraadsformand i Glud-Hjarnø Kommune.

Gaarden Mtr. Nr. 21 b.

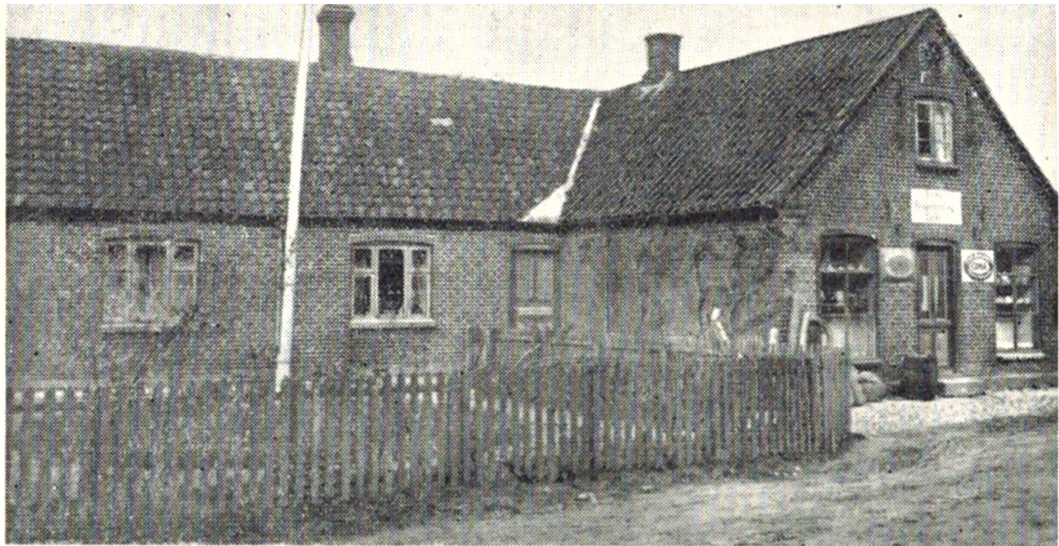
Denne Gaard, der nu kaldes „Skovgaard“, er bygget paa en Lod fra Nørbygaard. Dens første Ejer var Therkel Andreasen, der sælger den 1867 til Peder Jørgensen, som 1879 sælger den til Jøppe Thomsen, hvis Søn, Jens Thomsen, overtager Gaarden 1911 og sælger den 1916 til Peder Lundfald, som sælger noget af Jorden fra, og selve Gaarden 1919 til Søren Sørensen, der ogsaa sælger lidt af Jorden fra, saa den nu kun er en lille Gaard. Den ejes nu af Marius Sørensen.

Hans Pedersens og Valdemar Ditlevsens Ejendomme.

Mtr. Nr. 18 a og 18 b.

1858 køber Niels Chr. Nielsen en større Lod af Rasmus Jørgensen, Bækgaarden. Han sælger 1873 Ejendommen med Halvdelen af Marken til Hjulmand Rasmus Olesen, som sælger den 1913 til Chresten Jensen Veirbach, hvis Svigersøn, Hans Pedersen, overtog Ejendommen 1935.

Paa den anden Halvdel af Marken byggede Niels Chr. Nielsen en ny Ejendom, som han 1878 sælger til Chresten Nielsen Daugaard,

Nørby Brugsforening.

hvis Enke sælger 1919 til Karl Andersen, der 1930 sælger Ejendommen til Valdemar Ditlevsen.

En Lod fra Bankgaarden, Mtr. Nr. 17 b, købes 1853 af Tømrer Jens Thomsen; da han er død, bliver Enken gift med Marcus Nielsen. Deres Søn, Henrik Marcussen, overtager 1894 Ejendommen, som han 1941 sælger til Svend Aage Rasmussen.

Husmandssteder i Nørby.

Der var fra gammel Tid fem Husmandssteder med Jord i Nørby. De var alle beliggende paa „Holmen“. Jorden, som disse Huse fik tildelt ved Udskiftningen af Fællesskabet, var en Mark, der kaldes Fiskeballe. Jorden er for længe siden solgt fra, medens Husene stadig ligger paa deres gamle Plads. 1729 er der 4 Husmænd; deres Navne kan nævnes, men det kan ikke ses, hvilket Hus hver enkelt har haft. De hed Kresten Bi, Anders Jensen, der er Skrædder, Anders Rasmussen er Hjulmand, og Rasmus Sørensen er Væver. 1803 er der fem Husmænd, og deres Navne er Kresten Kristoffersen, Jens Vandborg, Jens Laursen, Jørgen Skrædder og Rasmus Mortensen.

Mtr. Nr. 23 b købes 1875 til Selveje fra Jensgaard af Søren

Chrestensen, som sælger Huset 1878 til Slagter Theodor Glud. 1893 køber J. Chr. Pedersen Huset, hvori han indretter Købmands-handel. Han sælger 1898 til Købmand Jens Marcussen, som 1919 sælger Huset til Beboerne, der her har oprettet en Brugsforening. Mtr. Nr. 24 a ejes 1877 af Rytkjær Jensen, der 1885 sælger Huset til Søren Chr. Frisenberg, der indretter Bageri i Huset, som han 1921 afstaar til sin Søn Chjarles Frisenberg. Det ejes nu af Alfred Andersen, der har Udsalg fra et Sæbehus i Ejendommen. Mtr. Nr. 27 a sælges 1863 af Søren Thaaning til Jens Pedersen (Madom). Han afstaar 1906 Huset til sin Svingersøn Rasmus Fr. Rasmussen. Mtr. Nr. 27 b sælger Søren Thaaning 1862 til Tømrer Hans Chr. Rasmussen, der 1905 sælger Huset til Søren Rasmussen. Det ejes nu af Th. Mikkelsen Svejgaard. Mtr. Nr. 43 ejes 1868 af Mikkel Pedersen, som 1879 sælger Huset til Peder Jacob Hansen, hvis Enke 1907 sælger det til Sadelmager Niels Nielsen; det ejes nu af hans Datter Olga Jensine Nielsen.

Snaptun.

Navnet Snaptun menes at kunne udledes af Benævnelser Snabe, der betyder en stejl Skrænt. Det skulde altsaa være Skrænten, der er bevokset med Tjørn. Endelsen „tun“ skulde i saa Fald være den jyske Udtale af Tjørn. Provst Plesner, der i 1843 skriver om Snaptun i Anledning af en Sti, skriver Navnet Snaptorn, og han maa altsaa ogsaa være af den Mening, at tun og Tjørn er det samme Ord.

Det første Hus, der er bygget ved Snaptun, laa der, hvor nu V. Vittrups Villa ligger. 1822 er Mandens Navn Hans Pedersen, der var fra Hjarnø. 1836 er han død, og Enken bliver gift med Peder Knudsen, og da han er død 1846, bliver Enken gift tredje Gang med Jens Hansen. Han blev kort efter deres Bryllup indkaldt som Soldat og faldt i Krigen. 1884 faar en Svingersøn, Anton Elisius Kjellerup, Ejendommen, som han køber til Selveje fra Jensgaard. Huset nedbrændte 1911, og Kjellerup sælger 1915 Jorden til Isen-

Snaptun Pakhus.

kræmmer Johannes Richter fra Horsens, der lader opføre en Villa paa Tomten. Hans Enke sælger 1921 Villaen til Skomager Betak, der kort efter sælger den til Kaptajn J. S. Nielsen, og hans Enke sælger den 1932 til dens nuværende Ejer, Arkitekt V. Vittrup.

Det næste Hus, der blev bygget ved Snaptun, blev opført ca. 1840 af Kristian Jørgensen (Borg), der afstaar det 1861 til Svigersønnen Jens Johan Pedersen. Da han er død, bliver hans Enke gift med Rasmus Vennemose Madsen. 1888 overtager en Søn af første Ægteskab, Christian Jørgen Pedersen, Ejendommen. Han sælger den til Mads Pedersen, hvis Arvinger sælger Ejendommen til Fisker Anders Henriksen.

Pakhuset.

Over Indgangsdøren til Pakhuset staar, at det er opført 1857. Det er opført med Kornhandel for Øje og er en mægtig Bygning opført af Kampesten. Den Ende, hvori der er Butik og Beboelse, er dog af Grundmur. Købmand Laurits Vilhelm Lauritsen faar Skøde paa Jorden 1858. Han drev selv Forretningen i mange Aar. Senere var der en Bestyrer, Thorvald Scheellund, der passede Forretningen. 1894 køber Gæstgiver Jens Peter Jensen baade Pakhus

Færgegaarden, Snaptun.

og Gæstgivergaarden af Fogedretten. Han drev selv Forretningen et Par Aar, men saa forpagtede han den ud til Købmand Juelsen. 1909 faar Købmand N. P. Pedersen den i Forpagtning; han køber 1924 Forretningen med Skibsbro og andet Tilbehør af J. P. Jensen. 1930 sælger han Forretningen til P. Møller Eriksen, der 1941 sælger den til dens nuværende Ejer, Købmand Ejnar Pedersen.

„Færgegaarden“. Mtr. Nr. 11 b.

Da Købmand Lauritsen flyttede fra Snaptun, fik J. P. Jensen Gaarden i Forpagtning; han søger straks om at faa Bevilling som Gæstgiver, hvilket ogsaa blev bevilget. Han købte Gaarden 1894 og afstod den 1921 til sin Søn, Hans Jensen, hvis Enke sælger den 1942 til sin Svigersøn, Villy Jensen.

„Krogsgaard“. Mtr. Nr. 9 b.

1853 køber Jens Jacobsen en Udlod fra Falstergaarden, hvorpaa han bygger en lille Gaard. 1881 bliver Svigersønnen, Skipper Martin Rudolf Pedersen, Ejer af Gaarden. Han sælger den 1897 til John Rasmussen, som 1905 sælger til Peder Nielsen, der 1934

*„Tønballegaard“.
Manden, som staar paa Trappen, er Gustav Glud.*

sælger Gaarden til V. Vittrup, der har købt det meste af Færgesgaardens Jord og lagt det ind under Gaarden.

Toldbygningen er oprindelig opført af Hans Jørgen Pedersen, som sælger Huset 1884 til Horsens Toldkammer. Han ejer ogsaa Huset ved Siden af, Mtr. Nr. 9 c, som han 1874 har købt af Z. I. Levy og J. Th. Bangs Enke. Han sælger 1879 Huset til Fisker Rasmus Andersen. Hans Svingersøns (E. Worm) Arvinger sælger 1947 Huset til Skipper Hjalmar Nielsen.

„Tønballegaard“. Mtr. Nr. 7 b.

Chresten Nielsen (Drejer) har ladet den første Gaard opføre paa denne Plads. Han har samtidig opført et Teglværk nede ved Stranden. 1860 sælger han Ejendommen til Kammerraad J. Glud paa Jensgaard, hvis ældste Søn, Poul Chr. Glud, har Ejendommen til 1868, da hans yngste Broder, Gustav Glud, overtager den. Han køber i Aarenes Løb betydeligt mere Jord ind til Gaarden og opfører nye Bygninger paa denne. Teglværket bliver senere nedlagt paa Grund af Mangel paa brugeligt Ler. Gustav Glud tilplantede store Dele af Arealet med Skov, og da han havde opført den smukke Villa, lod han anlægge en stor og smuk Have og Park, som naar helt ned til Fjorden. Efter hans Død 1912 køber hans Broder, Godsejer Frits Glud, Gaarden, som han 1924 afstaar til sin Søn Johan Valdemar Glud. 1942 overtager dennes tre Børn, Frits, Marie og Georg Glud, Gaarden, som de nu ejer i Fællesskab. I Tønballegaards Skov er der paa en stejl Skrænt ud imod Fjorden en gammel Skanse, som kaldes Svenskeskansen; den er opført under Svenskekrigen 1658. Der ligger paa Skansen et Par gamle Skibskanoner, som Gustav Glud købte og lod anbringe paa Skansen. De er opfisket fra et Skibsvrag ved Anholt. Længere ude paa Hundshage er der en velbevaret Skanse, kaldet Store Batteri, opført under Napoleonskrigen 1807. En anden Skanse, som nu er helt jævnet, kaldet Lille Batteri, laa lige Nord for Pakhuset. Den var opført under Syvaarskrigen 1563—70 af Holger Rosenkrantz paa Boller.

Snaaptun, der nu er en hel lille By beboet af Fiskere og Søfolk,

Snaptun Havn.

er bekendt for sin smukke Beliggenhed lige ved Indløbet til Horsens Fjord og bliver hver Sommer besøgt af mange Lystrejsende. Der var i mange Aar truffet en Ordning imellem Kommunen og Købmanden om, at Hjarnøboerne og Fiskerne ved Snaptun maatte benytte Broen ved Pakhuset som Landgangsbro. Men efterhaanden, som der blev bygget flere Huse og kom til at bo flere Fiskere i Snaptun, viste det sig, at denne Ordning var utilfredsstillende. Beboerne blev da enige om at søge at faa en Havn bygget ved Snaptun. Og da den daværende Købmand, Møller Eriksen, ikke var uvillig til at afstaa sin Skibsbro for en rimelig Betaling, blev der taget fat paa Sagen. Og efter mange og undertiden ret besværlige Forhandlinger lykkedes det omsider at faa de nødvendige Pengemidler skaffet til Veje. Beboerne i Snaptun lod sig saa godt som alle tegne for et større eller mindre Bidrag til Havnen. Og da Kommunen og endelig ogsaa Amtet og Staten gik med til at tage Del i Udgifterne, blev Arbejdet paabegyndt, og Havnen var færdigbygget 1935. Det var særlig Sogneraadsformand Karl Julsen sammen med Fisker Anders Henriksen og Toldbetjent Chr. Mortensen, der har gjort et stort Arbejde for at faa denne for Snaptun saa vigtige Sag ført igennem.

Forbindelsesvejen imellem Glud og Snaptun var i gammel Tid

Snaptun. Den gamle Bro.

Vejen, der gaar i Skellet mellem Østrup og Nørby Marker. Den nævnte Vej, Præstevejen kaldet, skal være fremkommet paa en ret original Maade. Provst Mathæus Plesner, der var Sognepræst her fra 1815 til 1874, gav simpelthen sin Kusk Ordre til at køre tværs over Markerne den lige Vej fra Nørby og til Snaptun, og paa den Maade er Vejen blevet til. At Bønderne fandt sig i dette Overgreb uden at protestere, var vel nok paa Grund af, at Provsten, der var en meget myndig Mand, tillige var Formand for Sognekorstanderskabet. Provstens Kusk maa imidlertid enten ikke have vidst, at den lige Linie er den korteste, eller ogsaa har der været noget i Vejen med hans Øjne, for Vejen har i hvert Fald faaet en uheldig Retning med mange sære Bugtninger og Sving, selv paa flad Mark, hvor der ikke har været noget til Hinder for, at Vejen kunde blive fuldstændig lige. Sagen er vel nok den, at der i Forvejen har været en Sti, som engang imellem har fulgt et Markskel et Stykke og saa af og til er gaaet over et større eller mindre Hjørne af Markerne. Vejen er flere Gange blevet forbedret, og sidste Gang, den blev grundforbedret, var der Tale om at gøre Vejen mere lige, men Vejinspektøren satte sig imod dette med den Motivering, at en lige Vej var kedelig og grim, medens derimod den krogede Vej var mere livlig og smuk. Og denne sære Grund

maatte Sogneraadet bøje sig for, saa Vejen blev ved at være kroget og upraktisk.

Sønderby.

At der i Oldtiden har levet Mennesker paa denne Plads er temmelig sikkert. Det viser de mange Stenredskaber, der i Tidens Løb er fundet i Jorden. Hele Terrænet har den Gang været bevokset med Skov og er vel nok den Del af Sognet, der sidst er taget i Besiddelse til Opdyrkning. Jordfaste Oldtidsminder synes der ikke at have været. Der findes i hvert Fald ingen sikre Oplysninger om saadanne. Vi kan derimod godt tænke os, hvor den første faste Boplads har været. Det har sikkert været paa den Plads, hvor Stenvadgaardene i sin Tid laa. Der var her Forhold til Stede, som særlig gjorde denne Plads egnet til fast Bopæl. Her var et vandfyldt Terræn med en lille Holm, som Husene kunde bygges paa. Navnet Stenvad fortæller os, at der kun har været Adgang til Stedet over en Række Sten. (1610 staves Navnet Stenuadt). Langs med den Bæk, som har sit Udspring i dette Terræn og løber mod Vest, har der indtil Nutiden været en Sti, som i 1843 kaldes en „Tingsti“, og Bækken bliver kaldt „Kløvbæk“. Denne Sti fortsatte over Engdraget, som endnu kaldes „Spang“, et Navn, der i gammel Tid betød Bro eller Vadested, og den har sikkert engang været Byens Hovedforbindelse med Omverdenen. Et andet Navn i Byen, der tyder paa høj Ælde, er Navnet Allesgaarde. (1664 staves det Aliesgaaerd). Navnet menes at kunne udledes af et i Oldtidens Slutning ret almindeligt Mandsnavn, Elle.

En Sti, som ogsaa 1884 kaldes en Tingsti, førte forbi Pærgaard og den Syd for liggende Bankgaard til Ringsthalm. En Kirkesti gik fra Allesgaarde til Kirkevejen, men den blev nedlagt, da der kom en ny Vej gennem Hvolbæk. Den saakaldte Horsensvej, der fører fra Sønderby og til Stourup, var engang en meget benyttet Vej, særlig af Beboerne i As Sogn. Vejen har nu ikke ret stor Betydning. — Broen over Mosegrøften, „Kjællingbro“, har flere Gange givet Anledning til Klager. Da den førte over Sogneskellet

mellem Glud og Skjold Sogne, skulde disse i Fællesskab vedligeholde den; men da den jo fortrinsvis blev benyttet af udensogns Folk, vilde de Glud og Skjolde Mænd helst spare saa meget som muligt. Kirkevejen har oprindeligt været Markvej til Engstykkerne ved Spang, og da der enkelte Gange i Forbindelse med Jensgaard er nævnt en Søndermølle, er der meget, der taler for, at denne har været beliggende ved „Klovbæk“, sandsynligvis ved Rasmus Frederiksens Ejendom, Mosebakken. Terrænforholdene paa dette Sted er af en saadan Beskaffenhed, at de godt kunde være egnede til Anlæg af en Mølle. Da Klovbæk sikkert aldrig har været særlig vandrig, kan der kun have været Tale om en meget lille Mølle med en enkelt Kværn, en saakaldt Pismølle. Der har muligvis været Forbindelse mellem den og en anden formodet Bebyggelse omtrent paa samme Sted. Lidt Syd for Møllens sandsynlige Plads, paa Hougaards Mark, laa der indtil for faa Aar siden en stor Stenbank. Den var bevokset med Tjørn og kaldtes „æ Kjærgaardsbank“. Her mener man, at der i den katolske Tid har ligget et lille Kapel. En romansk Stenlampe, en saakaldt Messelampe, der er fundet i Sønderby, kunde godt tyde paa, at denne Antagelse er rigtig. Da Munkene i Øm Kloster har haft Jordegods her i Glud Sogn, kan det godt tænkes, at disse driftige Folk, der altid var ude efter Indtægter af forskellig Slags, kan have anlagt Møllen, og maaske har de ogsaa taget Bropenge ved Overgangsstedet Spang.

Sønderby er en Langby. Vejen til Østrup, den gamle Hovvej til Jensgaard, er en Fortsættelse af den ældgamle Bygade, langs hvilken Byens Gaarde i mange Aarhundreder har ligget paa de samme Pladser, hvor de endnu til Dels ligger. Om disse Gaarde og deres Beboere kan følgende Oplysninger gives:

„Nørgaard“. Mtr. Nr. 13 a.

Gaarden var i gammel Tid den første Ejendom i Byen, som man kom til, naar man kom fra Østrup. Den var ogsaa den største Gaard i Byen og havde 1803 7 Tdr., 4 Skp. Hartkorn. I Aaret 1729 er Mandens Navn Rasmus Hansen. 1740 har en Søn, Hans Rasmussen, Gaarden; han efterfølges af en Søn, Søren Hansen,

„Nørgaard“, Sønderby.

der var Medlem af den i 1803 oprettede Fattigkommission. Han skriver sig stadig som Søren Nørgaard, og Præsten kalder ham ogsaa ved dette Navn. 1818 bliver hans Enke gift med Søren Pedersen, som efterlader sig en ung Enke, der 1857 bliver gift med Rasmus Peder Olesen, som 1856 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard. 1881 faar hans Søn, Søren Rasmussen Nørgaard, Gaarden som han 1918 afstaar til sin Søn Alfred Nørgaard. Denne Gaard har altsaa været i samme Slægts Besiddelse i over 200 Aar.

„Stenvadgaardene“.

Den eneste af disse tre Gaarde, der er tilbage paa den gamle Boplads, er Gaarden Mtr. Nr. 5 a. 1729 er Mandens Navn Therkel Madsen, som efterfølges 1738 af Sønnen Mads Therkelsen. Han har to Sønner og en Datter og faar nu Godsejerens Tilladelse til at dele Gaarden imellem sine to Sønner, saaledes at den ældste Søn, Therkel, faar den gamle Gaard, og den anden Søn, Peder Madsen, faar den ny Gaard, som bliver bygget sammen med den gamle Gaard og Nabogaarden, som haves i Fæste af en Svoger. Therkel dør 1815 og efterfølges af Hans Jørgensen (Hamborg), som bliver gift med en Tjenestepige i Gaarden (rimeligvis en Plejedatter af

Therkel Madsen). Hans Hamborg køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard og afstaar den 1857 til sin Svigersøn, Hans Jørgen Laur- sen, som sælger en Del af Jorden fra og sælger 1879 Gaarden til Jørgen Olesen Kragh, der havde Gaarden i 61 Aar indtil sin Død. Han kom ulykkeligt af Dage ved en Ildebrand i Bjerre. Gaarden, der 1803 havde 5 Tdr. Hartkorn, ejes nu af Ove Johannes Bjerre- mand.

Gaarden Mtr. Nr. 3 a.

Den nye Gaard, som Peder Madsen fik 1770, afstaar han 1825 til sin Svigersøn, Christoffer Hansen, som 1842 blev indvalgt i det første Sogneforstanderskab for Glud Sogn. 1854 køber han Gaarden til Selveje fra Jensgaard og afstaar den med det samme til sin Svigersøn, Morten Hansen Baungaard, som lod Gaarden ned- bryde og byggede en ny Gaard, der hvor den nu ligger. 1895 overdrager han Gaarden til en Svigersøn, Rasmus Hansen, hvis Søn, Orla Baungaard Hansen, nu har Gaarden, som altsaa har været i samme Slægts Besiddelse i fem Slægtled. Gaarden havde 1803 5 Tdr. Hartkorn.

Gaarden Mtr. Nr. 4 a.

Den sidste af Stenvadgaardene, der nu er flyttet ud paa Marken, havde i 1729 en Fæster, der hed Søren Nielsen, som 1731 er blevet Enkemand og gifter sig et Par Aar efter med Enken i Enghave- gaarden, hvortil han flytter efter at have afstaaet sin egen Gaard til Sønnen, Rasmus Sørensen, der er gift med Naboens Datter Mette Therkelsdatter. Rasmus Sørensen dør 1738, og Enken gifter sig kort efter med sin Tjenestekarl, som hedder Anders Pedersen. Der synes ikke at have været Børn i disse Ægteskaber. Gaarden afstaas nemlig 1770 til Konens Broderdatter, Maren Madsdatter, som bliver gift med Jens Hansen (Nørgaard), hvis Datter af andet Ægteskab, Ane Marie, 1811 bliver gift med Tjener paa Jensgaard, Søren Jørgensen Krage, og de overtager Gaarden. 1851 faar deres ældste Søn, Jens Sørensen Krage, Gaarden, som han køber til Selv- eje fra Jensgaard. Jens Krage er død 1861, og hans Enke bliver

„Stenvadgaarde“, Sønderby.

gift med Niels Hansen Baungaard, som 1880 sælger Gaarden til Niels Thomas Hougaard. Om ham kan det nævnes, at han i mange Aar først var Sogneraadsformand og senere Sognefoged i Glud Sogn. 1931 afstod han Gaarden til sin Søn, Martin Hougaard, der lod den gamle Gaard nedbryde og byggede en ny oppe paa Marken. Gaarden havde 1803 5 Tdr. Hartkorn. Martin Hougaard har nu afstaaet Gaarden til en Svoger, Christian Pedersen.

„Enghavegaarden“. Nu Mtr. Nr. 2 under Jensgaard.

Denne Gaard var omkring 1800 kommet til at staa øde, og Jorden blev ved Udskiftningen af Fællesskabet lagt ind under Jensgaard. 1729 boede her en Mand ved Navn Peder Nielsen, der 1731 afstod Gaarden og flyttede ind til en Datter, der var Kone i Nabo-gaarden, som er omtalt nedenfor. Den nye Mand, der bliver kaldt Peder Svensker, har før boet i Østrup, rimeligvis knyttet til Jensgaard som Arbejder paa en eller anden Maade. Han dør 1735, og Enken bliver gift med Søren Nielsen, som er nævnt under Hougaards Gaard. Hans Søn, Søren Sørensen, faar Gaarden efter Faderen, men det kan ikke ses hvornaar. Med ham synes Slægten at være uddød, og Gaarden er kommet til at staa øde.

Gaarden Mtr. Nr. 8 a.

1729 er Mandens Navn Laurs Madsen, der er død 1735, og hans Enke afstaar Gaarden til Kristen Rasmussen. Om han er af Familien vides ikke, men Enken og hendes Fader bliver stadig boende i Gaarden. 1803 har Gaarden 4 Tdr., 4 Skp. Hartkorn, og Mandens Navn er Søren Ikjær, der 1812 afstaar Gaarden til sin Søn, Rasmus Ikjær, som 1846 afstaar Gaarden til sin Svigersøn, Kristian Pedersen, der køber Gaarden til Selveje og afstaar den 1876 til sin Søn Rasmus Christiansen, der sælger en Del af Marken fra, og i 1912 sælger han Gaarden til Peder Sørensen, der lægger sin Ejendom, Mtr. Nr. 19 e, ind under Gaarden, saa den igen faar sin oprindelige Størrelse. Da Gaarden bliver fri Ejendom, maa den afgive sin Skovlod til Jensgaard. Gaarden ejes nu af Anders Jensen.

Gaarden Mtr. Nr. 15 a.

1729 er Mandens Navn Jens Iversen. 1738 har Sønnen, Ivar Jensen, overtaget den. 1803 er det atter en Jens Iversen, som har Gaarden, der da har 5 Tdr. Hartkorn. 1812 faar hans Søn, Ivar Jensen, Gaarden. Han bliver 1828 mindet fra Gaarden af Jesper Jørgensen, der maa svare en lille Aftægt til Ivar Jensen og hans Kone samt lade dem blive boende i Gaarden. Jesper Jørgensens Enke afstaar 1869 Gaarden til sin Søn Rasmus Jespersen. Ogsaa denne Gaard maatte, da den blev købt til fri Ejendom fra Jensgaard, afgive sin Skovlod. 1909 afstod Rasmus Jespersen Gaarden til sin Søn Peder Jespersen.

Gaarden Mtr. Nr. 19 a.

1729 er Mandens Navn Thomas Mortensen, som afstaar den 1743 til sin Svigersøn Hans Thøgersen. 1803 har Anders Vindelbo Gaarden, som da har 4 Tdr. Hartkorn. Han afstaar 1843 Gaarden til Peder Hansen, der 1869 deler den imellem sine to Sønner. Anders Pedersen faar selve Gaarden og Østermarken. Han afstaar Gaarden til sin Plejesøn, Anders Peder Andersen, hvis Enke 1938

sælger Gaarden til en Ejendomshandler, der straks efter sælger den til Børge Danielsen. Ogsaa denne Gaards Skovlod blev lagt ind under Jensgaards Skov. Vestermarken fik en anden Søn, Jens Jørgen Pedersen, som senere sælger denne Ejendom til Niels Jensen (Dige), der 1897 afstaar den til sin Plejesøn, Peder Sørensen, som, da han 1912 køber Gaarden Mtr. Nr. 8, lægger denne Ejendom ind under Gaarden.

„Allesgaard“. Mtr. Nr. 10 a.

Manden i denne Gaard hedder i 1729 Peder Jensen, hvis Søn, Knud, er blevet gift og bor hjemme i Gaarden. 1744 er Peder Jensen død, og Sønnen faar Gaarden i Fæste. 1803 er Mandens Navn Niels Pedersen, og Gaarden har da 6 Tdr. Hartkorn. 1830 faar Mogens Hansen Gaarden. Han havde i mange Aar været Herskabskusk paa Jensgaard. Han køber den til Selveje fra Jensgaard og sælger den 1860 til Niels Madsen, der kun lever nogle faa Aar, og hans Broder, Knud Madsen, overtager 1866 Gaarden som hans Enke afstaar til sin Søn, Jørgen Madsen, der er Sognefoged i Glud Sogn. Hans Svigersøn, Ingemand Jensen, har nu Gaarden.

Gaarden Mtr. Nr. 2 a.

Denne Gaard, der forhen har været Tvillinggaard til Allesgaard, er senere flyttet lidt længere imod Øst til dens nuværende Plads. 1729 er Mandens Navn Peder Ibsøn; fra 1738 til 1748 kaldes han Peder Nørgaard, men det er muligvis samme Person, som nu har faaet dette Tilnavn. 1803 har Hans Krestensen Gaarden, som da har 6 Tdr. Hartkorn. 1812 har en Svigersøn, Rasmus Olesen, Gaarden; han er død 1860, og hans Enke bliver Aaret efter gift med Jens Jensen, som sælger Gaarden 1905 til Anders Jacobsen, der 1911 sælger den til Valdemar Laursen, som kun har den godt et Aar; saa sælger han den til Anton Therkelsen, der 1919 sælger den til Andreas Olesen, som har den i to Aar, saa sælger han den til dens nuværende Ejer, Bernth Rasmussen.

Ole Hansens Gaard, Sønderby.

„Sølyst“. Mtr. Nr. 6.

Gaardens Bygninger laa indtil 1734 paa den Mark, som Gaarden har Syd for Ole Dues Gaard. I nævnte Aar er Gaarden nedbrændt og er da blevet genopført paa sin nuværende Plads. Det er en af de meget faa Gaarde i Sognet, som der aldrig er solgt Jord fra. 1729 er Mandens Navn Morten Møller. Han skrives stadig saadan, men hedder vistnok Morten Jensen. 1803 har Søren Pettersen Gaarden, som da har 5 Tdr. Hartkorn. 1815 afstaar han Gaarden til Kristian Nielsen, som almindeligvis kaldes „Kresten Miliby“. Han køber Gaarden til Selveje og sælger den 1857 til Jørgen Jensen Bech, der 1899 afstaar Gaarden til sin Svigersøn, Anton Nielsen, som 1938 afstaar den til Sønnen Rasmus Nielsen.

Gaarden Mtr. Nr. 16.

1729 er Mandens Navn Jens Jensen (Glattrup), der er død 1736, og hans Enke afstaar Gaarden til en Svigersøn Laurs Rasmussen (Nørgaard). 1803 har Knud Vindelbo Gaarden, som da har 5 Tdr. Hartkorn. Hans Svigersøn, Jørgen Andersen, faar 1805 Gaarden, som han 1861 afstaar til Søren Rasmussen, der er gift med Jørgen Andersens Plejedatter. Gaarden bliver 1921 købt til Selveje fra

Palsgaard af Søren Rasmussens Enke, der sælger den med det samme til Svend Marius Hansen, som 1941 sælger Gaarden til dens nuværende Ejer, Otto Hansen. Denne Gaard, der er den sidste Gaard i Sognet, der blev fri Ejendom, er der heller aldrig bortsolgt Jord fra.

Gaarden Mtr. Nr. 7 a.

1729 er Mandens Navn Hans Fynbo, men samtidig er der en anden Mand i Gaarden, som hedder Niels Fynbo. Han er vist nok Aftægtsmand. 1743 overtager Hans Fynbos Søn, Christoffer Hansen, Gaarden. 1803 har en Svigersøn, Søren Laursen, Gaarden, som da har 5 Tdr. Hartkorn. 1842 faar Sønnen, Laurs Sørensen, Gaarden, men han dør allerede 1848, og Aaret efter bliver Enken gift med Niels Rasmussen, der 1855 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Han afstaar 1890 Gaarden til sin Søn, Laurs Nielsen, som lod den gamle Gaard, der laa paa en meget indkneben Plads, nedbryde og byggede en ny Gaard, der hvor den nu ligger. Hans Søn, Niels Rasmussen Nielsen, overtager 1925 Gaarden, som nu har været i samme Slægts Besiddelse i over 200 Aar.

Gaarden Mtr. Nr. 20 a.

1729 bliver Manden i Gaarden kaldt Jørgen Ølsted. 1732 er der en Mand, som hedder Søren Johansen (Rytter), der har Gaarden; han efterfølges af en Søn, hvis Navn ikke vides. 1803 har Hans Jørgensen Gaarden, som da har 4 Tdr. Hartkorn. Han afstaar 1827 Gaarden til Anders Knudsen, som køber Gaarden til Selveje og overdrager den 1865 til en Slægtning, Ole Due Nielsen, hvis Søn, Anders Knudsen Nielsen Due, 1904 faar Gaarden, som han 1938 afstaar til sin Søn Ole Due.

„Havløkkegaard“. Mtr. Nr. 18 a.

1729 er Mandens Navn Niels Thomasen. 1734 hedder han Niels Nielsen. To Aar efter er der en ny Mand, som hedder Hans Pedersen, der er død 1740, og hans Enke bliver Aaret efter gift med

Niels Nielsen (Tyrsted). 1803 har Jens Hamborg Gaarden, som da har 4 Tdr. Hartkorn. 1805 er Mandens Navn Peder Sørensen (Bødker). 1847 afstaar han Gaarden til sin Søn, Anders Pedersen, som er død 1850, og hans Enke bliver gift med Rasmus Mortensen, der 1874 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard og sælger den 1883 til Karl Nielsen, som 1903 sælger Gaarden til P. J. Nahldal, der i to Perioder var Sogneraadsformand her i Kommunen. Efter at have solgt noget af Jorden fra sælger P. J. Nahldal 1917 Gaarden til Karl Nielsen, der senere har købt den frasolgte Jord tilbage, saa Gaarden nu har sin oprindelige Størrelse.

„Pærgaard“. Mtr. Nr. 17 a.

Gaardens Navn staves 1729 „Peregaard“, og Manden hedder Enevold Olufsen, der 1731 afstaar Gaarden til sin Søn Hans Enevoldsen. 1803 hedder Manden Jens Jørgensen (Pærgaard), og Gaarden har da 5 Tdr. Hartkorn. Jens Pærgaard er død 1829, og Enken bliver gift med Mads Rasmussen, der 1863 afstaar Gaarden til sin Søn, Knud Madsen (Pærgaard), hvis Svigersøn, P. Pedersen, 1907 køber Gaarden til Selveje fra Palsgaard. Han købte senere en Del Jord paa As Hede og lagde ind under Gaarden. Hans Søn, Ingemand Pærgaard, faar et Stykke af Gaardens Jord, hvorpaa der bliver bygget en ny Ejendom. 1938 sælger P. Pedersens Enke Gaarden til Bøje Hansen, som igen 1943 sælger den til dens nuværende Ejer, Marinus Jensen.

„Bankgaarden“. Mtr. Nr. 14.

Denne Gaard laa Syd for Pærgaard. 1792 er Mandens Navn Jens Sørensen. 1803 hedder han Jørgen Pedersen, og Gaarden har da ligesom Pærgaard 5 Tdr. Hartkorn. 1839 er Jørgen Pedersen død, og hans Enke har Gaarden til 1853, da den bliver nedlagt, og det meste af Jorden kommer ind under Ringsthalm. En Del bliver lagt ind under Pærgaard, som saa til Gengæld maa afstaa et Stykke Jord til Manden i Hamborggaard.

„Hamborggaard“. Mtr. Nr. 9 og 11.

Gaarden har oprindeligt været et Husmandssted paa ca. 6. Tdr. Land, og Ejendommens Bygninger laa da oppe i Byen lige Nord for Skolen. 1803 bliver Manden kaldt Rasmus Hamborg. 1830 har en Søn, Hans Rasmussen, Ejendommen. 1839 bliver Manden kaldt Rasmus Jørgensen Hamborg. Hans Enke bliver gift med Jens Jørgen Rasmussen, der 1877 køber Mtr. Nr. 12 og 9 af Kammerraad J. Glud. Efter hans Død 1882 faar Søren Andersen Ejendommen. Han køber 1886 det sidste af den til Selveje fra Jensgaard. Han sælger 1908 Gaarden til Rasmus A. Rasmussen, hvis Søn, Jørgen Rasmussen, nu ejer Gaarden.

„Skovmøllegaarden“. Mtr. Nr. 10 b.

Gaarden er oprettet omkring 1855 paa en Lod fra Allesgaard. Den første Ejer var Steffen Nielsen, der blev gift med Rasmus Olesens Datter og faar et Stykke Jord af dennes Gaard, Mtr. Nr. 2 b, som han lægger ind under Gaarden. 1868 afstaar han Gaarden til sin Svigersøn, Niels Chr. Madsen, der var Lærer i Sønderby Skole. Han havde Gaarden til 1881, da han fik andet Embede og solgte Gaarden til Niels Nielsen (Skovmøller), der var fra Palsgaard Skovmølle, og det er ham, der har givet Gaarden Navn. 1888 nedbrændte Gaarden fuldstændig og blev genopført paa samme Plads. 1917 afstod Niels Skovmøllers Enke Gaarden til sin ældste Søn Niels Jul Nielsen.

Huse og Husmandssteder i Sønderby.

Der har i gammel Tid været fire Husmandssteder med Jord til i Sønderby foruden Hamborg, der er omtalt under denne Gaard. Der var kun et Hus i „æ over Ænd“ af Byen; det er det Hus, som Vejmand Niels P. Jacobsen nu ejer. Det fik ved Udskiftningen af Fællesskabet sin Jord der, hvor nu Martin Hougaards ny Gaard ligger, men 1840 bliver der lavet et Mageskifte, saa Huset faar sin Lod i det nordøstlige Hjørne af Sønderby Mark. Lodden, der har Mtr. Nr. 22 b, er siden købt ind til Karl Albertsens Ejendom.

I „æ nejer Ænd“ var der tre Huse. Det første havde Mtr. Nr. 23; her boede 1740 en Hjulmand, der hed Søren Helleesen. I 1860 sælger Jørgen Jensen Ejendommen til Niels Hass, som var Snedker; han sælger 1881 til Niels Baungaard, hvis Enke overdrager Ejendommen til sin Sønnedatter. Hendes Mand, Svend M. Hansen, sælger 1920 Husene og en Del af Jorden til Laurs Nielsen og Resten af Marken til Statshusmand Chr. Sørensen. Det næste var Smedehuset, der havde Mtr. Nr. 24, og her synes Bysmeden at have boet fra meget gamle Tider. At han boede saa langt nede i Byen var vel nok paa Grund af, at han ogsaa var Herregaards-smed paa Ringsthalm. 1740 var Smedens Navn Frants Toft. Sagnet fortæller, at han engang blev sat i Gabestok ved Glud Kirke, fordi han overtraadte Sabbatsforordningen, der paabød, at Folk saa vidt muligt skulde gaa til Kirke hver Helligdag. Dette gjorde Smeden og hans Kone næsten aldrig, og derfor skulde han straffes med Gabestok. Men der fortælles, at Smeden, der var en meget stærk Mand, rykkede Gabestokken op af Jorden, og medens Folk sad inde i Kirken, gik han den lange Vej til Sønderby med den svære Egepæl paa Nakken. Da han kom hjem, kunde hans Kone hjælpe ham fri af Halsjernet, og han søgte saa til Ringsthalm, hvor Ridefogeden paa Palsgaard Gods boede, og han tog saa Smeden under sin Beskyttelse. 1874 køber Mikkell Sørensen Huset af Enke Ane Marie Andersdatter, som samtidig sælger Jorden til Ole Due. Mikkell Sørensen var Smed her i mange Aar. Han sælger Hus og Smedie til Jens Jul Jensen, som lod det gamle Hus nedbryde og byggede et nyt Beboelseshus. Han sælger 1911 Hus og Forretning til Smedemester Frederik Jensen. Det tredie af disse gamle Husmandssteder, der havde Mtr. Nr. 25, ejes 1856 af Hans Pedersen, der mageskifter Jorden med Ole Due og faar dennes Mark, som laa langt fra Gaarden; det er den Ejendom, som nu ejes af Hjalmar Albertsen. Huset og Toften sælger Hans Pedersen til Væver Søren Laursen. Det ejes nu af Tækkemand Chr. Sørensen, der har købt Jorden fra Mtr. Nr. 23 og faaet Statslaan paa Ejendommen. Den nedbrændte fuldstændig 1928 og blev igen opbygget paa samme Plads. Nede ved Stranden er der 1835 blevet oprettet et lille Husmandssted. Manden bliver altid kaldt Hans Præst. Han

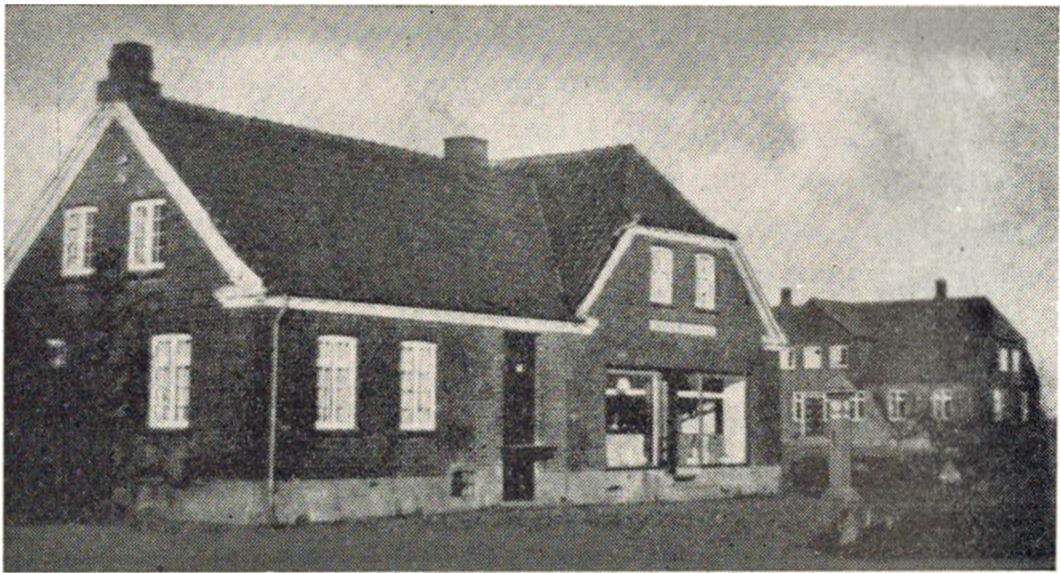
skal have været noget af en Original, der gjorde, hvad der bedst passede ham. Han lod tilsidst sine to Køer gaa frit omkring i Jensgaards Skov baade Sommer og Vinter. Køerne og deres Kalve blev til sidst helt vilde og maatte nedlægges ved Skydning. 1865 køber Jørgen Andersen Ejendommen, som han forstørrer ved Indkøb af mere Jord. Hans Enke sælger Ejendommen til Svend Hansen, der lader Husene nedbryde og lagde Jorden ind under sin Ejendom.

Nord for Byen blev der i Aarene 1850—60 bygget mange smaa Husmandsbrug paa Jord, der er udstykket fra Nørgaard og Stenvadgaardene. Det var i mange Tilfælde Haandværkere, der havde disse Ejendomme. I det Hus, som Johanne Albertsen nu ejer, boede der først en Smed, Therkel, senere en Tømrer, Hans Top, saa en Væver, Søren Nielsen, og saa en Træskomand, Johan Iversen, og derefter en Murer, Kristian Albertsen. 1855 køber Ole Rasmussen en Lod, Mtr. Nr. 3 b, og bygger derpaa. Han sælger 1880 Ejendommen til Tømrer Jens J. Baungaard, hvis Enke 1915 afstaar Ejendommen til sin Søn, Jens P. Baungaard, der 1923 sælger den til Murer Karl Albertsen. I denne Ejendom, som Viggo Dahl Rasmussen nu ejer, har der i mange Aar været Købmands-handel. En af de første Købmænd, der blev kaldt Rasmus Kro-mand, forsøgte engang at hænge sig, men det mislykkedes. Kort Tid efter nedbrændte Ejendommen. Den næste Ejer var J. F. Ahrens, der senere solgte den til A. Dahl Rasmussen, der i mange Aar foruden Forretningen ogsaa drev Dagvognskørsel til Horsens. 1871 køber Søren Henriksen (Mose) et Stykke Jord paa Gaarden Mtr. Nr. 8 og bygger derpaa. Han havde et Tærskeværk og en Skagemaskine til Udlejning. Det var før, det blev almindeligt med Tærskemaskiner i hver Gaard. Dette Hus, der i mange Aar var Aftægtsbolig under Nørgaard, ejes nu af Arbejdsmand Chr. Pedersens Enke. 1876 sælger Søren Mose en Byggeplads til Skomager Niels Chr. Sørensen. Han sælger 1882 Huset til Købmand og Slag-ter Jens Pedersen, som her drev Forretning i mange Aar, indtil han solgte Huset til P. J. Nahldal, der solgte det til Karl Nielsen, som solgte til Sofus Jensen, der solgte til Købmand Møller, der nedlagde Forretningen og solgte Huset til dets nuværende Ejer,

Rasmus E. Sørensen. Der er nu Telefoncentral i Huset. Lige over for paa et Stykke Jord, som i gamle Dage har været Bystævne, blev der i 1890 bygget et Hus af Dagvognskører Niels Pedersen, der drev denne Forretning her i 25 Aar, saa solgte han til Niels Antonsen, der nedlagde Dagvognskørselen og drev Fragtkørsel. Huset ejes nu af Vognmand Chr. Hansen. Nede paa Stranden paa en lille Lod lejet Jord boede i mange Aar Niels Pærgaard, der var Veteran fra 48-Krigen og ernærede sig som Tækkemand. Da han var død som en meget gammel Mand, blev Huset nedbrudt, og Jorden igen lagt ind under „Stenvadgaard“.

Paa Hamborggaards Mark helt nede ved Kysten blev der omkring 1880 anlagt et lille Teglværk, som imidlertid efter nogle Aars Forløb igen blev nedlagt, og Stuehuset blev solgt til Fisker Søren Thomsen. Hvor Huset laa, er der nu bygget en Sommervilla. Der er i de sidste Aaringer bygget mange Sommerhuse langs Stranden i Sønderby. 1934 lod Gaardejer Niels Rasmussen et Strandhotel opføre paa sin Mark lige Nord for Strandvejen. Det ejes nu af Hotelejer A. Bech.

Da Enghavegaardens Jorder og Skov blev lagt ind under Jensgaard, blev det meste af Marken tilplantet med Skov, og der blev bygget et Hus og ansat en Skovfoged. Den første af disse hedder Peder Ousen; hans Efterfølger hedder Rasmus Hansen (Ladefoged). Hans skal have været en kæmpestærk Mand, og der er mange Fortællinger om ham i Anledning af hans store Styrke, blandt andet den under Sogneforstanderskabet omtalte Begivenhed, da han gennembankede Læreren i Sønderby Skole. Da Rasmus Ladefoged døde, blev Jens Hansen Skovfoged. Han havde i mange Aar været Kusk hos Hans Christian Søltøft paa Jensgaard. Søltøft var Broder til Kammerraad J. Gluds Hustru; han var en meget rig Mand og havde sine egne Køreheste og Kusk. Jens Hansen købte 1856 en Lod fra Nørgaard og byggede derpaa. Hans Svigersøn, Laurs Jørgensen fik Ejendommen og Pladsen som Skovfoged. Han købte efterhaanden mere Jord og lagde under sin Ejendom, saa den nu er en lille Gaard, der ejes af hans Søn Valdemar Jørgensen. Der er i Aarenes Løb bygget mange ny Huse, dels af Haandværkere, dels af Folk, der har afstaaet deres Gaarde.

Sønderby Brugsforening.

1915 bliver der omtrent midt i Byen opført Bygning til en Brugsforening, og da saa godt som alle Byens Beboere meldte sig ind i denne som Medlemmer, maatte Byens to Købmænd nedlægge deres Forretninger. Brugsforeningen blev i 1939 grundigt istandsat og moderniseret.

Hedehusene hører egentlig ikke til Glud Sogn, men da de har Jord baade i As og Glud Sogne og paa Grund af deres Beliggenhed er stærkt knyttet til Sønderby, skal de lige omtales her. Siden 1814 har Børnene fra disse tre Ejendomme gaaet i Sønderby Skole. Dengang var en Søn fra Hedegaarden, Jens Jørgen Jensen Hede, Lærer i Sønderby Skole, og det er maaske Grunden til, at der er blevet begyndt dermed. Det ene af de to Husmandsteder omtales 1740 som opført lige i Sogneskillet, saaledes at Stuehuset ligger med den ene Halvdel i As og den anden Halvdel i Glud Sogn. Lignende Forhold, der ogsaa kendes fra andre Sogne, havde dengang under Stavnsbaandet stor Betydning, da Beboerne af saadant et Hus kunde opholde sig i to Sogne uden at overtræde Lovens strenge Bestemmelser om, at den stavnsbundne ikke maatte forlade sit Sogn en Nat over uden at have Herskabets Tilladelse dertil.

Sogneforstanderskab og Sogneraad.

Den 5. Januar 1842 var Forstanderskabet forsamlet til sit første Møde i Glud Præstegaard. Mødet var sammenkaldt af den ældste af de valgte Medlemmer, Gaardmand Christoffer Hansen af Sønderby. Fra Amtet var indløbet en Skrivelse, der meddelte, at man herfra intet havde at bemærke til den i Glud Sogn den 7. forrige Maaned foretagne Valghandling. Ligeledes var der indløbet en Skrivelse af 16. Decbr. 1841 fra Grev Friis' Fuldmægtig, Kammerraad Købner, der meddelte, at Greven ikke finder sig foranlediget til, ifølge Kgl. Anordning af 13. August 1841, som Ejer af Jordegods i Pastoratet at indtræde i Forstanderskabet. Fra Kammerjunker Redtz til Palsgaard havde Provsten modtaget en mundtlig Erklæring af samme Indhold.

Dette første Forstanderskab for Glud-Hjarnø Kommune bestod af følgende ni Mænd:

Provst Mathæus Plesner, Glud.
Kammerraad Jacob Andreas Glud, Jensgaard.
Gaardmand Christoffer Hansen, Sønderby.
Sognefoged Mads Nielsen, Over-Glud.
Gaardmand Thomas Lavesen, Glud.
Gaardmand Niels Rasmussen, Hjarnø.
Gaardmand Erik Hansen, „Bankgaarden“, Nørby.
Gaardmand Rasmus Sørensen, Østerby.
Gaardmand Søren Pedersen, „Nørgaard“, Sønderby.

Valget af Formand foregik ved skriftlig Afstemning, hvorved Kammerraad Glud fik 4 Stemmer, og Provst Plesner fik 5 Stemmer. Provsten var dermed valgt, og han blev genvalgt hvert Aar, indtil han selv trak sig tilbage den 1. Januar 1865. Kammerraad J. A. Glud blev valgt til Valgmand til Amsraadet, ligesom følgende Sager blev behandlet:

1. Da det kunde befrygtes, at der vilde blive Kornmangel i Aarets Løb, blev det henstillet til Sognets Gaardbrugere at holde et Kvan-

Provst Mathæus Plesner.
1842—1865.

Justitsraad Povl Chr. Glud.
1865—1895.

tum Korn, Rug eller Byg, i Beredskab, saaledes at Sognets Smaafolk kunde faa det nødvendige Korn til en rimelig Pris.

2. Der stilledes Forslag om at oprette et Læseselskab, og til Trods for at Flertallet af Forstanderskabets Medlemmer var af den Mening, at der ingen Jordbund var for et saadant Selskab, blev det dog vedtaget at oprette et saadant.

3. Det vedtoges, at Forstanderskabets Møder for Fremtiden skulde holdes skiftevis paa Jensgaard og i Præstegaarden.

Herved meddeles nogle ejendommelige og vigtige Begivenheder, som har været behandlet af Forstanderskab og Sogneraad i Løbet af de følgende Aar.

Ved Mødet den 6. September 1842 forelaa en Skrivelse fra Amtet, hvori der forespørges, om der i dette Pastorat findes nogen Person, der er kvalificeret til at anbringes i Arbejdshuset. Det vedtoges at svare benægtende.

Den 17. September 1843 ønskedes der en Udtalelse om Husmændenes Pligtarbejde. Man vedtog at svare følgende:

„Husmanden bliver som Regel tilsagt med Aftens Varsel, dette er mest bekvem for Husbonden, men meget uheldig for Husmanden. Dette Forhold bør ændres. At Husmændene under deres

Hovarbejde revses med Slag, sker vel nu sjældent, men maa aldeles afskaffes og forbydes“.

Den 29. Oktober 1843 faar Forstanderskabet Paalæg om at være behjælpelig med at forhindre Besiddelse af ulovligt Brændevinstøj, samt medvirke til, at saadant afleveres til Toldvæsenet. Det overlagdes, hvorledes Forstanderskabet bedst kunde medvirke til Hensigtens Opnaaelse.

Den 4. Marts 1846. Thyrsted-Uth Forstanderskab forespørger, om der nogensinde af Glud Sogn var svaret Brokorn til Boller og da til hvilke Broer. Der svares, at der ingensinde var af Glud Sogn erlagt nogen Afgift til Boller under Navn af Brokorn. Derimod var der forhen af hver Gaard svaret en Skæppe Byg, under Navn af Vejbyg, uden at det dog vides, hvad der var Oprindelse til denne Afgift.

Den 28. Februar 1848 gik Skovfoged Rasmus Hansen (Ladefoged) af Sønderby Skov op i Skolen og gennembankede Læreren meget grundigt. Begivenheden foregik inde i Skolestuen i Børnenes Paasyn. Dette gav Anledning til mange og vidtløftige Forhandlinger i Forstanderskabet. Provsten vilde som Skolens Foresatte have Skovfogeden straffet saa haardt som muligt, og han melder Sagen til Herredsfogeden. Denne synes ogsaa straks at være opsat paa at faa Skovfogeden tiltalt og straffet. Men Sagen bliver af en eller anden Grund trukket i Langdrag trods det, at Provsten stadig presser paa med at faa Sagen for Retten. Endelig langt hen paa Sommeren bliver der afholdt Forhør og afsagt Dom, som kommer til at lyde paa, at Skovfogeden bliver pure frifundet for offentlig Tiltale. Dette medfører, at Provsten, da han faar Meddelelse herom, skriver i Protokollen „At det maa vække enhvers største Forbavselse, at denne Sag har faaet et saadant Udfald“. Skovfogeden erklærer sig selvfølgelig straks tilfreds med Dommen, hvori det gøres gældende, at det har været et ganske privat Slagsmaal imellem to Mænd og altsaa ikke kommer det offentlige ved. Læreren bliver henvist til at anlægge privat Søgmaal mod Skovfogeden, men da han søger om at faa denne Sag gratis for Retten, faar han Afslag. Provsten klager til Amtet uden at faa Medhold. Og saa til sidst sender han en Skrivelse med en meget udførlig Redegørelse

ind til Ministeriet; herpaa faar han vistnok aldrig noget Svar, han nævner det i hvert Fald ikke. Han er ellers meget omhyggelig med at indføre i Protokollen, baade hvad han skriver til andre Øvrigheder, og hvilke Svar han faar. Godsejeren paa Jensgaard synes at have taget sin Skovfoged varmt i Forsvar, og han faar tilsidst Sagen ordnet paa den Maade, at han giver Læreren 1 Td. Rug og 5 Rdl. for at lade Sagen dø hen. Læreren gaar ogsaa ind paa dette, men forlanger, at Skovfogeden skal give 1 Rdl. i Mulkt til Fattiggassen. Dette gik Godsejeren ogsaa ind paa, og da Skovfogeden nægtede at betale denne Mulkt, betalte Godsejeren selv Pengene.

Den 25. Oktober 1848 foretages der en Indsamling til de faldnes og saaredes Efterladte. Der indkom i Glud-Hjarnø Sogn 347 Rdl. Deraf gav Kammerraad Glud de 100 Rdl. og Provst Plesner 50 Rdl.

Den 26. Juni 1849 maa der afleveres Kvæg til Fjenden. 23 Køer og Stude samt 4 Svin leveres af Glud Sogn. Desuden blev der i det Aar leveret en Mængde Brød, Ærter og Flæsk og ikke mindre end 150 Tdr. Byg, 400 Tdr. Havre og 2000 Lispund Hø og Halm. Ogsaa nogle Heste blev taget af Fjenden. Til at erstatte en Del af disse Udskrivninger bliver der opkrævet en ekstra Kommuneskat paa 2 Rdl. af hver Td. Hartkorn.

Den 31. December 1850 modtager Kommunen 4316 Rdl. af Staten som Godtgørelse for Ægtkørsel og Leverancer til Fjenden.

Der bliver igen foretaget en Indsamling til de faldnes og saaredes Efterladte, der indkom 220 Rdl. Til det ødelagte Frederiksstad blev der givet 16 Rdl., og til de tjenestegørende Krigere indkom der 140 Rdl., som blev delt imellem 47 Mand, saa mange Soldater var der indkaldt fra Glud-Hjarnø Kommune.

Den 22. August 1855 kommer der en Skrivelse fra Amtet med en Opfordring til Kommunen om at yde noget *klækkeligt* Bidrag til Grundforbedring af Vejen fra Horsens—Bjerre Vejen til Sejet, som saa agtes optaget som Amtsvej. Dette giver Anledning til en ret hvas Svarskrivelse fra Provsten. Det er særlig Udtrykket „noget klækkeligt“, der er faldet ham for Brystet. I samme Møde bliver der truffet Bestemmelse om at købe en Jordlod og lade op-

føre et Jordemoderhus, som skal være fælles for Glud og Skjold Kommuner. Til dette Formaal laanes der 1500 Rdl. Det er første Gang, Kommunen laaner Penge.

Den 16. Oktober 1861 faar Forstanderskabet en Skrivelse fra Amtmand Bille-Brahe i Skanderborg og 10 andre hæderlige Mænd om at lade indsamle Bidrag til Beboerne i Nørre Snede, Klovborg og Vinding Pastorater, hvis Høst var ødelagt af Hagelvejr. Skaden anslaaes til 20.000 Rdl. Der indsamledes i Glud-Hjarnø 48 Rdl.

Den 2. December 1862 kommer der en Skrivelse fra en Forening, der stiller Forslag om at foretage en Indsamling til en Brudegave til Prinsesse Alexandra. „Dette Forslag fandt ingen *Anklang* i Forstanderskabet, vel tildels paa Grund af den engelske Regerings Optræden i den tyske Sag“.

Saa kom Krigen 1864, og mange af Sognets unge Mænd bliver indkaldt til Krigstjeneste. Den 3. Februar 1864 bliver der bevilget Understøttelse til de indkaldte Soldaters Familier. Der bliver bevilget fra 1 Rdl. ned til 2 Mark ugentlig.

Den 13. Marts 1864 begynder de første Leverancer til Fjenden. De bestaar af store Kvanta Brød, Kød, Ærter og Gryn samt Havre, Hø og Halm. Hveranden Dag bliver der sendt Vogne afsted med det indkrævede til Vejle, hvor det skal afleveres. Dette er ikke nemt at gennemføre, og der kommer det ene Paabud efter det andet fra Herredsfogeden og Amtet om endelig at aflevere det indkrævede *punktligt*.

Forstanderskabet holder Møde næsten hver Dag, og man faar det Indtryk, at Provsten og Kammerraad Glud gør alt, hvad de formaar, for at hjælpe og værne om Sognets Beboere. Disse er ogsaa paa anden Maade spændt haardt for med Ægtekørsler og ikke mindst med Indkvartering af de fjendtlige Tropper.

Den 27. Juni 1864 kommer der Brev fra Herredsfogeden om, at der skal leveres en Mængde Fødevarer og andre Sager til de fjendtlige Tropper. Det skal leveres aldeles omgaaende i Vejle. Det viser sig imidlertid at være umuligt at opfylde denne Ordre, da en Afdeling prøjsiske Soldater har lagt Beslag paa saa godt som alle Sognets Køretøjer til Ægtekørsler i flere Dage. „Alt her er Uro og Forvirring“, skriver Provsten i Forhandlingsprotokollen.

Den 26. Juli 1864 kommer der en Meddelelse om, at den militære Guvernør forlanger 866.000 Rdl. Krigsskat af hele Jylland. Glud Sogns Part af denne Sum bliver 893 Rdl., som straks skal opkræves og indsendes til Amtet. Disse Penge blev dog kort efter tilbagesendt og bliver indtil videre opbevaret af Formanden, som dog tager det Forbehold, at dersom de ved fjendtlig Vold bliver ham frataget, vilde han være fri for ethvert Ansvar.

Den 3. Oktober 1864 faar Sognet Paabud om at levere 44 Dynner, 44 Puder, 44 Par Lagner og 44 Haandklæder. Alt dette Sengetøj blev indsamlet hos Sognets Beboere og sendt til Vejle. Paa Hjarnø var man fri for disse Leverancer, men til Gengæld havde Fjenden taget alle Øens Baade, saa Øboerne i lange Tider var afskaaret fra Forbindelse med Fastlandet.

Ved Sogneraadvalget i December 1864 trak Provsten sig tilbage, og cand. juris Povl Glud blev valgt til Formand for Sogneforstanderskabet.

Den 16. Maj 1865 faar Kommunen 1000 Rdl. til Deling mellem dem, som var frataget Heste.

Den 20. Marts 1866 faar Kommunen udbetalt Resten af Krigsskadeserstatningen. Det volder stort Arbejde og Besvær at faa disse Penge fordelt paa en retfærdig Maade. Hjarnøboerne faar ikke nogen af disse Penge for deres Baade.

Den 6. April 1877 meddeler Formanden, at Kammerraad Glud og Frue i Anledning af deres Guldbryllup har stiftet et Legat paa 2000 Kr. til Sognets Fattige.

1879 bliver der bygget en Fattiggaard, som er nærmere omtalt under Artiklen Forsørgelsesvæsenet. Ligeledes er det forskellige Skolebyggeri omtalt under Skolevæsenet.

1885 bliver der bygget en Landgangsbro paa Hjarnø, hvortil der gives Tilskud af Amtet. Øens Beboere yder selv et meget stort Beløb til dette Arbejdes Gennemførelse. Selve Broen kostede 10.800 Kr., dertil kom saa noget Vejarbejde, der maatte udføres for at faa Forbindelse med Broen.

Den 1. Januar 1895 fratraadte Justitsraad Glud som Formand. Han havde da haft denne Plads i 30 Aar. Gaardejer Hans Knud-

sen, „Stensgaard“, blev, som den første Bonde, valgt til Formand for Sogneraadet.

8. Januar 1895 vedtoges det at leje et Lokale til Sogneraadet og at ansætte Lejen til 50 Kr. aarlig. Ligeledes vedtog man at ansøge Amtet om at maatte anskaffe et Jernpengeskab til Kommunens Penge og Papirer.

Det er særlig Alderdomsundersøttelsen, der optager Sogneraadet i de følgende Aar. Det er meget beskedne Beløb, der bliver tildelt de gamle. 10 til 15 Kr. pr. Kvartal er meget almindeligt.

16. Januar 1896 indfandt et Fattiglem sig under Mødet og forlangte paa en meget uhøflig og brutal Maade noget mere af Fattighjælp, og da det ikke var første Gang, han optraadte paa denne Maade, vedtog man at idømme ham 14 Dages Fængsel paa sædvanlig Fangekost. Ved et senere Møde kom det ovennævnte Fattiglem til Stede og gjorde Afbigt og lovede, at han for Fremtiden vilde optræde med mere Høflighed. Han blev saa fritaget for Straf.

15. Januar 1898 blev Gaardejer Christian Nielsen, Glud, valgt til Formand.

Den 20. Maj 1898 kommer der en Skrivelse fra Telegrafdirektoratet om Anlæg af Telefon til Hjarnø. Det vedtoges at yde 40 Kr. af Kommunens Kasse til Bestyreren af Telefoncentralen paa Hjarnø. Hvis denne Sum var for lille, maatte Hjarnøboerne selv betale Resten. Samtidig blev der oprettet en Telefonstation i Snaptun. Sogneraadet forlanger, at Gæstgiver Jensen bliver Bestyrer, og at han garanterer for Apparatet og de indkomne Gebyrer.

25. November 1898 udbetales Jubilæumsgaven til de gamle Krigere; der var tilsendt 1600 Kr. fra Ministeriet, men da en af de gamle Krigere var død uden at efterlade sig Enke, bliver der 100 Kr. at tilbagesende til Ministeriet.

Der bliver forhandlet om at faa Landevejen forlænget fra Sejet til Glud i det mindste til den søndre Banke.

Det vedtoges at yde Formanden 180 Kr. til Medhjælp for Aaret 1898.

15. August 1900 bliver det bestemt at bygge en ny Skole i Sønderby. Den kom til at koste 7150 Kr. foruden Byggepladsen.

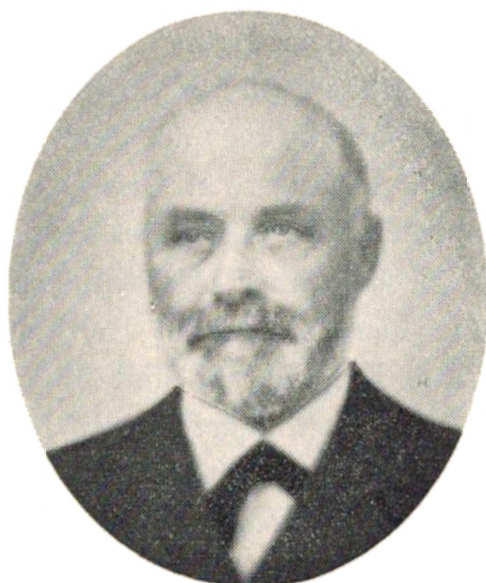
*Gdr. Hans Knudsen.
1895—1898.*

*Gdr. Christian Nielsen.
1898—1901.*

*Gdr. N. Th. Hougaard.
1901—1909.*

*Gdr. P. J. Naldahl.
1909—1915 og 1917—1920.*

Der byggedes samtidig en ny Forskole i Glud; den kostede 5055 Kr. Til dette Byggeri optog Kommunen et Laan paa 15.000 Kr.

28. December 1900 vedtoges det at lade ringe med Kirkeklokken $\frac{1}{4}$ Time Klokken 12 Nytaarsnat i Anledning af Aarhundredskiftet.

25. Marts 1901 meddeles det, at Sogneraadsformand Chr. Nielsen var omkommet ved en Kørselsulykke, og Gaardejer Niels Thomas Hougaard, Sønderby, valgtes til Formand.

14. Januar 1902 bliver det vedtaget at bygge en ny Skole paa Hjarnø. Dertil laanes 8500 Kr. Skolen blev taget i Brug 21. September 1902.

11. Oktober 1904 bliver der ansat en lønnet Skatteopkræver for Kommunen; han faar 35 Kr. i Løn for et Aar og skal derfor opkræve baade Kommune- og Statskat. Han maa stille en Kaution paa 3000 Kr.

I April 1908 er Lærerindeembedet blevet ledigt ved Dødsfald. Sogneraadet prøver da paa at faa Lov til at nedlægge Embedet. Men dette kan Ministeriet ikke gaa med, og Embedet bliver saa opslaaet ledigt som Forskolelærerindeembede.

Den 26. Marts 1909 bliver Gaardejer Jørgen Naldahl, Sønderby, valgt til Formand for Sogneraadet.

6. April 1909 vedtoges det at sende 10 Sten til Kristiansborg og lade Murer Anders Nissen tilhugge dem.

19. Juni 1909 bliver der gjort Akkord med Gæstgiver Jensen, Snaptun, om Brugen af hans Skibsbro. Han skal have 100 Kr. aarlig i 5 Aar, for at Kommunens Beboere frit maa benytte Broen.

11. Marts 1910 vedtoges det at nedlægge en Kirkesti i Sønderby og ligeledes nedlægge en Sti langs Hvolbæk i Glud. Hvorimod en Tingsti over Pærgaards Mark til Ringsthalm og en Sti til Baadelejet ved Nakken, paa Glud Mark, bibeholdes.

Et Andragende fra Lægeforeningens Formand om Tilladelse til at befare Vejen Glud—Snaptun med Automobil saavel Dag som Nat, blev bevilget paa følgende Vilkaar: „Der skal paa Strækningen og navnlig ved Vejsving og igennem Byer køres langsomt. Der skal standses og holdes stille, naar Automobilens møder Køretøjer, hvis Forspand viser sig sky, og i saadanne Tilfælde skal

Automobilføreren staa ud og hjælpe Køretøjet forbi“. Tilladelsen blev kun givet for 1 Aar, og i Tilfælde af, at ovennævnte Betingelser ikke bliver nøje overholdt, vilde den ikke kunne forventes fornyet. Da det blev bekendt, at Sogneraadet havde givet denne Tilladelse, fremkom der en Protestskrivelse fra Beboerne i Nørby. Denne Skrivelse vedtog man at henlægge.

13. Februar 1914 andrager P. Zacho, Sejet, om Tilladelse til at køre med Rutebil til Sønderby og Glud. Han faar Tilladelsen for 1 Aar paa følgende Betingelser. Han maa køre ad den nye Vej til N. Th. Hougaards Have i Sønderby og ad Vejen forbi P. Stærks Gaard til Glud. Han skal opsætte Tavler ved Hans A. Hansens og P. Stærks Gaarde med Angivelse af, til hvilke Tider Bilen kører ad Vejen. I alle Tilfælde skal Bilføreren udvise tilbørlig Hensyn til de Vejfarende, og hvis dette ikke iagttages, kan Tilladelsen straks inddrages.

8. September 1914 modtoges et Circulære fra Amtet om Understøttelse til de indkaldte Soldaters Familier. I samme Møde blev det vedtaget at forhøje Alderdomsunderstøttelsen med 10 0/0.

25. Marts 1915 blev Gaardejer Peder Stærk Hansen, Glud, valgt til Sogneraadsformand.

13. December 1915 giver Amtet sit Samtykke til, at det nødvendige Arbejde paa de indkaldte Soldaters Ejendomme udføres paa Kommunens Regning.

29. Marts 1917 valgtes Gaardejer P. J. Naldahl igen til Formand for Sogneraadet.

11. Maj 1917 søger Beboerne i Snaptun om at faa en Skole bygget paa Østrup Mark. Det vedtoges at opmaale Vejen fra Snaptun til Østrup Skole og fra Pøt til Sønderby Skole, før man tog Stilling til Sagen.

12. Januar 1919 blev det endelig vedtaget at bygge en ny Skole paa Østrup Mark, men om Beliggenheden var man langt fra enige. Der var Tale om tre Pladser. Flertallet var stemt for den Plads, hvorpaa Skolen senere blev bygget, medens et Mindretal vilde have den lagt ved Christian Holgersens Gaard, og et andet Mindretal stemte for en Plads paa Jensgaards Mark, hvor Vejen drejer af til Snaptun.

11. Marts 1920 kom der et Andragende fra Flertallet af Beboerne paa Hjarnø om at faa Øen skilt fra Glud Kommune, saaledes at Hjarnø kunde blive et selvstændigt Sogn. Andragendet motiveredes med Øens isolerede Beliggenhed og de vanskelige Samfærdselsforhold. Sogneraadet vedtog at nedsætte et Udvalg til at fremskaffe Oplysninger, som kunde anses for nødvendige i Henhold til Sagen.

25. Marts 1920 blev Gaardejer Karl Hansen, Løkkegaard, Glud, valgt til Sogneraadsformand, og Gaardejer Hans Jensen blev valgt til Kasserer.

8. November 1920 var Sagen om Kommuneadskillelsen atter til Behandling. Kommunens Formue og Gæld var opgjort, og det forlanges, at Hjarnø skal overtage 15 0/0 af saavel Gæld som Formue. Inden Sagens anden Behandling bliver man enig om at afholde et Møde for at høre Kommunens Beboeres Stilling til Sagen. Dette Møde gav dog ikke nogen Oplysning, der kunde have Betydning for Sagen.

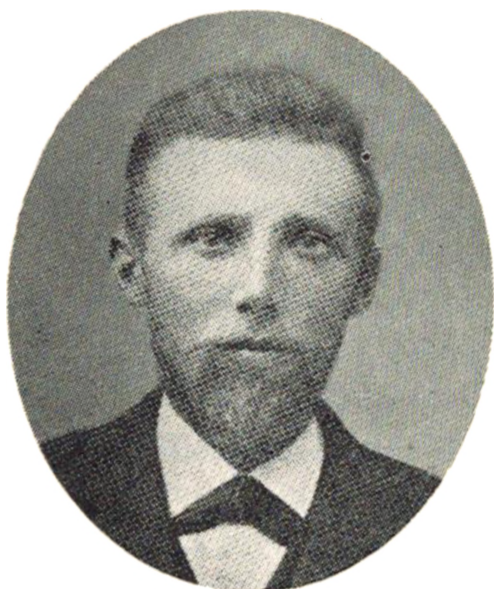
Ved næste Behandling af denne Sag forlangte Sogneraadet, at Hjarnø skulde udrede en Sum paa 58.595 Kr. til Glud Sogn ved Adskillelsen. Man kom senere i Tanke om, at denne Sum var for lille, medens Hjarnøboerne mente, at den var alt for stor. Kommuneadskillelsen blev nu opgivet. Der var nemlig ældre Mennesker paa Hjarnø, der kunde huske noget om, at man i sin Tid (1842) havde givet Penge for at komme til at høre til Glud Sogn, og da de hørte, at de nu skulde give en stor Sum for at blive skilt fra samme, mente de, at det vilde de ikke være med til, og saa blev Sagen opgivet.

Det blev saa vedtaget at udvide Sogneraadets Medlemstal fra 9 til 11, saa kunde Hjarnøboerne lettere faa valgt 2 Medlemmer til Sogneraadet.

Skolesagen i Østrup var stadig ikke blevet løst, og som en foreløbig Ordning vedtog man at leje et Lokale i Snaptun og ansætte en Lærerinde til at undervise de mindre Børn.

26. Marts 1925 blev Gaardejer Karl Juelsen, Glud, valgt til Sogneraadsformand.

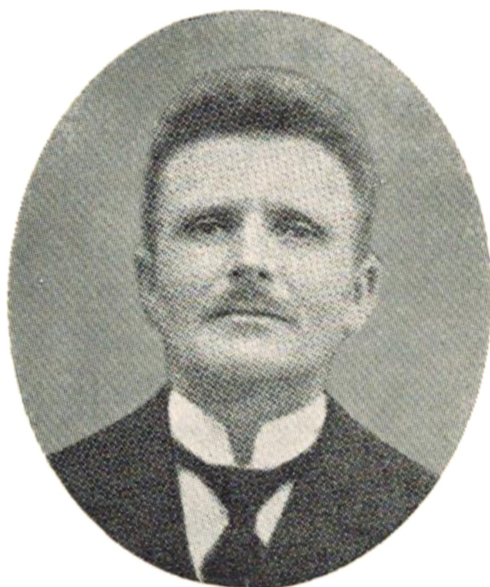
Samme Aar blev det endelig vedtaget at bygge en ny Skole

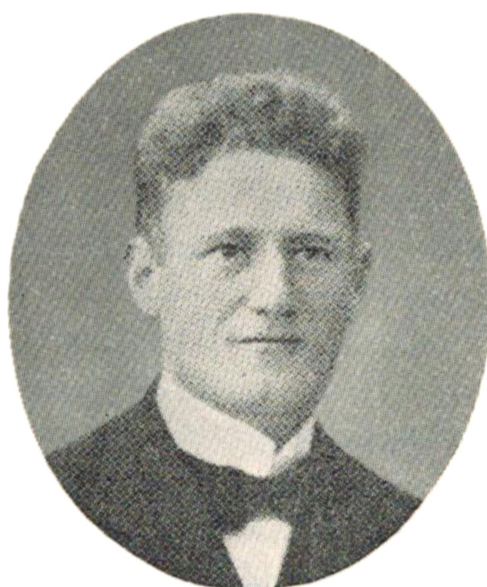
Gdr. P. Stærk Hansen.
1915—1917.

Gdr. Carl Hansen.
1920—1925.

Gdr. Karl Juelsen.
1925—1939.

Gdr. Svend Frederiksen.
1939.

paa Østrup Mark ved Snaptunvejen. Den blev taget i Brug i December Maaned 1925. Samtidig blev der anlagt en Skolesti fra Østrup By til den ny Skole.

22. September 1933 kom der et Andragende fra Beboerne i Snaptun om at faa anlagt en Fiskerihavn. Man blev enig om at støtte Sagen. Der var ad frivillig Vej fremskaffet 2000 Kr., og Kommunen gik ind paa at yde 3500 Kr. til Erhvervelse af den gamle Bro.

3. Maj 1934 kommer der Meddelelse fra Ministeriet om, at der af Staten kan ydes et Tilskud paa ikke over 32.000 Kr. til Havnen. Fra Amtet er der blevet bevilget 7500 Kr. til samme Formaal.

Det blev saa vedtaget at søge Arbejdet fremmet saa snart som muligt.

Karl Juelsen døde i April 1939, og Gaardejer Svend Frederiksen, Snaptun, blev valgt til Sogneraadsformand.

Forsørgelsesvæsenet i Glud-Hjarnø Kommune.

Den allerførste Spire til kommunalt Selvstyre var de ifølge Reglementet af 5. Juni 1803 nedsatte Fattigcommissioner. Ved et Møde den 8. December 1803 blev en saadan nedsat for Glud-Hjarnø Sognekalds Distrikt. Den kom til at bestaa af Godsejer, Kammerraad Povl Glud til Jensgaard, som Sognets største Lodsejer, og Sognepræsten, Christian Plesner, med tiltagne 4 Mænd, nemlig: Søren Nørgaard af Sønderby, Niels Bæk af Nørby, Rasmus Rasmussen af Overglud og Niels Jensen af Hjarnø. I Mødet deltog tillige Herredsfoged Broch. De skulde ordne og indrette Fattigforsørgelsen i Sognet. Det havde hidtil været saadan, at enhver By selv maatte sørge for sine fattige, som man bedst kunde. Man lod dem gaa paa Omgang i Gaardene, og forresten maatte de klare sig selv ved at tigge eller smaastjæle det nødvendige til Livets Ophold.

Fattigcommissionen tog fat paa Sagen med stor Grundighed.

De fattige blev ordnet i Klasser og deres Tilstand beskrevet. I første Klasse er gamle Ægtepar og vanvittige Personer, anden Klasse er forældreløse Børn, i tredje Klasse kommer saa en hel Række forskellige Mennesker, der søger om Hjælp til Husly, Ildebrændsel og mange andre Ting.

Det første Aars Udgift til 19 Fattiglemmer beløb sig til 11 Tdr. 1 Skp. Mel, 5 Tdr. 6. Skp. Malt, 2 Tdr. 6¹/₄ Skp. Gryn og i Penge 43 Rdl. 2 Mrk. 8 Skl.

Dette Korn og Penge blev af Commissionen paalignet og opkrævet hos Sognets Jordbrugere, som skulde aflevere dette til Præsten, og her blev saa en Gang hvert Kvartal holdt Møde og foretaget Uddeling til de fattige.

Fattigcommissionen havde ogsaa andre Indtægter at raade over. Der var „Det Gludske Legat“ paa 500 Rdl., det gav 20 Rdl. aarlig i Rente. Tavlepengene i begge Kirker gav i 1804 20 Rdl. 2 Mark 1 Skl. Mølleren og Rasmus Smed paa Hjarnø har haft en Strid, som blev afgjort derhen, at de giver hver 1 Rdl. til Fattigkassen. Niels Rasmussen i Glud afstaar sin Gaard og giver i den Anledning 4 Mrk. En Enke, der bliver gift fjerde Gang, giver de fattige 2 Rdl., og i Anledning af, at en Forening er indgaaet imellem Degnens Enke og hans Efterfølger i Embedet, gives 1 Rdl. Ved Gilder blev der af Degnen eller hans Stedfortræder foretaget en Indsamling til de fattige; det blev i nævnte Aar til 7 Rdl. 2 Mrk. 3 Skl. Godsejeren, Præsten og Degnen, der ikke skal give Bidrag ligesom de andre Jordbrugere, lader sig tegne for frivillige Bidrag. Godsejeren 5 Rdl., Præsten 2 Rdl. og Degnen 1 Rdl. aarlig. Tvende Almisselemmer er døde i Aarets Løb, deres efterladte Gods, som tilfalder Fattigvæsenet, bliver solgt ved Auktion og indbringer 5 Rdl. 2 Mrk. 15 Skl.

En Fattigfoged (Stodderkonge) blev antaget til at holde uden-sogns Tiggere borte fra Sognet. Han skal have 15 Rdl. i Løn; denne store Udgift kniber det undertiden med at udrede, og 1814 holder man op med at have en Stodderkonge. Men det viser sig snart, at Sognet blev overrendt af Tiggere fra andre Sogne, og det blev nødvendigt at antage en Stodderkonge igen. Men man har nu opdaget, at man kan bruge en af de mest raske Fattiglemmer

til denne Bestilling. Han fik saa lidt mere i Fattighjælp og fri Bolig i et af Fattighusene. Fattigfogeden fik en Hellebard til Vaaben, saa han kunde sætte sig i Respekt hos Tiggerne. Den første Fattigfoged hed Christoffer Steffensen; han var ikke Fattiglem. Den næste var Anders Andersen; han var blevet hjemsendt fra Raarup Kommune, da han paa Grund af Sygdom ikke kunde forsørge sig selv. Fattigcommissionen i Glud mener dog, at han godt kan være Fattigfoged, men det varer ikke længe, inden der bliver klaget over, at han ikke passer sin Bestilling forsvarligt. Han bliver saa afskediget og afgaar kort efter ved Døden i Østrup Fattighus. Hans Efterfølger blev Jens Frederiksen (Hadsherred); han havde Pladsen i mange Aar og bliver rost af Commissionen for sin Nidkærlighed i Embedet. Den sidste, der havde denne Bestilling, var Mikkel Bryrup; han døde 1856, og der blev ikke ansat nogen ny Mand i Pladsen.

De sindssyge og taabelige volder Commissionen mange Bryderier og store Udgifter. De bliver indtinget i Kost og Pleje i forskellige Hjem, og det er ikke altid let at faa dem anbragt. Der maa undertiden købes Fjæl til at indrette et Aflukke i et Hjørne af Stuen, saa man kan holde den taabelige indespærret.

Der er stadig en Del af de fattige, der forsørges ved at gaa paa Omgang i Gaardene. Dette kunde ogsaa volde Bryderier, da det ikke var alle Gaarde, der var lige gode at være i, og den fattige vilde da gerne trække Tiden ud saa længe som muligt, naar han eller hun var paa et godt Sted og om muligt helt slippe fri for at opholde sig hos de mere nærige Værtsfolk.

De uægte Børn har man ogsaa Besvær med, særlig naar det er en gift Mand, der i Forvejen faar Fattighjælp, der bliver udlagt som Barnefader, saa maa Fattigkassen betale.

Huslejespørgsmaalet maa man ogsaa tage sig af, og man begynder at oprette Fattighuse. Det første Fattighus bliver indrettet i et Hus ved Glud Kirke. Det bestod af 3 Fag, og det kostede 58 Rdl. 1 Mrk. 4 Skl. at faa det indrettet og istandsat til Fattighus. Der blev to Stuer, en til hver af to husvilde Kvinder. Der er i de første Aaringer ingen Forstue eller Køkken, men der bliver

Det gamle Fattighus i Sønderby.

senere bygget et Udskud til, saa der bliver en Forstue og lidt Plads til Brændsel.

Det næste Fattighus blev bygget i Sønderby. Det er en Enke med 2 Børn, der henvender sig til Fattigcommissionen og anmoder denne om at være hende behjælpelig med at faa et Hus bygget. Hun har 40 Rdl., som hun er villig til opofre for at faa Husly sin Levetid. Der bliver saa truffet den Overenskomst, at Fattigvæsenet betaler Resten af, hvad et Hus koster at opføre, imod at dette, naar Konen dør, bliver Fattigvæsenets Ejendom. Godsejer Glud tilbyder at overlade en Byggeplads til Huset af sin Jord i Sønderby. Der blev saa bygget et Hus, 3 sædvanlige Fag langt og 8 Alen bredt. Væggene er af Egetømmer, udfyldt med Staver og klinet med Ler. Skorstenen er af raa Sten, men Piben af brændte Sten, og en Lerkakkelovn mures i Stuen. Der bliver 2 Rum, 1 Stue paa 2 Fag med Loft af Fjæl og Gulv af stampet Ler. Det ene Fag er uden Loft og med Gulv af Sten; det bruges til Forstue og Plads til Brændsel. Overgavlene er af Tang. Sognefoged Mikkell Nielsen paatager sig at lade Huset opføre og faar 65 Rdl. derfor. Men han forlanger, at Taget til Huset, ligesom de fornødne Kørsler og Haandlangerarbejde, leveres af Sognet.

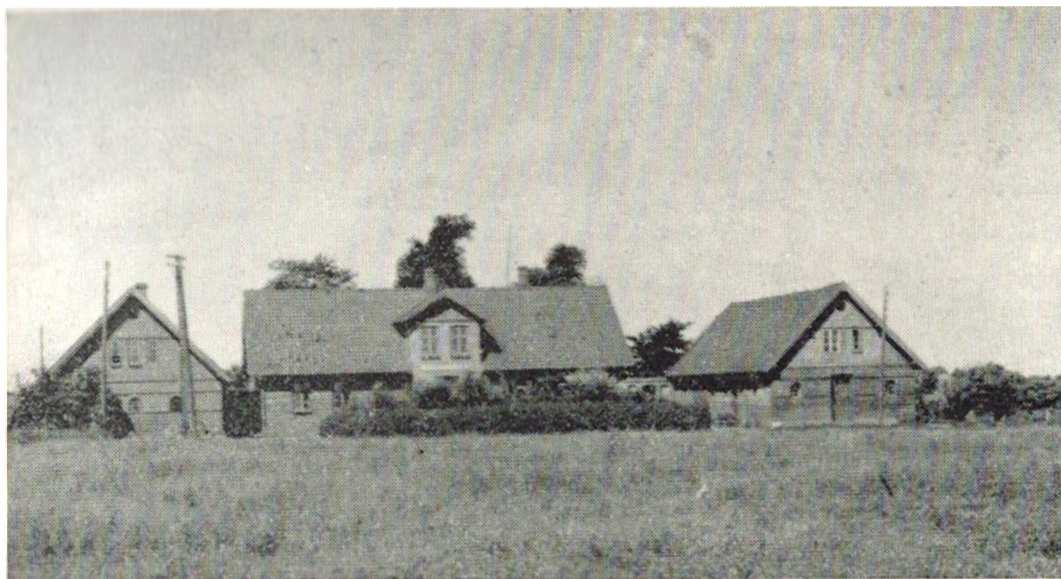
Det næste Fattighus blev indrettet i et Hus, som staar tilbage

efter Nedbrydning af den gamle Skole i Østrup. Der er 6 Fag, men der mangler Gavl i den ene Ende. Dette Hus blev købt af Skolekommissionen for 100 Rdl. og blev saa repareret og istandsat, saa det kunde bruges til Fattighus. Der blev 4 Lejligheder paa en Stue og et Kammer hver. Der er kun en Skorsten midt i Huset og en muret Kakkellovn i hver Lejlighed.

Regningen paa Husets Istandsættelse er saalydende:

1. For Tømmer som dertil blev indkøbt betalt efter Regning 15 Rdl. 4 Mrk. 10 Skl.
2. Tømmermandens Regning for Arbejdet paa egen Kost 8 Rdl. 2 Mrk.
3. For 4400 raa Sten à 18 Skl. pr. 100 Stk. 8 Rdl. 1 Mrk. 8 Skl.
4. Murermesterens Regning, 22¹/₂ Dag paa egen Kost à 44 Skl., 10 Rdl. 1 Mrk. 14 Skl.
5. 1 Td. Kalk 1 Rdl. 2 Mrk.
6. Tækkemandens Løn 1 Rdl. 1 Trave Tag foruden det af Sognet leverede, 3 Mrk. Siner 2 Mrk.
7. Smedearbejde af Hængsler, Klinker og Hasper til Dørene 3 Rdl. 4 Mrk.
8. 400 brændte Sten 4 Rdl. 5 Mrk.
9. Snedkerens Regning for Arbejde i 7 Dage paa egen Kost 2 Rdl. 3 Mrk. 12 Skl.
10. 5 Stk. Fjæl 1 Rdl. 1 Mrk. 4 Skl.
11. 1 Vindue repareret 1 Mrk. 10 Skl. og 50 Stk. 3 Tommer Søm 14 Skl.
12. 60 Stk. Mønningstørv 3 Mrk.

Beboerne af dette Hus mødte en Dag hos Fattigcommissionen og anmoder om at faa bygget et Lokum, da et saadant haardt savnes. Commissionen, der er enig om, at deres Forlangende er rimeligt, lover at overveje Sagen. Ved et senere Møde blev det ogsaa bevilget, og det overdroges til Kommissionsmand Jens Jacobsen at besørge Arbejdet udført saa billigt som muligt. Han fremlagde i næste Møde en Regning over Bekostningen ved Opførelse af et Lokum ved Østrup Fattighus; den lød paa 5 Rdl. 5 Mrk. 10 Skl.

Glud Fattiggaard.

I 1878 er Fattighusenes Tid forbi, de er ikke længere tidsvarende, og Sogneraadet faar af Amtet Paalæg om at sørge for en bedre Ordning.

Det bliver saa besluttet at bygge en Fattiggaard. Der var først Tale om at købe en Jordlod af Erik Jensen i Østrup; den var paa 5 Tdr. Land og beliggende Øst for Peder Holgersens Gaard og var til Salg for 900 Kr. pr. Td. Land. Men man valgte i Stedet for at købe en Lod paa 6 Tdr. Land af Gaardmand Niels Dam; den kostede 950 Kr. pr. Td. Land. Sogneraadet valgte denne Plads særlig af Hensyn til, at den laa mere bekvem for Fattiglemmernes Kirkegang.

Der blev saa bygget en Fattiggaard. Arbejdet blev overdraget Hans Maj i Stourup for en Sum af 14.900 Kr. Den er færdig og bliver taget i Brug 1. Oktober 1879. Der er Plads til 28 Fattiglemmer, men foreløbig bliver kun 14 indlagte. Den blev aldrig fuldt belagt, da de fattige meget nødtigt vilde derud; de stred imod, saalænge de paa nogen Maade kunde. Det var heller ikke let at faa en Bestyrer, der vilde blive i Pladsen. Der blev tit skiftet. Den første Bestyrer var Murer Karl Nielsen fra As Løkke; han og hans Hustru faar 300 Kr. i Løn for et Aar. Fattiggaarden blev

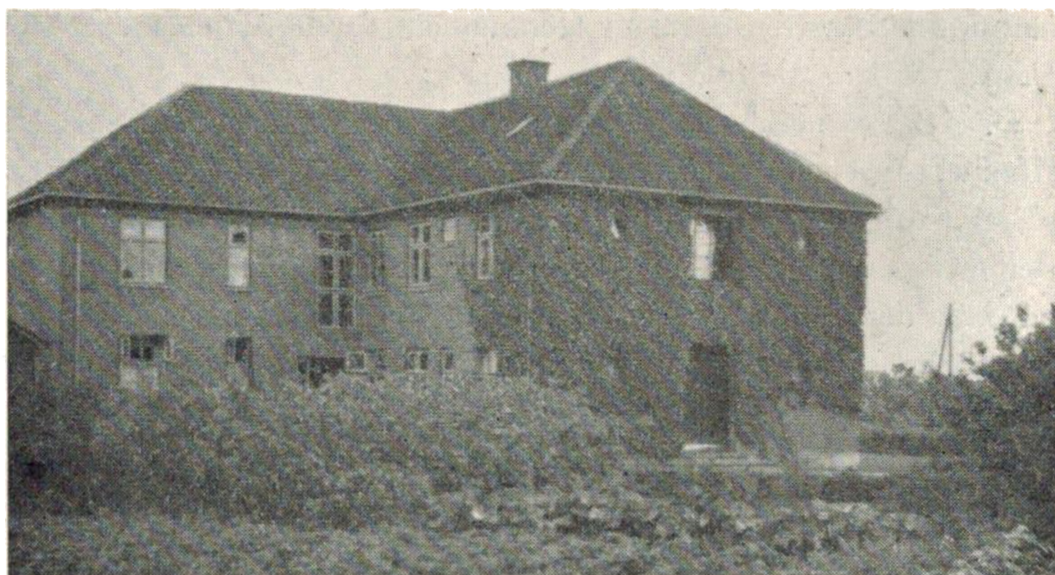
nærmest et Smertensbarn for Kommunen, der havde en meget stor Udgift til dens Drift og Forrentning.

De nye Love om social Forsorg, først den fri Fattigkasse, senere Hjælpekassen samt Loven om Alderdomsunderstøttelse, gjorde sit til, at Fattiggaarden blev mindre og mindre benyttet efter sin Bestemmelse, og efter at den i en Aarrække havde været forpagtet ud, blev den i 1938 nedlagt og solgt. Den kostede da 10.600 Kr.

Samtlige Fattighuse blev i 1880 solgt til Nedbrydning. Huset i Østrup blev købt af Steffen Sørensen for 140 Kr. Han nedbrød Huset og lagde Jorden ind under sin Have. Huset i Sønderby blev købt af Peder Dannebrogsmænd for 40 Kr. Han boede allerede i Huset og fik af Godsejeren Lov til at lade Huset blive liggende paa Jorden for en lille aarlig Leje. Han byggede 2 Fag til og boede der til sin Død. Hans Enke og senere hans Datter havde Huset indtil 1944, da det paa Grund af ny Vejanlæg blev nedbrudt. Huset i Glud blev købt af Jens Gjedved for 70 Kr. Han lejede bagefter Jorden af Kommunen for 1 Kr. aarlig.

I Aaret 1935 blev der af to Sygeplejersker, Cecillia Hansen og Margrethe Sørensen, oprettet et Alderdomshjem i Glud. Det er beliggende paa en smuk Plads ved Glud—Stourup og Horsens—Sønderby Vejen. Det viste sig snart, at det var for lille, og allerede et Par Aar efter blev det betydeligt udvidet, saa der nu er Plads til 17 Pensionærer. Her kan gamle Mennesker nu faa Ophold under gode Forhold og venlig Omgang. Naar man ser paa deres lyse og hyggelige Stuer paa Hvilehjemmet og samtidig tænker paa de mere end tarvelige Forhold, Fattighusene bød paa i fordums Tid, maa man være taknemlig over for det Styre og de Mennesker, der har været med til at skabe et saadant Hjem.

I Foraaret 1827 har Fattigcommissionen faaet en noget ejendommelig Sag at ordne. Der har Aaret før været fuldstændig Misvækst her i Landet, og en meget stor Del af Landets Jordbrugere staar i Foraaret og mangler Sædekorn og er ude af Stand til selv at fremskaffe dette. Der bliver nu ved kongelig Resolution givet Tilladelse til, at der af de kongelige Magasiner maa udlaanes det uomgængeligt nødvendige Sædekorn til trængende Landmænd. Der mødte mange af Sognets Jordbrugere og søgte om at faa

Glud Hvilehjem.

Korn. Efter at Commissionen meget nøje har undersøgt de forskellige Andragender og nedsat det forlangte betydeligt, faar alle Ansøgerne Anvisning paa Kornet, som de skal hente i Vejle og betale tilbage med et lignende Kvantum af samme Beskaffenhed, saa snart Aarets Høst er bjerget.

Skolevæsenet.

Hvor Glud Hovedskole nu ligger, har der sikkert fra gammel Tid været Degnebolig. Men Degnens Bestilling var oprindelig kun at være Kirkens Tjener, han skulde bistaa Præsten ved de kirkelige Handlinger og være hans Brevbærer, ringe med Kirkeklokken og holde Kirken i Orden. Han var derimod ikke Skolelærer, men skulde kun undervise Ungdommen i Religion. Dette foregik i Kirken paa den Maade, at Degnen en god Timestid før Kirketjenesten begyndte, skulde klemte med Klokken for at sammenkalde de unge, og naar dette var sket, skulde han i Kirken undervise dem i den rette Kristendom. Dette skulde ske med Lyst og Lempe, skriver en Biskop til Degnene i sit Stift.

*Mine Espensens Hus i Glud.
Hvor det gamle Hus ligger, boede i gamle Dage Byens Skoleholder.*

Vilde Folk have deres Børn i en Skole, maatte de selv sørge for at ordne sig med en Skoleholder om Undervisningen og Betalingen derfor. At være Skoleholder var en helt igennem privat Bestilling i Lighed med et Haandværk.

Christian den 6.s Forordning af 1739 om Skoler paa Landet gav Anledning til lidt bedre Forhold med Hensyn til Skoleundervisningen. Børnene skulde jo efter Forordningen af 1736 konfirmeres, og det var derfor nødvendigt, at de fik nogen Undervisning.

I Glud By er der i 1729 en Skolemester; han hedder Jørgen Nielsen og er Nabo til Smeden, altsaa i det Hus, som har ligget der, hvor nu Mine Espensen bor.

1730 er der kommet en ny Skolemester; han hedder Jacob Jensen, og han bor her til 1742, da han flytter til Østrup, hvor der bliver holdt Skole i det Hus, som senere bliver Fattighus og som var beliggende lige Vest for Indkørslen til Gaarden „Karensminde“.

Den sidste Lærer i denne Skole hed Søren Christensen. Han fik 1813 den Opgave overdraget af Fattigcommissionen at paase, at de fattige bruger den Medicin, som de faar udleveret paa Fattigvæsenets Regning.

Glud Hovedskole.

I Glud Skole har der været Skoleundervisning fra 1735, da der er kommet en ny Degn; han hedder Hans Sørensen Hass, og han var den første Degn, der ogsaa var Skolelærer.

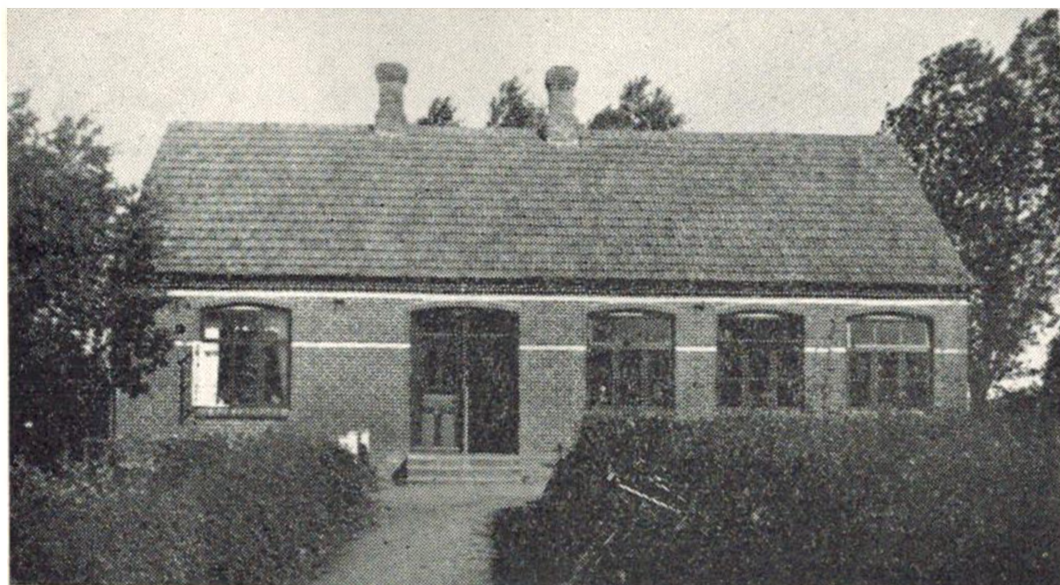
Glud har haft følgende Degne og Skolelærere:

Fra 1639 Povl Johnson Aarhus.

- 1681 Jørgen Lauritzsøn Blytækker.
- 1735 Hans Sørensen Hass.
- 1786 Jørgen Hansøn Hass.
- 1819 P. R. Aalstrup.
- 1846 Thomas Hansen.
- 1881 Christian Nielsen.
- 1906 P. Prior Bruse.
- 1912 F. P. Andreassen.
- 1936 J. D. Sparsø.

Glud Skole bliver 1885 ombygget fra nyt og tidssvarende indrettet. 1899 bliver der bygget en Forskole. Dens første Lærerinde var Kirstine Pedersen indtil 1909, derefter Anna Jensen til 1936. Dens nuværende Lærerinde er Helga Svendstrup.

I Sønderby er der i 1740 en Skoleholder, der hedder Niels Ibsøn (Bryder); han bor i et Hus, der hvor Rasmus Nielsens

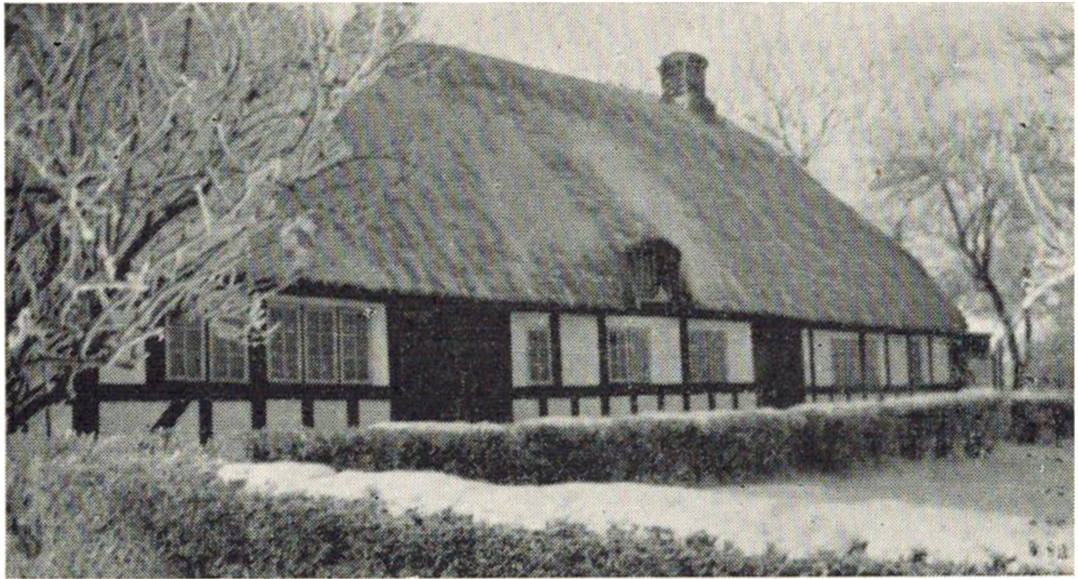
Glud Forskole.

Gaard ligger. Og i dette Hus har der været Skole indtil 1829. Den sidste Lærer i denne Skole hed Jens Jørgen Jensen Hede; han skal have været Krøbling og derfor ikke egnet til Landbrugsarbejde, men kunde bruges til Lærer. Han var meget dygtig til at prente. Der findes endnu gamle Bibler her paa Egnen, hvori han har prentet Ejerens Navn meget smukt.

1829 bliver der bygget en ny Skole i Skellet mellem Sønderby og Østrup, og her bliver ansat Sognets første seminarieuddannede Lærer; han hed Peder Rasmussen Glud. Han var Lærer i denne Skole til 1859, da den bliver nedlagt. Grunden til, at den bliver nedlagt, er, at der i Aarene 1850—60 er foregaaet en Udvikling, som bevirker, at Skolen kommer til at ligge uheldigt for Distriktet. Fæstegaardene i Østrup og Nørby var blevet købt af deres Fæstere, og mange af disse sælger straks deres Udmarker fra for at skaffe Penge til Udbetaling i Gaardene. Disse Udmarker bliver i Løbet af faa Aar bebygget, og Børnene fra disse Ejendomme faar en meget lang Vej til Skole.

Der var først Tale om at bygge en Vinterskole paa Østrup Mark, men denne Plan bliver igen opgivet, og der bliver bygget en ny Skole i Østrup By.

Dette var Beboerne i Sønderby i høj Grad utilfredse med; de

*Enkefru A. Lytgens Hus.
Østrup-Sønderby Skole fra 1829—1859.*

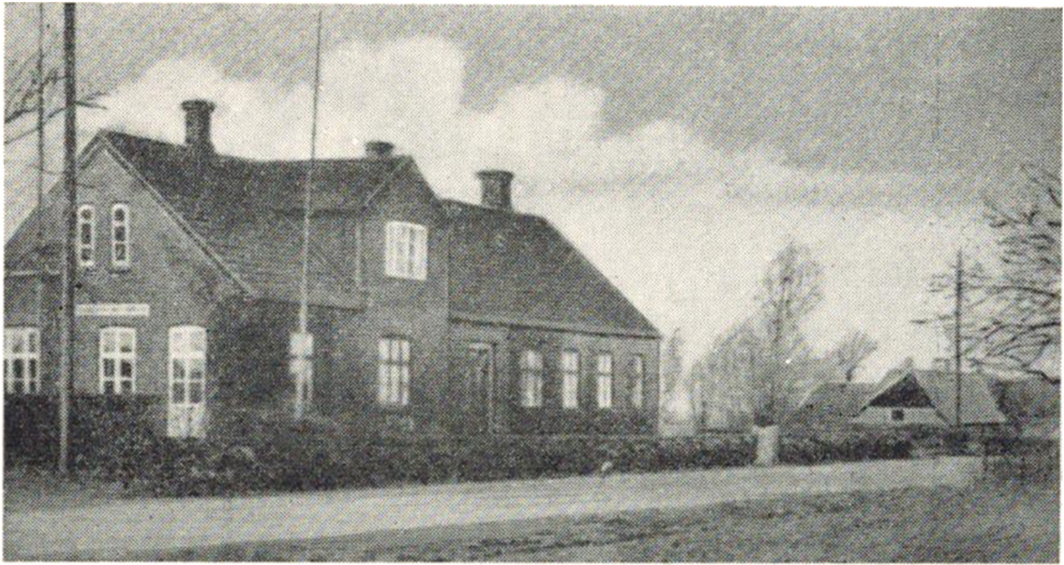
fik jo ved denne Ordning betydeligt længere til Skole. De blev saa enige om for egen Regning at bygge en lille Skole i Sønderby og drive den som Privatskole. Men det varede ikke længe, før det viste sig vanskeligt at holde denne Skole gaaende, og Beboerne henvender sig derfor 1869 til Sogneraadet om at faa Kommunen til at overtage Skolen. Sogneraadet gaar med til at købe Skolen for 600 Rdl. at betale med $\frac{1}{10}$ aarlig, første Afdrag betales i Juni Termin 1869.

Skolen, der oprindelig havde Jernvinduer, bliver 1873 forsynet med nye Vinduer af Træ. Aar 1881 faar Skolen en Tilbygning, saa der kan blive Plads til en gift Lærer. 1900 bliver der bygget en ny Skole, og den gamle bliver solgt til Nedbrydning.

Sønderby Skole har haft følgende Lærere:

Fra 1860 Lorents Malthesen.

- 1861 Thomas Lauritsen Kolh.
- 1863 Hans Fuglmand.
- 1864 C. Madsen.
- 1881 Jesper N. Israelsen.
- 1888 A. P. Sørensen.

Sønderby Skole.

Fra 1892 Hans Jørgensen.

- 1898 Frands P. Andreassen.
- 1913 Asger Kristensen
- 1945 Henrik Chr. Gydesen.

Der bliver 1859 bygget en ny Skole i Østrup By, og den gamle Skole i Skellet mellem Sønderby og Østrup bliver nedlagt som Skole og solgt til Vilhelm Hansen, der var Snedker og i mange Aar havde Snedkerværksted i den gamle Skolestue. Ved hans Død blev Huset solgt til Malermester F. Lytgens, hvis Enke nu bebor Huset.

I Østrup Skoledistrikt foregaar der stadig en Forskydning imod Øst, idet Ladepladsen Snaptun begynder at gøre sig gældende. Her er efterhaanden blevet bygget flere Huse, og omkring 1920 er der ved selve Snaptun en hel lille By, og da samtidig den i 1859 byggede Skole i Østrup ikke længere er tidssvarende, bliver der Røre om Skolespørgsmaalet. Som en foreløbig Foranstaltning blev der i nogle Aar antaget en Lærerinde, der holdt Skole for de mindre Børn i et lejet Lokale i Snaptun. Der blev ført mange og lange Forhandlinger om Skolesagen mellem Beboerne og Sogneraadet. Østrupperne vilde beholde Skolen i Byen, og Snaptun-

Østrup Skole.

boerne vilde have den saa langt mod Øst som muligt. I 1925 blev det saa endelig bestemt at lægge den ny Skole ved Vejen, som fører fra Nørby og til Snaptun. Beboerne paa Østrup Søndermark (Pøt) blev saa samtidig henvist til at søge Sønderby Skole.

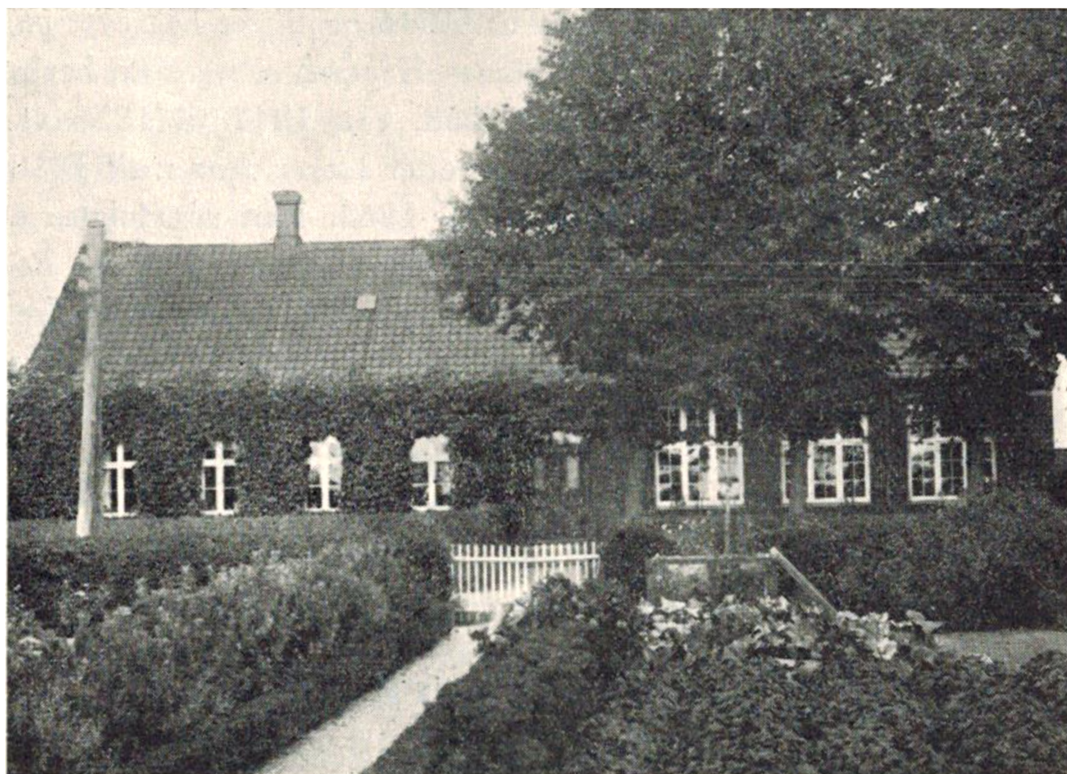
Ved Østrup Skole har der været følgende Lærere:

Fra 1859 Peder Rasmussen Glud.

- 1863 H. Fuglmand.
- 1865 N. P. Nielsen.
- 1898 Johannes Madsen.
- 1901 Hans Jørgen Jensen.
- 1930 Villads V. Villadsen.
- 1938 Oluf Thorn
- 1946 Johannes Birkholm-Clausen.
- 1947 Arne Seerup Poulsen.

I Aaret 1876 var Lærerlønningerne her i Sognet: Sønderby 579 Kr. 52 Øre, Hjarnø 979 Kr. 81 Øre, Glud 1344 Kr. 72 Øre, Østrup 1183 Kr. 80 Øre.

Paa Hjarnø var Skoleundervisningen i gamle Dage meget primitiv. Der blev kun holdt Skole om Vinteren fra Mikkelsdag (29. September) til Paaske. Til at undervise Børnene havde man en

Hjernø Skole.

Omgangslærer, og Undervisningen foregik i Øens Gaarde — en Uge i hver Gaard. Da der var 13 Gaarde paa Øen, kunde det passe med 2 Uger i hver Gaard. Som Omgangslærer blev der ansat en ung Person, der havde et godt Skudsmaal. Han maatte ej bande eller lyve og ikke være hengiven til Drukkenskab, Liderlighed eller Ufredelighed. Han skulde kunne læse og skrive godt, forstaa sin Catechismus og den rette Saliggørelsesorden. Læreren skulde nyde sin fornødne Kost og Sengeleje samt behørig Lys og Varme i Gaarden, hvor han holdt Skole. Han fik ogsaa en liden Penge-løn for sit Arbejde.

Først i 1820 fik Øen en Skolebygning, og den var sikkert meget tarvelig; det var et gammelt Hus, der blev købt i Sejth og nedbrudt og saa genopført paa Hjernø til Skolebygning. Dette Hus blev flere Gange udvidet og repareret og vedblev at være Skole indtil 1902, da den nuværende Skole blev bygget.

Ved Hjernø Skole har der siden 1820 været følgende Lærere: Niels Bro, der før havde været Omgangslærer paa Øen. Han efter-

fulgtes af J. Baggesen, som døde ca. 1844 og ligger begravet paa Hjarnø. Hans Efterfølger var Thomas Hansen, som rejste herfra 1847, da han fik Degnekaldet i Glud. Fra 1847 til 1856 var Madsen Videbæk Lærer paa Øen, derefter Lærer Jensen til 1858, Lærer Hørlych til 1861, Mathorne til 1863. Han efterfulgtes af L. Knudsen, som var Lærer her i 20 Aar indtil 1883, da han byttede Embede med Lærer Henriksen fra Skrødstrup. Han drev lidt Høkerhandel i Skolens Udhus. Han efterfulgtes af Niels Lods-gaard, som var Lærer her til 1913, da han tog sin Afsked paa Grund af Sygdom. Hans Efterfølger blev Carl Jensen, der 1927 efterfulgtes af den nuværende Lærer Alfred Adersen.

Tingsvidne af Bjerre Herred.

— *Danm. Riges Breve, 2 R. 9 B., 12. Maj 1324* —

Det første Spor i den skrevne Historie, der vedrører Glud Sogn, er en Afskrift i Aarhusbogen af et Tingsvidne af Bjerre Herred angaaende en Jordhandel i Glud i Aaret 1324. Afskriften, der ogsaa udvider den kendte Præsterække med et nyt Navn, Peder, lyder saaledes:

Peder, Præst i Glud, Peder Kaal, Lave Hyllesen, Niels Noos, Jens Fadersen, Peder Bentsen og Jens Jakobsen til alle, der ser dette Brev evindeligt Hilsen med Gud.

Vi gør i Sandhed vitterlig for alle og erklærer, at vi har overværet, set og hørt, at Jon kaldet Kvas personlig fremmødte paa vort Ting i Bjerre Herred og til Degnen Niels kaldet Rampe lovformelig har afhændet og skødet alt sit Gods, beliggende i Glud Mark, nemlig sine Jorder alle som en med Undtagelse af Gøde Baardsens Jorder, alle sine Bygninger, alle sine Enge og alle sine Skove, og han har desuden forpligtet sig til paa det nævnte Ting at indløse for fornævnte Niels Gyde Terkels Jorder, som er pantsat til en vis Tomas Niker for 16 Mark gængs Mønt, hvilke Jorder nævnte Degn Niels har tvunget fornævnte Jon med fire Par Kongebreve til at indløse og har besiddet i Ro og Fred til egen

Nytte i mere end fem Aar. Til Vidnesbyrd om dette er vore Segl hængt under dette Brev.

Givet i det Herrens Aar 1324 paa de hellige Martyrer Nereus og Achilles' Dag.

Hjarnø.

Ifølge Saxo flygtede Sagnkongen Hjarne over paa Øen, som saa fik sit Navn efter ham. Traditionen udpegede en af de nedenfor omtalte Skibssætninger som Kong Hjarnes Grav. Dette kan godt være rigtigt, da Kong Hjarne, dersom han har eksisteret, temmelig sikkert har været en Vikingekonge, der, da han faldt, er blevet gravsat i en Skibssætning.

Paa Østergaards Mark laa der i gammel Tid en meget stor Rullestensblok, der kaldtes „Kong Hjarnes Sten“. Den var saa stor, at en Pige engang reddede Livet ved at kravle op paa Stenen, da hun blev forfulgt af en rasende Tyr. Stenen blev efter Treaarskrigen hugget i Stykker og ført til Fredericia, hvor den blev brugt til Mur omkring Krigergraven.

Et ejendommeligt Oldtidsminde og tillige af sjælden Art er de Skibssætninger fra Oldtidens Slutning, som ligger paa den inderste Del (Kallestene) af den Hage, som skyder sig ud fra Øens sydøstlige Del. De omtales allerede af Ole Vorm og Resen, hos hvem de ogsaa er afbildede. Det er ovale Stensætninger af Skibsform, spidsløbende i begge Ender, med højere Sten i Enderne end i Langsiderne. I mange Aar var der ingen, der værnede om disse Oldtidsminder; der blev tværtimod hentet mange af Stenene derfra og brugt til Byggemateriale i Øens Gaarde. I 1935 blev der paa Foranledning af Gaardejer Anders Rasmussen af Nationalmuseets Folk foretaget en Undersøgelse af det, der var tilbage af Skibssætningerne. De blev nu afdækket og rettet op af sagkyndige Folk, og Pladsen, hvorpaa de ligger, blev fredet.

At Øen har været beboet i Oldtiden er temmelig sikkert, da der er fundet mange Flintredskaber her, ogsaa et smukt Broncesværd

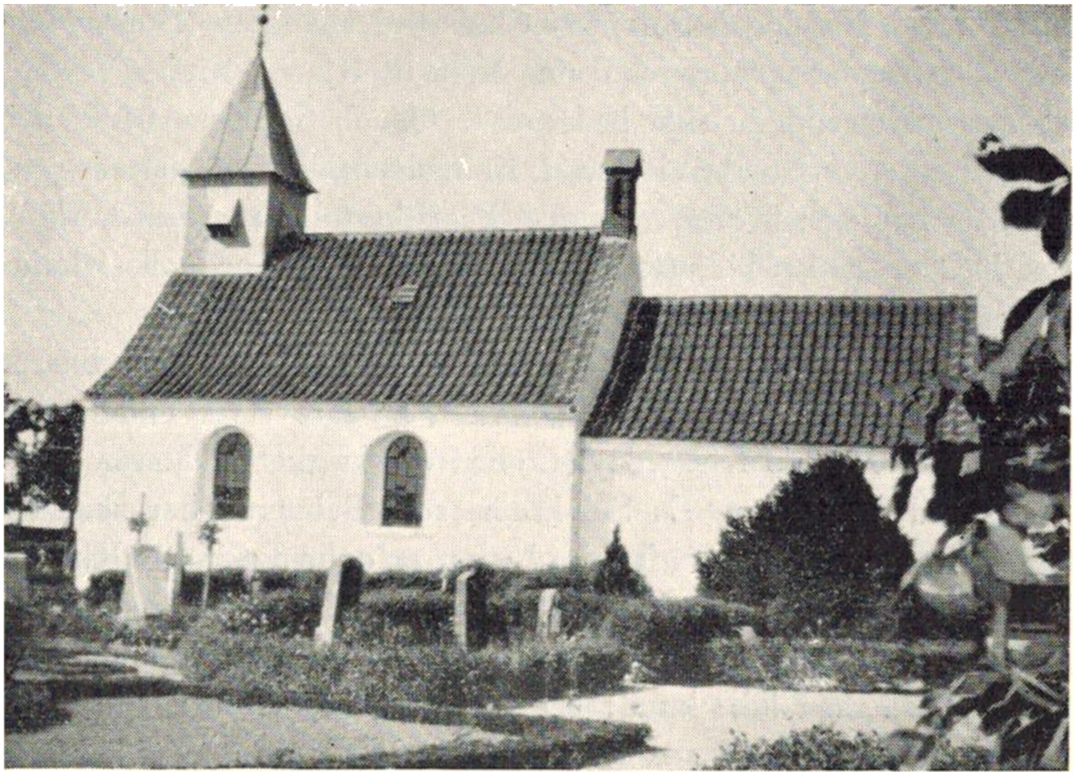

Skibssætningerne paa Hjarnø 1947.

fra den ældre Bronzealder er fundet paa Øen. Derimod vides der intet om, at der har været Stendysser eller Gravhøje paa Øen.

Efter gammel Tradition skal der i gammel Tid have været almindelig Fattigdom paa Hjarnø, men i 1770 strandede der en stor Hval paa Øen, og den gav en Mængde Tran, ca. 100 Tdr.; dette gav saa mange rede Penge, at der siden den Tid har været almindelig Velstand paa Øen.

Saa godt som alle Mændene paa Hjarnø havde i gamle Dage faret til Søs i nogle Aar, før de satte Bo hjemme paa Øen. Men der indtraf saa i Løbet af faa Aar nogle Skibsforlis med Skibe, der var bemanded med Hjarnøboere, hvoraf mange omkom. Dette gav Anledning til, at de ældre holdt igen, de vilde ikke have Sønerne ud at sejle mere. De maatte saa blive hjemme og give sig af med Landbruget, hvilket absolut var til Gavn for Øen. Havde de været dygtige Søfolk, saa viste det sig snart, at de ogsaa var meget dygtige Landmænd. Der er vist faa Steder i vort Land,

Kirken paa Hjarnø.

hvor man finder saa veldyrkede Marker, gode Besætninger og velholdte Gaarde som paa Hjarnø.

Hjarnø Kirke.

Kirken paa Hjarnø er opført af raa Granit og menes at stamme fra Tiden omkring 1400. Kirkeklokken, der er meget gammel, vistnok en af de ældste i Landet, har en Indskrift, der lyder saaledes: „Help Maria“, Paulus. Klokken havde forhen sin Plads over Vaabenhusedøren, men i 1878 blev den ophængt i en lille Tagrytter paa Kirkens Vestgavl. 1804 blev Kirken en Del ødelagt ved en Ildebrand. Prædikestolen og Altertavlen, der var blevet ødelagte ved Branden, blev fornyet 1805. I Kirken staar der en gammel Fattigbøsse; den er lavet af Træ og omviklet med svære Jernbaand.

Paa Alterkalken, der er af Sølv, er følgende Indskrift: „Anno

1641 haver Hr. Jacob Sørensen Glud med sin kjære Hustru Karen Christensdatter, foræret denne Kalk til Hjarnø Kirke. Ve dig, du som røver, thi du skal bedrøves“. (Jacob Sørensen Glud, der var Præst ved Nicolaj Kirke i København, var Præstesøn fra Glud og har ogsaa, 1637, skænket Prædikestolen til Glud Kirke). Paa Kalkens anden Side staar: „Aar 1876 blev denne Kalk, istandsat og forbedret af Jacob Andreas Glud“.

I gamle Dage blev et Lig det sidste Stykke Vej til Kirken baaret paa en Ligbaare. En saadan gammel Ligbaare staar endnu paa Loftet over Hjarnø Kirke. Lysekronen er skænket af Lærer Niels Lodsgaard og Hustru. En Sølvkrans, som Beboerne har skænket til Minde om den meget afholdte Lærer, er ophængt inde i Kirken. Indtil omkring 1870 skal der i Gulvet have ligget en Egeplanke, godt $\frac{1}{2}$ Alen bred og ca. 3 Alen lang. Den var meget gammel og forslidt, saa man ikke kunde læse en paa den værende Indskrift.

Efter Sagnet skal der være begravet en Mand, der var kommet til Øen for at tage Tiende. En Søndag før Gudstjenesten stimlede Folk sammen om ham og slog ham ihjel. Hvorpaa de for Penge fik en paa Øen værende Svensker til at paatage sig Skylden og straks tage Flugten til Sverrig. Sagen blev derefter neddyssat, og Tiendetageren begravet inde i Kirken.

Kirken har i flere Hundrede Aar været ejet af Slægten Glud. Den ejes nu ifølge Skøde af 10. Juni 1930 af Georg Glud og Fru Cecillia Hallin i Fællesskab.

Da Øen og Kirken ejedes af Præsterne i Glud, var det en Selvfølge at Præstens Hovbønder blev paalagt at hente ham med Baad, naar han havde Ærinde paa Hjarnø. Dette Forhold blev ogsaa ved at bestaa, efter at Øen og Kirken omkring 1780 var blevet solgt til Godsejeren paa Jensgaard. Først i 1843 bliver der fra Øens Beboere gjort Forsøg paa at blive fri for at hente Præsten i Snaptun, naar han skulde til Hjarnø paa sit Embeds Vegne. Daværende Sognepræst, Provst Mathæus Plesner, faar imidlertid Beboerne til at underskrive en Overenskomst, hvorefter Beboerne forpligtiger sig til at anskaffe en passende Baad og stille passende Mandskab til Raadighed for Præsten. Ligeledes gaar de ind paa at anlægge en Stenbro, som Baaden kan lægge til ved sædvanlig

Vandstand. Denne Overenskomst bliver underskrevet den 13. Marts 1843 af samtlige Beboere, ialt 22. Det viste sig senere, at Provsten havde ladet Overenskomsten tinglæse. 1874 er Provst Plesner død, og hans Søn, Peder Plesner, faar Embedet. Der bliver nu fra Hjarnøboernes Side gjort gældende, at den af dem med Provsten indgaaede Overenskomst var af ren personlig Art og kun gældende saa længe, Provsten havde Embedet. De lod saa simpelt hen være med at sejle over efter den nye Præst, og denne maatte saa selv leje Baad, naar han skulde til Hjarnø. Præsten klager til Stiftsøvrigheden over dette Forhold og faar Paalæg om at anlægge Sag mod Beboerne paa Hjarnø for Brud paa den i 1843 indgaaede Overenskomst. Sagen kom for Bjerre Herreds Ret den 30. Oktober 1874, og Dommen faldt den 31. Maj 1875 og kom til at lyde paa, at Hjarnøboerne skal overholde den i 1843 underkrevne Overenskomst. Beboerne lod nu Sagen komme for Overretten. Her blev der den 18. September 1876 afsagt Dom, der i et og alt stadfæster Underrettens Dom. Der blev nu fra Beboernes Side gjort Forsøg paa at faa Sagen for Højesteret, men da deres Sagfører paa det bestemteste fraraader dette, lader de dette være.

Men dermed var Sagen ikke sluttet. Præsten skulde de altsaa hente over til Øen, det var de tvunget til, men tvinge dem til at gaa i Kirke, kunde han ikke. De blev saa enige om ikke at gaa i Kirke, før de fik en anden Ordning. Og da Præsten havde prøvet nogle Søndage at komme til Øen, uden at der mødte et eneste Menneske til Kirkegang, blev han mere forhandlingsvenlig. Der blev saa truffet en ny Ordning, saaledes at der blev lejet Folk til at hente Præsten. Omkostningerne blev delt saaledes, at Hjarnøboerne betalte Halvdelen, og Præsten gik ind paa at betale den anden Halvdel. Han skal ved den Lejlighed have sagt, at dersom det havde været Øboerne, der havde vundet Sagen, saa havde disse nok ikke tilbudt at betale Halvdelen af Udgiften.

Til Skolekommissionen var der under 4. December 1860 fra Amdtsraadet modtaget en Skrivelse hvori bemærkes, at der i Skole-regnskabet for Hjarnø som Godtgørelse for de kirkelige Forret-

ninger, som ved Lov af 8. Marts 1856 var bestemt til mindst at være 10 Rdl., kun var ført til Udgift med 5 Rdl.

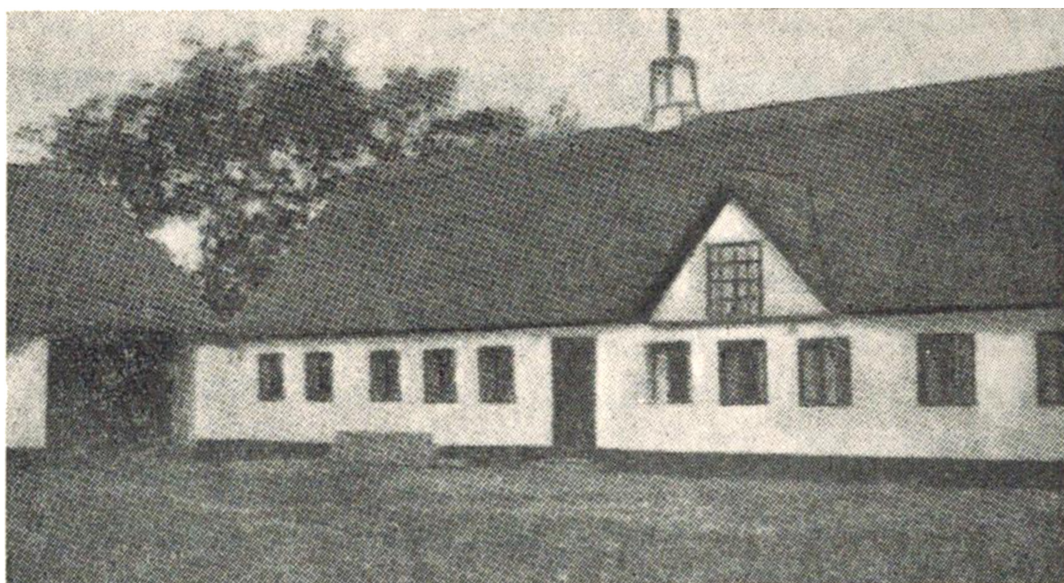
Man vedtog at svare: „Til de kirkelige Forretninger, for hvis Udførelse Loven tilstaar Kirkebyens Skolelærer 10 Rdl., hører ogsaa Klokkens Ringning Morgen og Aften. Denne Ringning har ingensinde fundet Sted paa Hjarnø paa Grund af, at Kirken er beliggende ved Sundet langt fra Byen og dens Klokke saa liden, at den kun sjældent kan høres tydeligt i Byen. Da det formedelst den store Afstand vilde være meget besværligt for Læreren at besørge denne Ringning, dersom den gøres ham til Pligt, har Forstanderskabet, til begge Parters Tilfredshed, forskaanet ham for denne Byrde, imod at 5 Rdl. afkortes i de for kirkelige Forretninger bestemte 10 Rdl.“.

14. Januar 1862 modtages en Skrivelse fra Amtet, hvori meddeles at det ifølge ministeriel Resolution er afgjort, at der ikke kan ske nogen Afkortning, omendskøndt Læreren ikke udfører alle de i Anordningen nævnte Forretninger.

Som Følge deraf fandt man det nødvendigt i Ligningen for 1862 at beregne 10 Rdl. til denne Udgift.

Ifølge Kancellisekretær Bolle Willum Luxdorps Kalenderoptegnelser ansøgte Beboerne paa Hjarnø i 1761 om Tilladelse til at maatte indgaa Ægteskab i 3. Led. Tilladelsen blev givet, da Øens isolerede Beliggenhed stillede sig hindrende i Vejen for, at de unge kunde hente sig Ægtefæller fra andre Sogne, og da Befolkningen var saa faatallig, var der et saa stærkt Indgifte, at alle Beboerne var mere eller mindre i Slægt med hinanden.

I gammel Tid var der 13 Gaarde paa Hjarnø, og de var omtrent lige store. Paa en Skatteliste fra 1803 er de sat til at svare Skat efter 5 Tdr. Hartkorn hver.

„Østergaard“s Stuehus, der blev opført 1731.

Østergaard. Mtr. Nr. 1.

1803 har Peder Madsen denne Gaard. Han efterfølges af Sønnen Mads Pedersen, som var en meget dygtig Bonde og fik tildelt Det kongelige danske Landhusholdnings Selskabs Sølvmedaille for Landboflid. Denne Medaille, der stadig opbevares paa Gaarden, har følgende Indskrift: „Bevis paa en god Borgers Udviste Patriotiske Flid. Oprettet 29. Januar 1769“. Den næste Fæster af Gaarden var Mads Andersen, som 1883 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Hans Svigersøn, Peder Melchior Rasmussen, faar Gaarden 1913 og afstaar den 1940 til en Svigersøn, Magnus Pederson. Han har den kun 1 Aar og sælger den da til sin Svoger, Peter Nyborg Rasmussen Østergaard. Gaardens Stuehus er ca. 250 Aar gammelt og det ældste Hus paa Øen.

Mtr. Nr. 2.

1803 har Hans Jensen Gaarden. Han efterfølges af en Søn, Niels Hansen, der 1866 afstaar Gaarden til sin Søstersøn, Søren L. Laursen, som i 1883 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Hans Søn, Laurs Jørgen Laursen, har nu Gaarden.

Mtr. Nr. 3.

1803 hedder Manden Jens Peder Jensen. 1844 har Søren Christoffersen Nielsen Gaarden. 1883 køber Bodil Marie Jensdatter Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Jens Søren Jensen faar Skøde paa Gaarden 31. Marts 1897; hans Enke sælger 1925 Gaarden til sin Mands Brodersøn, Jens Peder Jensen.

Mtr. Nr. 4.

1803 er Mandens Navn Rasmus Laursen. 1844 hedder han Jørgen Madsen; han afstaar Gaarden til Jørgen Jørgensen Jul, som 1883 købte Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Jørgen Jul var Øens første fast ansatte Landpost. 1907 sælger han Gaarden til Rasmus Peder Rasmussen, som har den til 1913, da han sælger til Hans Steffen Hansen, der igen 1919 sælger til Peder Rasmussen, som i 1924 sælger til Niels Nielsen Degn. Han har den til 1934, da Jens Mortensen køber den.

Mtr. Nr. 5 (Lodsgaard).

1803 hedder Manden Rasmus Nielsen. 1844 har hans Søn, Niels Rasmussen, Gaarden. 1856 køber Mads Rasmussen (Lods) Gaarden til Selveje fra Jensgaard. 1890 faar hans Svingersøn, Jens Pedersen, Gaarden, som han 1913 sælger til Rasmus Karl Simonsen.

Mtr. Nr. 6.

1803 hedder Manden Rasmus Pedersen. 1844 hedder han Rasmus Madsen; hans Søn, Dusinius Peder Rasmussen, køber 1883 Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Hans Søn, Peder Rasmussen, faar Gaarden 1911 og sælger den 1919 til Niels Laursen.

Mtr. Nr. 7.

1803 hedder Manden Niels Madsen. 1844 har Søren Nielsen Gaarden; hans Eftermand hedder Søren Pedersen, som 1883 køber

Gaarden til Selveje fra Jensgaard og sælger den 1907 til Niels Nielsen Vestergaard, som 1946 afstaar Gaarden til to af sine Børn, Hakon og Kirstine Vestergaard.

Mtr. Nr. 8.

1803 er Mandens Navn Rasmus Sørensen. 1844 har en Søn, Jens Sørensen, Gaarden; hans Søn, Rasmus Jensen, køber 1883 Gaarden til Selveje fra Jensgaard. 1900 køber Hans Hansen Gaarden; han var i mange Aar Sognefoged paa Øen. Hans Enke afstaar 1943 Gaarden til to af sine Døtre, Agnes og Astrid Hansen.

Mtr. Nr. 9.

1803 er Mandens Navn Jens Rasmussen. 1844 har en Søn, Rasmus Jensen, Gaarden; han sælger den 1859 til Rasmus Rasmussen, som 1896 sælger til Kresten Peder Anton Simonsen. Hans Søn, Hagbart Simonsen, har nu Gaarden. Denne Gaard var en af de første, der blev købt til Selveje, vistnok er den købt 1856.

Mtr. Nr. 10.

1803 er Mandens Navn Niels Jensen; han var Medlem af den i 1803 oprettede Fattigcommission for Glud-Hjarnø Pastorat. 1844 har hans Søn, Jens Nielsen, Gaarden, som han 1856 køber til Selveje fra Jensgaard, og Købesummen var 2500 Rdl. 1860 afstaar han Gaarden til sin Plejesøn, Jens Pedersen, der 1910 overdrager Gaarden til en Søn, Jens Mathias Pedersen.

Mtr. Nr. 12.

1803 er Mandens Navn Søren Krestensen. 1844 har Stefan Hansen Gaarden. Hans Efterfølger er Jørgen Hansen, som 1883 køber Gaarden til Selveje fra Jensgaard. 1922 afstaar han Gaarden

til en Søn, Jens Jørgen Hansen, der 1933 sælger til Ole Due, som 1938 sælger Gaarden til Jens Mathias Pedersen.

Mtr. Nr. 13.

1803 er Mandens Navn Jens Nielsen. 1844 har en Søn, Niels Søren Jensen, Gaarden; hans Søn, Niels Markus Nielsen, køber 1883 Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Han sælger 1885 til Hans Sørensen (Bødker). 1918 sælger han til Anders Jørgensen Jul, som 1929 sælger Gaarden til Morten Grøn, som nu er Sognefoged paa Hjarnø.

Medens der i Glud Sogn var blevet solgt langt de fleste Fæstegaarde i Tiden 1850—60, var der kun solgt 3 Gaarde paa Hjarnø 1856. De andre 10 Gaarde blev alle købt 1883 og fik deres Skøder tinglæst den 21. December 1883. Samme Dag er der 6 Husmænd, som ogsaa faar Skøde paa deres Ejendomme.

Hans Hauge Hansens Gaard. Mtr. Nr. 11.

Denne Gaards Fæster hed 1779 Laurits Olufsen; han afstaar dette Aar Halvpart i Fæste til sin ældste Søn. Det i den Anledning udstedte Fæstebrev lyder saaledes:

„Jeg underskrefen Hans Glud, Hans Kongelige Mayestæts Conistorialraad, samt Sognepræst for Glud-Hjarnø Menigheder. Vitterliggjør at jeg har stød og fæst, ligesom jeg herved stæder og fæster Oluf Lauritsen fra Hjarnø Land, med halve Part, af hans Faders, Laurits Olufsen paaboendes Gaard sammesteds. Hvilken halve Part, der bestaar af Hartkorn 2 Td. 4 Skp. 2 Fjd., hans Fader med god Villie og i Mindelighed, har afstaaet til ham som sin ældste Søn, hvis Hjælp og Tjeneste, han haart Behøver til Gaardens Drift og hans vedblivende ved Gaarden, formedelst et Tilfælde i sine Ben som tilsloges ham for flere Aar siden, da han næsten et helt Aar maatte ligge udi Sengen i stor Pine uden at kunde paa gaa Benene. Hvilket han endnu undertiden har nogen Mindelse af.

Den foreskrefen halve Gaard med alt sit rette Tilhørende baade i Mark og i Byen, bemelte Oluf Lauritsøn sin Livstid maa nyde bruge og beholde i Fæste, paa følgende Conditioner og Vilkaar, at han svarer og betaler i rette Tider alle Kongelige Contributioner og Skatter, som enten ere eller herefter allernaadigst paabuden vorder. Saa har han og Aarligen til hver Martini Dag at betale i Landgilde af 1 Td. Hartkorn, 2 Rigsdaler, det er 5 Rigsdaler 12 Skilling. Ligeledes er han paa hans Livstid af samme Hartkorn, acorderet Konge Korn Tiende, som mig tilhører, at svare 3 Mark af hver Td. Hartkorn, ere 1 Rigsdaler 1 Mark 11 Skilling, ialt af bemeldte Hartkorn som Landgilde og Konge Korn Tiende, 6 Rigsdaler 2 Mark 7 Skilling, skriver Seks Rigsdaler Tou Mark og Syv Skilling. Smaa Redseler af Lam og Grise, som hidtil ere mig, som Husbonde, givet af Stædet, hvilke Ting han herefter skal være fri for at svare.

Gaardens Bygninger og Besætning, holder han tillige med sin Fader i forsvarlig Stand og Tid efter anden, som en Fæster er pligtig, forbedrer.

Aflingen dyrker han tilbørlig, da han ejheller til nogen bortlejer, afhænder, upligtig eller forsømmelig lader frakomme Ager, Eng eller noget som Stædet tilhører.

Løvrigt har han, som en Fæste Bonde tilkommer, at rette sig efter Hans Kongelige Mayestæts Allernaadigste Lov og Forordninger. Og være mig og de paa mine Vegne udskikkede, hørig og lydlig i hvad lovligt ham Befales, alt under dette Fæstebrefs Forbrydelse og anden Lovens Straf.

Den Acord, som han med sine Forældre, om den halve Gaards Afstaaelse, har indgaaet, har han uryggeligen at efterleve, uden at jeg dermed bliver Besværet.

Indfæstningen har han betalt mig med 20 Rigsdaler. Og derhos er ham lovet den anden halve Part af Gaarden i Fæste, naar hans Forældre vil den godvillig afstaa, imod 20 Rigsdalers Erlæggelse til Indfæstning af samme.

Glud Præstegaard den 8. Juni 1779.

Til Bekræftelse under min Haand og Zignet.

Hans Glud.“

Oluf Lauritsen har Gaarden i 50 Aar. 1829 afstaar han den til sin Søn, Laurs Jørgen Olesen, efter en imellem dem oprettet Aftægtskontrakt. Hans Fæstebrev er omtrent ligelydende med Faderens; men han maa give 200 Rigsdaler i Indfæstning.

Ved hans Overtagelse af Gaarden blev der foretaget en Synsforretning, der fortæller, hvordan Gaarden og dens Besætning var paa den Tid.

„Anno 1829 den 25. September, indfant vi os, jeg Mikkel Nielsen, Sognefoged i Glud og Gaardmand Jørgen Andersen af Sønderby, ifølge Rettens Udmeldelse, paa Jensgaards Gods paa Hjarnø Land, hos Gaardfæster Laurs Jørgen Olesen, for at syne og taksere hans tilfæstede Gaard og paaboendes Gaards Bygningers Brystfældighed, item, Besætning og Indventarium af Heste, Vogne, Plove og Harver, Drætte og Køretøj, samt desforuden Æde og Sædekorn, alt saaledes som ifølge, Forordningen af 8de Juni 1787, bemeldte Fæster i Dag overleveres.

Vi foretog Besigtelse over:

1. Stuehuset, som bestaar af 12 Fag, 10^{1/2} Alen Vid, 3^{1/2} Alen Dyb, hvilken Bygning er indrettet til 3de Stueværelser og Bryggers, Loft lagt overalt. Bygningen er velbyggt af Ege Under og Fyrre Overtømmer. Tækket med Straa. Stavrede, Vindrede og Klinede Vægge, som vi fandt i god Beboelig Stand og kunde ingen Mangel forefinde, er som sagt i god Stand.
2. Det vestre Hus. 16 Fag, 8^{3/4} Alen Vide, 3^{1/4} Alen Dyb, indrettet til Stald og Fæhus, bygt af samme Materialer som Stuehuset, hvilket alt er i god Stand, men kunde behøve:

9 Alen Lede	1 Rdl.	5 Mrk.	4 Skl.
5 Traver Tag	2	- 3	- -
Tømmermandsløn	-	- 3	- -
Tækkemandsløn	-	- 2	- 8
Summa...	5 Rdl.	1 Mrk.	12 Skl.

3. Det søndre Hus. 15 Fag, 9^{1/2} Alen Vide, 3^{1/2} Alen Dyb, indrettet til Kornlade og Tærskelo. Bygt af lige Materialer som førnævnte, hvilket Hus er uden mindste Mangler.

Derefter tog vi Gaardens nærværende Besætning og Indventarium i Øjesyn, som vi befandt af Værdi:

1 sort brun Hoppe, 20 Aar.....	10 Rdl.	
1 Hest, 8 Aar	30 -	
1 Hoppe, 14 Aar	20 -	
1 brun Hest, 2 Aar i 3die Aar.....	30 -	
1 brun Hoppe, andet Aar	20 -	
	Latris...	110 Rdl.
1 Beslagen Vogn med Høstlejre og Bindereb ...	24 Rdl.	
1 Træ Vogn med dito	12 -	
Drætte og Kjøretøj	8 -	
1 Jærn Plov med Behør	4 -	
2de Jærn Harver	3 -	4 Mrk.
	Summa Indventarium...	161 Rdl. 4 Mrk.

Forestaaende Besætning og Indventarium og Gaardsredskaber Skjønnede vi at være tilstrækkelig til Gaardens Bedrift, hvis Hartkorn er Ager og Eng 4 Tdr. 7 Skp.

Forskrevne Laurs Jørgen Olesen, anmeldte at han saar, Aarlig i Gaardens Jorder. Rug 3 Tdr., Byg 10 Tdr., Havre 5 Tdr., Ærter og Vikker 3 Tdr., Ædekorn for et Aar udfordres til Brød 13 Tdr. Rug, Byg til Mel, Gryn og Malt 15 Tdr. Hvilket Æde og Sædekorn, Fæsteren tilstod os at have imodtaget „in natura“.

Endelig blev Fæsteren, Laurs Jørgen Olesen, fra Husbonden overleveret til Brug og Afbenyttelse, som af os blev synet og er af saadan Værdi, nemlig 1 Aaringskalv, 5 Rdl. 1 Mrk. 12 Skl.

At denne Syns og Taksationsforretning, er forfattet efter vor Samvittighed og bedste Skjønnende, dette vil vi til næste Ting Edelig bekræfte.

Datum ut Supra.

Mikkel Nielsen.

Jørgen Andersen.

Overværede jeg Forretningen og Erklæres herved at være fornøjet og tilfreds og imod Afsynlingen haves intet imod.

Laurs Jørgen Olesen
holdt i Pennen.

Paa Herskabets Vegne
C. C. Stjernholm.

1877 afstaar Laurs Jørgen Olesens Enke, Margrethe Lene Dorthea Steffensdatter, Gaarden til sin Svigersøn, Ole Hansen. Hans Fæstebrev er dateret 8. Februar 1877, men det bemærkes, at han allerede i Efteraaret har overtaget Gaarden. Han giver 2000 Kr. i Indfæstning. Ole Hansen køber 1883 Gaarden til Selveje fra Jensgaard. Ole Hansens Enke afstaar 1934 Gaarden til Sønnen Hans Hauge Hansen.

Mtr. Nr. 19. Møllen.

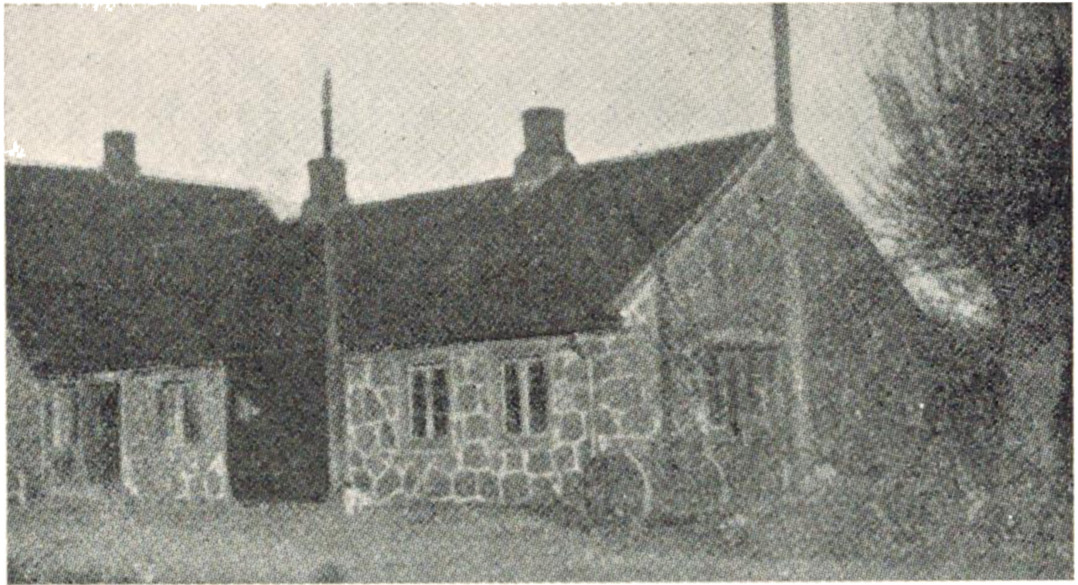
1844 har Jørgen Møllers Enke Ejendommen. 1882 bliver den købt til Selveje fra Jensgaard af Jørgen Jensen. I hans Tid bliver Møllen nedbrudt. Hans Søn, Jens Peder Jensen, køber 1913 Ejendommen, som han 1925 sælger til Sofus Ferdinand Wulff.

Mtr. Nr. 21. (Den ene af Havgaardene).

1844 har Klaus Rasmussen Ejendommen. Han køber 1858 Mtr. Nr. 21 af Provst Plesner. Niels Pedersen faar Gaarden 1901. Han køber 1916 Mtr. Nr. 23 af Cicillia Hallin og F. Glud. Denne Jord havde indtil da hørt til Kirken. 1934 faar Jens Steffen Pedersen Skøde paa Gaarden.

Mtr. Nr. 22.

1844 har Hans Sørensen Ejendommen; han køber 1858 Mtr. Nr. 22 af Provst Plesner. Steffen Pedersen faar Gaarden 1881; han køber Mtr. Nr. 24 og Andel i Nr. 26 af Cicillia Hallin og F. Glud. 1926 faar Hans Pedersen Skøde paa Gaarden. Disse 2 Gaarde, som kaldes Havgaardene, har fra gammel Tid hørt til Præsteembedet og Kirken og bliver i gamle Papirer benævnt „Anneksgaardene“.

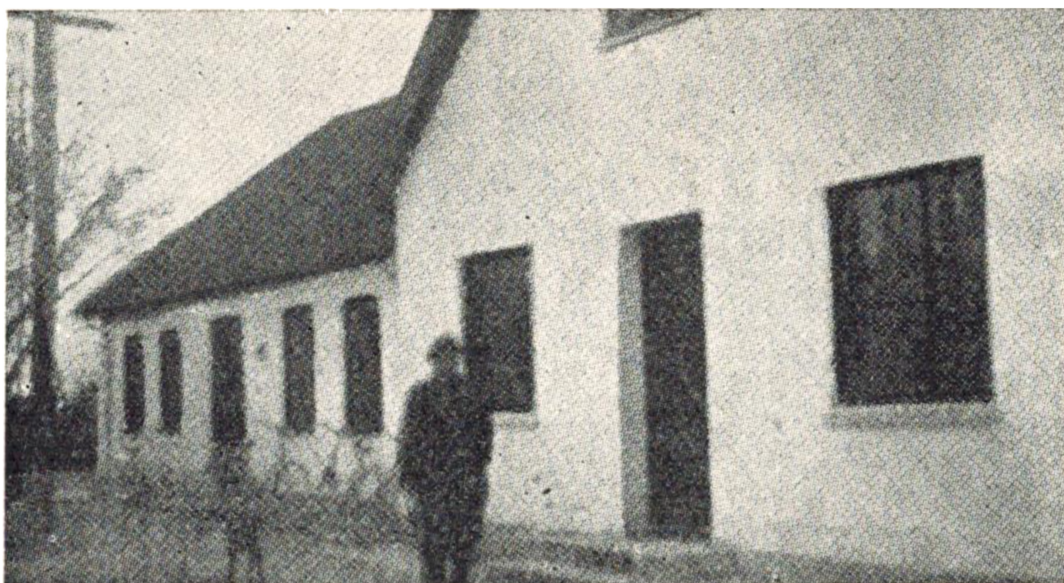

Bysmedien paa Hjarnø.

Ved Udskiftningen af Fælleskabet 1805 var der 6 Husmænd paa Hjarnø. Deraf fik de 5 deres Jordlod tildelt paa den vestre Ende af Landet. Smeden, der boede midt i Byen, fik sin Lod Nord for Skoven. Af de andre, der alle havde deres Huse ved den nordre Vej, er de 4 udflyttede paa deres Jord. 1844 er disse Husmænds Navne paa en Skatteliste, men det kan ikke ses, hvilke Ejendomme, de har haft. Deres Navne var: 1. Niels Sørensen, han giver 1 Mrk. i Fattigskat; 2. Niels Ch. Jensen, han giver 1 Mrk. 5 Skl.; 3. Søren Jensen, som giver 2 Mrk. 5 Skl.; 4. Erik Sørensen, han giver 1 Mrk. 14 Skl.; 5. Rasmus Rasmussen, som giver 2 Mrk.; 6. Jens Rasmussen, han giver 1 Mrk 14 Skl. Til Sammenligning kan noteres, at Lærer Hansen giver 1 Mrk.

Mtr. Nr. 14. Smedens Hus.

1883 køber Ole Jensen Ejendommen til Selveje fra Jensgaard. 1894 afstaar han Ejendommen til sin Svigersøn, Murer Jens Jensen, som har den til 1939, da han sælger den til Hagbart Simonsen.

Brugsforeningen og Telefoncentralen paa Hjarnø.

Mtr. Nr. 15.

1883 køber Niels Hansen Ejendommen til Selveje fra Jensgaard. 1909 afstaar han Huset og Toften til sin Svingersøn, Snedker Carl-linius Nielsen, som 1933 sælger Huset til Gaardejer Peder Madsen Hansen, der nu har mageskiftet Ejendommen med Landpost Sigfred Simonsen. Jordlodden, som hørte til Huset, sammen med Jorden fra Mtr. Nr. 17, som Niels Hansen havde købt, faar en Søn, Kresten Peder Nielsen, som lader opføre Bygninger paa Jorden.

Mtr. Nr. 16.

1883 køber Hans Sørensen Ejendommen til Selveje fra Jensgaard. 1885 sælger han til Fisker Rasmus Olesen, som 1909 sælger den til Mads Peder Rasmussen. Han har den til 1913, da han sælger Ejendommen til Fisker Peder Andersen Blaabjerg.

Mtr. Nr. 17.

1883 køber Jens Sørensen Ejendommen til Selveje fra Jensgaard. Han sælger den kort efter til Niels Hansen, som lægger Jorden ind under sin Ejendom, Mtr. Nr. 15.

Hjarnø Mejeri. I Baggrunden Forsamlingshuset.

Mtr. Nr. 18.

Niels Chr. Jensen har denne Ejendom indtil 1868, da han afstaar den til sin Svigersøn, Peder Christensen. Han køber 1883 Ejendommen til Selveje fra Jensgaard. Han sælger 1902 Ejendommen til Niels Chr. Pedersen, som 1905 sælger den til Mads Peder Rasmussen. Han sælger i 1909 til Søren Peder Pedersen, som i 1916 sælger til Ole Olesen. Han har den kun 1 Aar, da han sælger til Therkel Frederiksen, som 1918 sælger til Niels Nielsen. Han sælger 1944 til Ejler Jensen.

Mtr. Nr. 20.

1883 køber Søren Jensen Ejendommen til Selveje fra Jensgaard. Hans Enke afstaar den 1902 til Niels Larsen Struve, som 1937 afstaar den til sin Søn, Ingvar dt Struve. Til denne Ejendom er der indkøbt ca. 10 Tdr. Land fra Gaarden Mtr. Nr. 13.

Da Gaardene blev Selvejendom, blev mange af dem delt mellem Søkende. Da Laurs Laursen i 1906 fik Gaarden Mtr. Nr. 2, blev Søndermarken fraskilt til en Broder, Niels Laursen. Han sælger i 1919 denne Ejendom til Anders Rasmussen.

Fra Gaarden Mtr. Nr. 3 blev der i 1889 fraskilt en Lod af Marken til en Svingersøn, Thomas Chr. Jensen. Han afstod i 1923 Ejendommen til sin Svingersøn, Magnus Nielsen Degn, som i 1943 sælger den til Sigvardt Wulff.

Fra Gaarden Mtr. Nr. 5 fik i 1889 en Søn, Jens Jørgen Rasmussen (Lodsgaard), en Lod, som han byggede paa. Hans Enke, Jordemoder Anine Petrea Lodsgaard, afstaar i 1928 Ejendommen til sin Søn, Viggo Lodsgaard.

Fra Gaarden Mtr. Nr. 9 fik Niels Rasmussen i 1857 en Lod, som han byggede paa. I 1895 faar Steffen Nielsen Ejendommen, som han i 1911 afstaar til Peder Madsen Hansen. Steffen Nielsen beholder selv et mindre Stykke Jord, hvorpaa han bygger sig et Hus. Dette Hus ejes nu af Svend Arne Pedersen.

Fra Gaarden Mtr. Nr. 10 faar Karl Pedersen i 1876 en mindre Lod, som han bygger paa. Hans Enke sælger i 1922 Ejendommen til Landpost Sigfred Simonsen, som nu har mageskiftet Ejendom med Peder Madsen Hansens Ejendom, Mtr. Nr. 15.

Hoverikontrakt.

Ifølge Forordning af 20. Februar 1771 det Hovarbejde, som en Gaard paa 6 Tdr. Hartkorn er pligtig at yde:

„Hovedgaardens Marker er inddelt i Hovmaal, heraf er Hovbonden pligtig aarligt at drive og behandle 4re som i enhver Indtægt, ham i 2de Hovmaal er tildelt“.

De behandles saaledes: Med Gødning, Ud- eller Paakørsel, Pløjning, Harvning, Besaaing, Kornets Høstning, Binding, Opbinding med Baand, hvortil Halm fra Hovedgaarden leveres, dets Rivning, Røgtning, Hjemførsel og Fratagning i Gulvene m. v., forrettes efter Tilsigelse; herved agtes: At de Hovbud, som møde til Fratagning i Gulvene, ikke maa forlade Gulvene, førend alt, som hver Dag ved samtlige Vogne skal hjemkjøres, er frataget og hensat i Gulvene. Gaardens Enge skal han efter Tilsigelse være med til at slaa, udsprede, vende, revet, sat i Stakke, læsset, hjemkjørt og frataget,

hvorved gjælder det samme om Hovbudene, som for Kornets Vedkommende.

Gaardens Jorddiger, Gjerder og Grøvter, omkring og imellem Markerne og Engene, vedligeholder han sammen med de andre Hovbud, forsvarlig og sætter i saadan Stand at samme ved Syn kan godkjendes.

Vejene over Hovedgaardens Marker vedligeholder og reparerer samtlige Hoveribønder naar forlanges og fornødengjøres, uden derfor at faae Spænd- eller Gangdagssedler, dog saaledes at enhver heel Gaard faaer sit Stykke, hvoraf han forretter sin Andel.

Spænd- og Gangdage, hvoraf han aarligt skal forrette:

	G.dage	Sp.dage
1. Til Kornets Tærskning	45	
2. Til Kornets Rensning	12	
3. Tømmer og Gavningstræes Skovning til Gaard og Gods...	9	3
4. Ved Brændetræes Skovning, Fælden, Saugen og Klyven	18	
Til saadant at hjemkjøre.....		6
5. Kornets Udkjørsel til Horsens		6
6. Dilos Opkjørsel af Laden, Sæderug at hente, Halm at sætte i Stakke og indføre.....	1½	1½
7. Fedevarenes Transport til Horsens, samt Korn og Høstakkes Indførsel	1½	1½
8. Til Vandstæders Rensning, samt Graabes Oprensning i Engene og paa Aggerne	3	1½
9. Hovedgaardens Bygningers Reparation og Materialernes Hentelse, Stænger og Løvs Hugning og Hjemkjørsel, Oplægning paa Høgulvene, samt Gjersel til Lukkelse paa et eller andet Sted	12	2¼
10. Gaardens Skjøvling, uden Møgagningstiden og samme til Møddingen at henføre	1½	¾

Hvor meget Arbejde i een Uge maa kræves:

I Pløje- og Sædetiden 1½ Spænddag med Plov og 1½ Spænddag med Harve og 1½ Gangdag. I Høe og Kornhøst 3 Dage med 1½ Karl og 1½ Pige, under hvilke 3 Dage tillige forstaaes de Spænddage med Heste og Vogn, som ved samme Folk ved Indkjørselen behøves.

Ved Gjerders og Digers Istandsættelse, samt saalænge Skovningen vedvarer 4¹/₂ Gangdage og 1¹/₂ Spænddage. I Møgagningen 3 Spænddage og 3 Gangdage. I de øvrige Aarstider 1¹/₂ Spænd- og 3 Gangdage.

Hvor meget Gangdagsarbejde paa een Dag bør forrettes:

En Hovkarl tærsker lige saa manger Neeger, som han i en Dag sædvanlig i Bondens Tjeneste plejer at tærske samt af Rugen tager Langhalm. Af et Hovbud renses daglig 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg og 8 Tdr. Havre. (NB. kun en Sort paa Dagen). Ved Skovning bør 4 Karle i en Dag fælde, sauge og klyve en Favn Brænde til 4 a 5 Qvarters Længde.

Hvormeget Spænddagsarbejde paa en Dag bør forrettes:

Ved Brænde og Gavnræs Skovning hjemfører en Vogn en Dag 4 a 5 Læs i Vintermaanederne og 6 a 7 Læs i Sommermaanederne, efter Vejens Længde; en Favn Brændes Transport er ansat for 3 Læs. Ved Kornets Udførsel til Horsens udfører en Vogn af hvad Sort forlanges 3 Tdr. Rug, 4 Tdr. Byg og 4 Tdr. Havre. I Henseende Rugen, gjelder det samme for Læssene ved Sæderugens Hentelse. En Vogn udfører fra Gaarden til Horsens 8 a 10 Fjerdinger Smør eller 2 Skpd. Ost.

I Tvistigheds Tilfælde forholdes i Henseende til de øvrige Pløje-, Spænd- og Gangdage efter 3die Tabel i Forordningen af 20. Februar 1771 og Egnens Skik og Brug.

Hovbondens Hørighed og Lydighed ifølge Loven af 1724 kunde haandhæves ved Straffemidler, der beskrives saaledes:

„Skulde nogen af Hovbønderne findes modvillig og gjenstridig i sit Arbejde eller ikke ville indfinde sig i rette Tid, skal det være Ridefogden saa vel som Ladefogden tilladt at straffe ham enten med Krabask paa Ryggen, Træhesten eller Hullet efter Loven, alt som Forseelsen er til, hvor da skal bruges en fornuftig Moderation, som forsvarlig kan være, og den ene bør ikke straffes for den andens Forseelse. Gaardmænd og gamle skulle forskaanes for Hug og Slag, og naar Fornødenheden udkræver, at der skal straffes, da skal ingen ved Hug eller Slag lemlæstes eller skades paa deres Helbred“.

Glud Museum.

Det under Glud By Mtr. Nr. 5 a omtalte Stuehus, der for en Del af Bindingsværkets Vedkommende stammede fra det Stuehus, der var blevet opført i 1662 af Rasmus Tammesøn, blev i 1911 købt af Maler Søren Knudsen og genopført i et Hjørne af Marken og indrettet som Museum. Senere er der ogsaa opført et Fiskerhus, en Smedie, et Stubhus og et saakaldt Præstehus omkring det gamle Stuehus. Det hele danner et lille Frilandsmuseum og er det første Landsbymuseum i Danmark. I det gamle Stuehus findes en ret righoldig Samling af gamle Ting: Husgeraad, Dragter, Redskaber o. l. I de øvrige Huse findes Samlinger, der svarer til Husenes Art.

I Forbindelse med Bogens Afslutning ønsker jeg at tilføje min hjerteligste Tak til alle dem, som har vist Sagen Interesse, dels ved at yde økonomisk Tilskud, og ligeledes alle dem, der har støttet Sagen ved at forudbestille Bogen. En særlig Tak til Lærer J. D. Sparsø, Købmand A. Bager og Gaardejer Svend Frederiksen for deres Arbejde for Bogens Udgivelse.

Jens P. Baungaard

GLUD-HJARNØ SOGNS HISTORIE

er fortalt og nedskrevet af
Jens P. Baungaard

Omslagstegning:
Madsen & Rühne I/S, Reklamebureau,
Borgergade 28, Horsens

Klichéer:
Hammerschmidts Klichéfabriker,
Aarhus

Tryk:
Andreas Hansens Bogtrykkeri,
Borgergade 28, Horsens

2001